

HIOA/bokselskap.no, 2013

Hulda Garborg: *Fru Evas Dagbog*

Teksten følger 1. utgave (1905) og er basert på skannet og ocr-lest fil fra Nasjonalbiblioteket/Bokhylla.no. Korrekturlest og tilrettelagt av HIOA-studentene Ane F. Gimse, Vibeke N. Larsen og Stine Y. Runshaug.

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Hulda Garborg

Fru Evas Dagbog

1905

□

[1]

[2] [AF DAGBOGEN.](#)

[3]

[4]

[5]

[6]

[7]

[8]

[9]

[10]

[11]

[12]

[13]

[14]

[15]

[16]

[17]

[18]

[19]

[20]

[21]

[22]

[23]

[24]

[25]

[26]

[27]

[28]

[29]

[30]

[31]

[32]

[33]

[34]

[35]

[36]

[37]

[38]

[39]

[40]

[41]

[42]

[1]

Min Ven!

Du beder mig skrive til dig fra min Ensomhed. Og skulde jeg ikke gjerne og med Glæde ville gjøre, hvad du beder mig om, du, som aldrig gav mig gode Raad, men rakte mig taus en trofast Haand, da jeg intet Støttepunkt mere havde. Du tied, men dit Øie sagde mig, at du var bedrøvet for min Skyld.

Kan jeg da bedre gjøre end at sende dig disse Blade af min Dagbog, nedskrevne herude i Stilheden mellem Himmel og Hav. I dine Hænder og ingen

andens vil jeg trygt lægge dem; thi du er den eneste jeg ved, som selv er ensom nok til at forstaa dem.

– Men mellem Bladene finder du en Soleie. Tag den som et stille Haandtryk og en Tak. Den Blomst har du lært mig.

Husker du, hvor det summed og sang af Sommer dengang!

Ak, dengang for længe, længe siden –!

*

[2] AF DAGBOGEN.

Jeg var Barn i de sollyse Lande,

hvor Drømme danser i Leg.

Men Livet mærked min Pande,

før Tanker af Drømmene steg.

Jeg var ung paa de solrige Tinder,

hvor Sindet løses fra Jord.

Men Solen for Skyggerne svinder.

naar Sorg mellem Minderne bor.

Jeg var Kvinde i Herrens Have

og sang under Skyer blaa.

Men Skygger fra sorte Grave,

de maatte min Himmel naa.

Jeg var Mor! O lyseste Sommer,

o stille Fest i mit Sind!

I Dagene kolde, som kommer,

din Glans skal følge mig ind.

*

[3]

– Der kom en Dag i mit Liv, da Grunden under mine Fødder svigtede. Jeg følte med Angst, at alle Baand brast, og at alt jeg i lange Aar havde bygget op sank i Grus omkring mig.

Det var, da min Kjærlighed døde.

«Intet er forandret fra Gudernes Tid»; Mennesker fødes og dør, elsker og hader; og i Ring og store Buer gaar Slægternes Tanker – ud fra Jorden, op mod alle Himle og ned igjen mod Jorden. Op mod Kjærlighedens store Lys og ned igjen mod den lange Mørketid. Er ikke det alt levendes enkle, korte Saga?

Men hvor forandres ikke et Menneske, naar Kjærligheden dør. Jeg kjendte mig ikke selv igjen; det var som en kold Haand havde strøget al Livets Farve bort fra min Tilværelse.

Ribbet og ensom fandt jeg mig en Dag drevet ud paa vildsomme Vidder, gjennem pisket af Stormene, skjælvende og uendelig arm.

Jeg kunde ikke som før se Festglæden i Høstens Pragt, eller glædes ved den spirende Vaar. Solens Spil gjennem det gyldne Løv og det blodrøde Lyng var ikke længer Livets Seiersfanfare paa Festens store Aften, det glade Takoffer før Nattens trygge Søvn; det var Dødens hektiske Rødme, Giftdunster fra Gravene, hvirvlende i vild Dans op om den syge Jord; Naturens Kramper, før den stiv og kold skulde dækkes af Liglagenet. Og der var ikke som før Hvile i Tanken paa Vinterens Komme, Hvile efter Sol og Sommer, efter Elskovsfryd og Arbeidsglæde; det var kun Angst for Stilheden og Mørket. Og der var ikke Haab og Forjættelse i Tanken paa en ny Vaar efter Vinteren; jeg følte kun en stille Gru for Opvaagningen til en ny Træthed. Hvorledes skulde jeg atter og atter strække til for en ny Vaar! Finde min Plads i den? Ak nei, Tanken paa Vaaren var kun blit mig Vemod og Smerte, ligesom Synet af Høstdagens straalende Farvefest.

Jeg var træt som kun den er, der har sat alle sine Kræfter ind paa en resultatløs Livsgjerning. Og min Livsgjerning var at vogte den hellige Ild for mig selv og mine. Hvorfor maatte denne Ild slukne? Jeg var dog stærk, og altid aarvaagen. Thi jeg *vilde, vilde* ikke sove.

Jeg vidste jo ikke dengang, at min Gjerning var dødsdømt før den begyndte.

–Alle mine Tanker kredsede om Døden; thi over Livet var jeg ikke længer Herre. Men Døden var mig hæslig og ufattelig. Og atter og atter stod jeg overfor et nyt, stort Selvkrav; intet havde jeg vundet, før jeg havde «overvundet Døden».

En Jammer var det dog, og lidet værdigt et Menneske, at stirre ned i en Grav fuld af Rædsler og Orme. Hvorfor saa jeg ikke Blomsterne, som spired ovenpaa den, og Stjernerne, som lyste derover i fredfulde Nætter!

Nei, intet havde jeg naad, før jeg havde lært rolig at dø, som det Græs der visner og feies bort i Høstens Storme for at gi Plads til nye Spirer. En god Ven skal Døden være, velkommen som den dybe, sunde Søvn efter endt Daad.

Ja Daad! Det er det. Først maa Daad øves, Livet leves helt og rigt, og ingen ubrugte Kræfter visne.

Men naar Kjærligheden, den store Livsfryd og Evighedslængsel paa Jorden, slaar sin gyldne Bro høit over Livets Strøm, da vandrer Menneskene solblinde og seirssikre over de dybeste Afgrunde. Og de ser ikke de tusend Arme, som strækker sig efter dem der nedefra, og hører ikke Røsterne, som raaber efter dem; thi da leves Livet.

Ja, jeg var mærket paa Sjæl og Legeme. Jeg ved nok, at det ikke er opportunt i vor Tid at nævne Legemet; men jeg er slet ikke saa kjed af mit Legeme, tvertimod! Har vel det nogensinde voldt mig slig Pine som min brydsomme Sjæl?

Men en blødende Sjæl mærker Legemet. Mine Øine var blit trætte og glansløse, min Gang tung og træg, og min Hud saa tør og ligesom livløs.

Uhyggeligst var det dog at se, hvordan mit Haar døde. I blanke, tunge Lokker laa det før om mit Hoved og kjendtes saa mygt og rigt. Og jeg maa tilstaa, at jeg likte at staa i Solskinnet og børste det og se, hvor det glinsed gyldenbrunt og varmt. Men nu stritted det tørt mod alle Verdenshjørner og gnisled under Børsten som vissent Straa. Det var som alt Liv havde forladt det; var som en første Hilsen fra Alderdom og Død. Svaghed er det, jeg ved det jo; men det er sandt, at mit Speil kom i den mørkeste Krog af mit Kammer.

Men saa hændte det vidunderlige, at Kjærligheden efter mange døde Aar atter holdt sit Indtog i mit Hjerte.

En stakket Stund svulmed igjen Livet i mine Aarer, og Beruselsen gjennemgløded mit Legeme og straaled ud af hele mit Væsen og alle mine Handlinger, selv de ubetydeligste. En Veninde skrev dengang til mig: «Fortabte Kvinde! Dit Maal røber dig. Ingen Sjæl, som læser dine Breve, kan være i Tvil om, hvilken Sindstilstand du for Øieblikket befinder dig i. Ordene har danset dig fra Pennen, ja om det saa er det mindste «og», saa slaar det en overmodig Krøl paa

Halen!» Og jeg følte det var sandt. Alt var saa jublende fuldt af Liv og Hast og Glæde, og jeg var ung som aldrig før. Og atter gik jeg løs paa Livet, modig som en Løve.

Men ak, ogsaa det er nu længe, længe siden. Og hvor rader ikke nu mine Ord sig tamt og fornuftigt paa Papiret uden nogetsomhelst Overmod.

Aa, hvor mine fornuftige Ord kjeder mig! Men hvorledes skulde der mere findes Overmod i min Sjæl?

Engang havde jeg elsket i ung, lys Tro og bygget Rede og ribbet mit Bryst. Det var min Sommer. Men ingen Sommer fulgte min nye Vaar.

Og dog, ligesom Høstens Farver er stærkere, dybere og varmere end Sommerens, saa kan ogsaa for Menneskene Høstens Kjærlighed tænde mere straalende Festblus, gi ødslere og rigere Gaver, smertefuldere, saligere, bevidstere Lykkefølelse end nogen anden; ja, den kan lyse som en flammende Fakkellod mod den mørke Nathimmel. Men de mange, mange Hverdage! Kan den bære dem? Ak nei; thi den er for dyrekjøbt. Gjennem afsvidde Marker og omhugne Skogge gaar dens Vei, og der ligger Stykker af ens Sjæl langs alle Stier. Jeg vidste det jo alt sammen, havde set det atter og atter i Livet – men alligevel. Som en dødsdømt var jeg bøiet under Kjærlighedens Aag. Som Natsværmeren, der yr kredser om Lyset og Gang paa Gang brænder sine Vinger, men tilsidst alligevel maa styrte sig i Flammen, saa var jeg bundet af den Troldomsring, som Kjærligheden havde slaat omkring mig. Og det var som et helt Liv kunde koncentreret i et Øieblik; og Verden og al Tilværelse var ham, ham alene! Og jeg gik til ham, jeg med mine svedne Vinger, og sagde: Se, hvor jeg lider for din Skyld. Se, hvor alt paa Jorden er blit intet for mig udenom dig! Se, hvor jeg i usigelig Vaande har lagt alt øde om mig, hvor jeg er ensom og hjælpeløs, udsat for alle Himlens og Jordens onde Magter, pisket ud af alt hvad jeg i lange Aar har bygget op; ud af mit Hjem, hvor min Sjæl flakker fremmed omkring; ud af mine Børns Arme. Se, hvor jeg er elendig, arm og ydmyget, men hvor jeg alligevel skjælver af Glæde, naar du er mig nær!

Ja, jeg var stærk indtil Vanvid den gang. Men der valgtes for mig, og Menneskene sagde: Der er en Daarers Formynder!

Aa, hvor Menneskene lyser af Visdom, Og hvor jeg alligevel er glad over, at jeg ikke er vis som de!

Jeg reiste ud i Ensomheden, langt bort over Havet, til Steder, hvor alt var mig nyt; og Tiden gik. Og jeg kom tilbage igjen til mit Hjem, hvor alt stod som da jeg reiste, og vented paa mig; og jeg arbeided og søgte at glemme. Al min Vilje brugte Jeg og jeg anstrengte min Forstand; men Tryghed og Ro kunde jeg ikke mere finde, om jeg end havde vundet over den første lammende Smerte og Sorg og atter var Herre over mine Handlinger. Jeg kunde igjen fylde min Plads, ikke mere være til Byrde; men der var blit et Tomrum indeni mig, som intet kunde udfylde. Og jeg var i Stilhed fuld af Angst for mit Liv.

Jeg er sikkert skrøbeligere end alle andre Kvinder; thi jeg følte mig som et Siv i Stormen, saa ganske uden Ballast for Livet, jeg, som trodde mig saa vel rustet.

Var det da en Forbandelse at være Kvinde? Var det sandt, at vi er «Mandens Skyld» og intet andet; at vi i os selv aldeles ingen *raison d'être* har. Raaber ikke gamle og nye Tidens Asketer: Kvinde, du er Hel vedes Porte! Og har ikke Filosofien slæbt paa os som en Byrde, den ikke kunde finde Plads for, og forsøgt at kaste os af snart her, snart der; men atter og atter har den maattet ta os op og slæbe os videre; indtil der endelig kom Mænd, som var modige nok til at sige høit, hvad de andre neppe turde hviske: Kvinden er Mandens Skyld, og maa udryddes. Længe nok har vi ladet os jord binde af hende. Saasnart Manden blir kysk, vil Begrebet «Kvinde» forsvinde fra Jorden; thi hun er «*det absolute Intet*» og eksisterer kun saalænge Manden, «*det absolute Noget*», blæser sit Livs Aande i hende.

Ja, som «*det absolute Intet*» følte jeg mig; og hungrende rakte jeg endnu i ensomme Stunder Armene ud efter det eneste ene, som kunde fylde mig og gjøre mig til Menneske, efter Lyset, som svandt, efter Livets Sol.

Og jeg blev ræd mig selv, glemte min Velopdragenhed og gav et Skrig. Hvor er min Plads i Livet? Jeg kan ikke «finde min Fuldendelse», hverken i mig selv eller udenom mig. Jeg ser ingen Redning for mig! Og saa gik det som jeg kunde vente; de sovende og søvnige fór op i Raseri. Nogle skar Tænder og bed af en dannet, tempereret Ed; men andre svor høit og lydeligt og kaldte mig en Hedning og en Dagdriver.

Og de gav mig gode Raad, baade de som var blit gamle, og de som aldrig havde været unge. De vilde denne forvildede Medsøster saa vel. Ak ja, da lærte jeg meget; jeg lærte at le. Og jeg lærte en deilig Foragt for Menneskefrygt.

Men enkelte af dem som satte sig tungest paa mig med sine Universalraad, bragte mig til at tænke paa et gammelt japansk Vers jeg har læst etsteds: «Forsag den ustadige Verden; saa bød den Herre Buddha. Glemte han da helt Râhula, Sønnen af hans Lænder!»

– Ja, uendelig ribbet stod jeg paa Resterne af mit Liv trods al min Vilje og al min Kamp for at redde mig; og jeg blev saa lydhør for alt ondt.

Som i en Myretue saa jeg Menneskene i ustanseligt Jag, om hverandre, over hverandre, i Veien for hverandre. Og Luften var tyk omkring dem; og ingen rak længer end til at smaaleve og smaalyve i sin Kjælder. Og Had og Misundelse, Fattigdom og Aandens Armod grodde omkring mig som Mose paa gamle Mure.

Men endnu var der inderst inde i mig en Rest af noget ungt og stærkt, som hungred efter Livet, efter Skjønhed og Sol og Glæde. Og i et lykkeligt Øieblik flygted jeg som en frifødt Fugl, der pludselig overvældes af Angst for Buret. Ud i Stormen styrted jeg mig atter – ud over Havet til den lille ensomme Verden, hvor jeg i min Hjælpeløshed engang før fandt Venner og Hvile.

Jeg maatte faa være alene en Tid, prøve at bli klar over mig selv, dersom jeg skulde fortsætte Livet. Jeg maatte faa prøve, om der endnu var Livsmuligheder i mig; jeg kunde ikke flyde som tusend Vragstumper omkring paa mine Medmenneskers Barmhjertighed. Jeg kunde ikke leve, uden jeg havde noget at gi; og til sidste Blodsdraabe vilde jeg kjæmpe for at vinde min Rigdom tilbage. Thi engang var jeg rig.

Men til det kunde ingen hjælpe mig; ikke engang du, min vise Ven, som saa gjerne vilde. Jeg maatte søge min egen Visdom paa mine egne Veie.

– Og herude paa mit nakne Skjær i det vide, vide Verdenshav, her er Ro til at leve. Her er ikke hver Dag hundrede betydningsløse Smaating, som holder Hjernen i en stadig Tilstand af Træthed; man tvinges ikke ind i den evige Mølle af Menneskenes mange intetsigende Paafund, hvilke tilslut blir ligesaa mange Nag i Samvittigheden, og jager os ud i nervøs Jagt efter stadig nye Stimulanser og nye Vidunderkure mod «Livets Tomhed».

Herude er alt enklere, større, naturligere.

Som et Barn, der er lagt op paa stærke Arme, føler jeg mig her. I Vrede kan de knuse mig mod Klipperne, eller kaste mig i de fraadende Bølger; men de kan ogsaa lægge mig uendelig ømt til et Bryst, hvori der ikke er Svig.

Og jeg føler mig som stillet overfor et stort, alvorligt Øie, der ser alt, og et uendelig lydhørt Øre, for hvilket ikke det mindste Sjælens Pulsslag forblir upaaagtet. Det er som jeg maatte rødme for et hyklet Ord.

Mit Selskab er tusend vilde Fugle og Stormen over nakne Heier og flengede Fjeld. Men om Kvældene efter endt Arbeidstid træffer jeg undertiden et og andet Menneske, og vi vandrer paa Stranden eller op i Høiderne sammen i de lyse Nætter.

I roligt Veir er alt saa stille her; men man gaar altid og lytter og ser paa Havet og Himlen; thi længe er her aldrig Ro. Naturens Ansigt skifter uafsladelig Udtryk og altid ligger Overraskelser i Luften. Man lever i og med Naturen, blir et med den. Ofte har jeg her husket, hvad en Dame fra en stor tysk By engang sagde, da jeg klaged over den sodsvarte Himmel dernede: «Himmel,» sagde hun, was ist Himmel! In der Stadt guckt man sich den Himmel nie an.» Man ser bare ud af Vinduet, om man skal ta Parasol eller Paraply, lagde hun til. Og hvor er det ikke ganske og aldeles sandt. De store Byer gjør Menneskene til lyssky underjordiske Væsener, som snart glemmer, hvordan Dagens Lys ser ud. Og for hver ny Sygdom gror der op en ny «Sag», som skal afhjælpe den. Hvor haabløst! Nei, kunde vi jevne de store Byer med Jorden, da vilde vi skaffe næsten alle «Sager» ud af Verden med det samme. Og saa fik vi kanske Tid til at leve Livet.

Men her er Huset efterhvert blit mig et Hi, hvor jeg kryber ind, naar Elementerne raser for haardt udenfor, eller for at skrive til mine Kjære. Ellers lever jeg ude, gaar stadig udeklædt; og bryr mig ikke længer om frisk Kulde eller Regn. Ei heller om Storm, saa længe jeg kan staa paa Benene; stadig kommer jeg gennemvaad og gjennempisket hjem fra mine Ture. Men en Ting er jeg ræd, og det er Taagen. Naar den kommer, gaar heller ingen af Øens Folk ud; thi her findes jo ikke Vei eller Sti, og her er Stup og stygge Skrænter rundt om.

Ja, herude hersker *min* Gud i alt sit Vælde; og her er det mig saa let at bli uverdslig.

Min Tid er kommet. Et Krav vokser over alle andre og gir mig den grusomme Styrke til at leve mit eget Liv – uden Hensyn til noget andet end det, som for mig er Sandheden og det ene fornødne.

*

[4]

– Her er alt saa høitidsfuldt og stort. De faa Mennesker, som mødes i Storm og Stille paa de ensomme Stier ser hverandre saa aabent i Øinene, og hvert Møde er som et stille Løfte om at være god mod hinanden og staa sammen mod fælles Fiender. Alle blir saa smaa her, og alle trænger hverandre; Elementerne er mægtige i sit Vælde.

Og dog er Menneskene rige i denne lille Verden; thi de eier det, som Guld ikke gir: Sundhed og enfoldig Glæde ved Livet. Mange smaa og store Sorger fylder deres Liv, men én stor Glæde overstraaler alt: Glæden over at være til og aande.

Tillidsfulde, i rolig Fatalisme, kjæmper de med løftet Hoved Livets friske Kamp. Og som en Ven kommer i sin Tid den store Hvile til dem. Alt naturligt er dem godt; thi de er sunde.

Under høi Himmel har de levet sit Liv; aldrig har de indaadet Luften fra de store Sumpe, hvor Menneskene dynger sammen sine Laster og sit Smuds og tar Farve af Stanken.

Hvad hjælper al Verdens Oplysning, naar Menneskene tar Skade paa sit Legeme og sin Sjæl.

Sunde, stærke og glade Mennesker lever paa min Ø; thi de er født med Nøglen til Livets lille enkle Hemmelighed.

*

[5]

Jeg saa saa mange onde Øine derinde i Sumpene; men endnu flere syge og sultne og gridske, der speided efter Offer at suge Liv og Indhold af. Noget at pine og hade, eller noget at søle til med savlet Medlidenhed.

Men mindst af alt vilde jeg søles til af deres Medlidenhed. Rank og med Smil om Mund traadte jeg ud blandt dem, mens mit Hjerte krymped sig i mit Bryst.

Og jeg, den freidigste blandt de freidige, jeg sang glade Sange for dem, og lod Vinen skumme i min slebne Pokal. Og jeg lo, og løfted den høit imod Solen og lod Straalerne brydes i den og raabte: Se, hvor Jorden er deilig! Se, hvor Vinen lever og forlanger at drikkes! Og mine Øine blændedes af Farvernes Spil, og Livets

gyldne Glød gødes over mit Ansigt.

Men forsigtig trak de brave Borgere og Borgerinder sig tilbage til sine tæppelagte Stuer, hvor ingen Lyd fra Naturens bankende Hjerter naadde dem. Og atter hørte jeg dem sige: Hvilken Hedning! Og deres Blik var fuldt af Forskrækkelse.

– Men da jeg stod alene herude paa mit Skjær under høi Himmel og saa Bølgerne vælte sig lange og vældige imod mig, og kjendte det salte Sprøit af Hav mod mit Ansigt, da følte jeg en uendelig Befrielsens Fryd. Det var, som om jeg var undsluppet noget stygt og skamløst, der krænked min Blufærdighed; ja, som efter et havfriskt Bad følte jeg mig, og al Verdens Vin blev mig overflødig.

Og atter fyldtes jeg af en uendelig Trang til at skabe Glæde og Lys omkring mig. Som en splittende Kile vilde jeg sætte mit Livsmod gennem Tidens graakolde Kjælder stemning og lære Menneskene igjen at lukke alle Døre op mod Solen og Livets funklende Farver derude – smitte dem med min egen Længsel efter gladere, sundere og stærkere Tider, indtil vi seirrige skabte omkring os, hvad vi længted efter.

Havde vi faat Solen for at stænge den ude? Havde vi Ret til at kvæle al Livs glæde under Svovldunster fra Barbarernes Helveder og Tusmørket i Filosofernes støvede Studerkammere.

Alt andet i Naturen lever dog med aabne Sanser og strækker sig mod Lyset og den evige Livsfornyelse. Hvorfor skal Menneskene alene mure sit Livs Gravkammer!

Ja, saa sang det i mig. –

– Idag raser Stormen udenfor og Himlen hænger sort og regntung over Jorden. Alene sidder jeg i min Stue og mindes, mens Brændingens Brag og Havets stærke Sang fylder Luften. Jeg blir saa underlig tilsinds; saa stille blir det ligesom i mig.

En Buket af Soleier staar foran mig paa Bordet og lyser op i alt det graa omkring mig. Og de minder mig saa vemods fuldt om lange Aar i Sol og Skygge.

– I min Ungdom græd jeg saa meget. Jeg havde i min Sjæls Lønkammer et hemmeligt Lukke, hvor jeg gjemte alle mine Sorger, de store og de smaa, alt som havde saaret mig og gjort mig ondt, lige fra jeg var Barn. Og i ensomme Stunder, naar Verden gik mig imod og Illusionerne brast, eller i sentimentale Stunder, da

mit unge, bevægelige Hjerter svulmed i Følelser, jeg ikke selv kunde bestemme – dybt Vemod og Sorg og Længsel, men en forunderlig, skjælvende Livsjubel tillige, da aabned sig mine Sorgers Gjemsel, og en efter en dukked de frem. Og jeg græd over hver enkelt, til det var som om hele mit Væsen vilde flyde bort i Taarer.

Som noget forunderlig stort og gaadefuldt forjættende følte jeg min Ungdom og Livet foran mig. Men der laa Sorg ved Siden af al Glæde, og tilbunds i det hele kunde jeg aldrig komme. Dog følte jeg, at der tilsidst *maatte* være Skjønhed og Glæde beredt for mig et Sted i denne forunderlige Verden. Det var jo saa meget, som sang og jubled i mig. Bare jeg engang fik føle mig fri under Guds Himmel mellem gode Mennesker i Blomster og Sol og Sang, var jeg jo lykkelig og glad som en Fugl. Men det hændte saa sjelden.

– Ja, jeg har grædt meget; slig er Ungdommen og slig er Livet. Men nu vil jeg saa gjerne le; jeg er saa forfærdelig kjed af Taarer. Og en Vederstyggelighed er slig en Taareperse for sine Medmennesker. Til syvende og sidst maa man jo ogsaa tænke lidt paa dem. Ja, en graadmild Dame har jeg været, og en latterlig gammel Kone; men hvis jeg nu satte mig til at græde videre over det, blev jeg bare endnu latterligere. Det latterlige skal lees af!

Og nu vil jeg forsøge at lave mig et hemmeligt Lukke for mine Glæder, og gjerrig vil jeg putte derind stort og smaat, som kan kaste Lys ind i Livets lange Skygger.

I ensomme Stunder vil jeg saa ta dem frem og le over dem, og med ødsel Haand vil jeg strø omkring mig af mine Skatte. Og er der end Smuler nu i mit Skatkammer mod dengang jeg samlede til én, saa er jeg dog en Krøsus mod de mange, som aldrig har eiet Evne til Livsglæde. Skam faa den, som ikke vender rigere tilbage baade fra Jubelen paa Livets Tinder og fra Graaden i dets Afgrunde!

*

[6]

Jeg har havt den Vane at læse i Ansigter, jeg mødte paa min Vei. Især de gamle, som Livet har herjet. De fortæller mig saa meget, naar de tror sig upaaagtede.

Tunge ligger Rynkerne om Mund og Pande og fortæller om Resignation og trætte Tanker. Og Øinene stirrer sluknede ind i en Ørken, hvor ingen Oase mere

grønnes. Hver Sene er som forstrukket i Kampen for at naa Lykken; Øiet har stirret sig blindt; men Lykken den gled længer og længer bort. Og saa kom den store Træthed.

Jeg blir saa bedrøvet overfor sligt et Ansigt. Og mangen Gang har jeg ledt i mit Indre og tænkt: Skulde du ikke eie et lidet Ord, eller en liden Handling eller nogetsomhelst Meddelelsesmiddel, ligefrem og enkelt – saadan fra Menneske til Menneske, fra Hjerte til Hjerte – som om bare for et Øieblik kunde faa et Glimt af Glæde til at lyse over dette øde Ansigt. Og jeg syntes ligesom jeg maatte bede Omforladelse, fordi jeg endnu var ung og Herre over Livet

Men ak, sjelden kan man gjøre noget. Bare lade den trætte være ifred. Bare ikke brutalt forsøge at bryde ind bag den Mur, ethvert Menneske tilsidst bygger om sit Livs Tomhed eller sit Livs Indhold. Den Mur, bag hvilken det værger sig, eller hvor det rolig og resigneret trækker sig tilbage som et skadeskudt Dyr for at vente paa Hvilen.

Og i Angst for at være taktløs og gjøre ondt istedetfor godt, bygger man selv Mur omkring sig.

Ingen ved jo, hvormeget der kanske forspildes ved overdreven Frygt for at vise Fortrolighed, hvormeget godt man mangen Gang kunde gjøre et ensomt Menneskes Sjæl ved at banke paa hos det og vise, at man føler med i dets Livs ondt og godt – ja hvor man kanske ofte kunde løse det ud af Fortvilelsens og Haabløshedens Vanvid. Men – Fortrolighed kan altsaa være sørgelig malplaceret. Der er saare Sind, som ikke taaler den, og Deltagelse og Interesse kan virke som Paatrængenhed og gjøre et ensomt Menneske endnu ensommere, fordi det gjør det mistænksomt. Og derfor blir vi saa let siddende hver bag vor Mur, vi nervøse Mennesker i vor Tid.

Saa kom da ogsaa den Dag, da jeg bygged Muren høi omkring mig.

Men herude hvælver Himmelen sig høit over mit Hoved, og hvor jeg gaar, pisker Havet sine Bølger imod mig og ler af alle mine Mure.

– Et forunderligt Land er min lille Ø. Fra Øst ser den ud som en Kjæmpesnegl med sit Hus paa Ryggen; men mod Vest sætter den et bredt og mægtigt Bryst mod Storhavet, og derude bygger de hvide Fugle. Tusend over Tusend i Rad og Række sidder de paa den steile Fjeldvægs smaa Hylder og Terrasser med de skinnende Bryster lysende som store ovale Perler imod Solen. Og Brændingen staar skumhvid om Fjeldets Fod og presser sig med

Dommedagsdrøn ind i Revner og underjordiske Haller. Det er de hvide Fugles kjæreste Musik; i den elsker de, drømmer, hviler og bygger Rede. Men blir det en Dag stille derude, og Havet ligger blidt og lokkende i Solglans og Fred, da blir de ængstelige og lytter, thi da kommer Menneskene.

Men hvergang Brændingen trækker sig tilbage fra Revner og Huler, tar den med sig et Stykke af mit lille Land. Og engang i Tiden vil maaske hvert Spor af den ensomme Verden herude i Havet være udslettet, og Bølgerne vil rulle roligt hen over den, som om Menneskers Graad og Latter aldrig havde steget mod Himmelen fra dens fattige Klipper.

Men Fjeldets Østside skraaner ned i smaa grønklædte Terrasser og ender i en flad Slette. En dyb Bugt gaar ind fra Syd, saa kun et smalt Eid forbinder Fjeldet med Sletten. Men ogsaa den lave Del af Øen har Fjeldvægge rundt om, skaaret som med Kniv ret ned og ligesom den høie Vestvæg gennem brudt og flenget af Brændingen. Mod Bugtens hvide Strand skraaner saa Terrænet jevnt ned med herlige Beiter for Faarene; og omkring Stranden bor Menneskene.

De smaa torvtækte Huse staar i Klynge, tæt sammen, som for at lune hverandre; men saa nær Sjøen, at Bølgerne i Stormveir slaar op mod de smaa Vinduer, saa de maa dækkes med Halvlemmer Dag og Nat. Og i Vintertiden, naar Stormen mangen Gang raser Uge efter Uge uden Afladelse, lever Menneskene som paa Havsens Bund i sine Stuer. Haardt er det da at komme udenfor Døren; og selv de nærmeste Naboer kan i lange Tider være afstængt fra hverandre. Men de har sit Arbeide, sin gammeldagse Rok, som dreies med Haanden, sin tunge, store Væv, Strikketøi og Netbinding, og de har sine gamle Sange, sine Sagaer og sine Lege. Men fremforalt er der altid mange Mennesker i hver Huslyd; thi her regnes det for Rigdom at ha mange Børn; og saa gaar nok Tiden. Selv i Vinterens

Mørke er mange Mænd paa Fiske, og da slider Kvinderne meget i Angst og Ensomhed.

Men Mændene er muntre og skjøne, smidige og stærke, og derfor er Kvinderne fornøiede trods alt. Det er stolte, lykkelige Øieblikke for Hustruer og Mødre, hvergang de faar sine staute Mænd og Sønner frelste og glade hjem efter farefulde Færder og vel udført Værk, og da staar Glæden høit under Taget i de smaa Hjem, og Gamle og Unge tumler sig som Barn i Sang og Leg. Men det hænder ogsaa, at Baadene aldrig kommer igjen; og da lægges Livet øde for mange.

Ja, en streng Herre kan Havet være for dem, og alligevel elsker de det over alt andet. Tæt, tæt ved Sjøen vil de bo; derude er Livet og der er Døden. Fra hvert lidet Vindu stirrer spændte Øine efter Baade som staar udover og Baade som

ventes, efter Strøm og Stormvarsel, efter Hval og Sild og Sjøfugl. Landjorden er for dem en død Verden, og inde paa Øen, hvor der er lunt og trygt, der findes ikke en menneskelig Bolig. Men der inde græsser Faarene og de tamme Gjæs i store Flokke til Glæde for den ensomme Vandrers. Gjæssene sendes paa Havn i Heien som andet Fæ; thi hvis de gaar nede i Fjæren og spiser Fiskeafald, blir de tranede i Smag som Sjøfuglen, og lidt Forandring i Smagen er godt.

– Jeg har set Sydens blaa Hav med Seilere som hvide Duer i Horizonten, og plukket gylden Frugt af bugnende, myrt grønne Buske. Og jeg har set et Eventyrlands Jøkler lyse i den sene Kvælds sol og kogende Kilder springe som Søiler af Sølv og skjælvende Maaneglitter mod en forunderlig blød, graahvid Nathimmel; men intet har været mig saa stort og stille høitidsfuldt som disse graagrønne, nakne Fjeld og dette uendelige, graa Hav med graasorte Taagebanker og lav Regnhimmel over. Og ingen Vegetation i Verden har været mig saa rørende skjønn som disse smaa, prunkløse Blomster i Bjergenes Kløfter og det duftende Græs i Vestø's stille, folketomme Dale.

Maa man bli gammel for rigtig at forstaa Naturen og helt kunne hengi sig til Glæden over den? Før kunde jeg fryde mig over den, bli varm af dens Skjønnhed og se dens Pragt, men altid i Forbindelse med noget andet – en Drøm, et Menneske, eller som Ramme om mig selv. Nu forsvinder jeg selv i den, og vender atter og atter tilbage til den som til en stille, stor Glæde, ingen kan ta fra mig og intet gjøre større eller mindre.

*

[7]

Min Ø er ogsaa en Guldgrube for Geologer, bygget op som den er af mangfoldige Stenarter, for det meste løse, vulkanske, som smuldrer hen og slides bort, mens de fastere staar igjen, saa Fjeldene tar de eventyrligste Former under Forvandlingen.

Et Naturens Under blandt de mange her er den hvælvede dybe Tunnel, som har aabnet sig midt i Bakken ovenfor Husene og fører helt ud til Havet paa Nordsiden. Gjennem uendelige Tider havde Sjøen udhulet Fjeldet i en lang, smal Grotte, som blev dybere Dag for Dag, indtil Sjøerne for nogle Aar tilbage med Tordenbrag gjennembrød den sidste tynde Væg, og i Vinternattens Mørke som en

Styrtsjø vælted ned over den lille Grænds Jorder og Marker. I Bække flød den saa tilhavs igjen mellem Husene over Sydbugts Strand. Alle Øens Mænd var paa Fiske, og de rædselsslagne Kvinder rev sine smaa Børn med sig ud af Sengene og styrted mod Dørene. De rystende Huse trued med at styrte sammen over dem. Men et voldsomt Lufttryk og Sprøit af salt Sjø stod imod dem og jaged dem tilbage. De kasted sig paa Knæ og anraabte Gud. Jorden rysted i sine Grundvolde, og Havet aabned sit vældige Gab for at opsluge den! Var det Dommedag over Jorden?

Først den næste Morgen, da Stormen stilned og Mørket tilslut veg for den opgaaende Sol, voved de sig ud efter Nattens Rædsler. Og da fik de et Stenkast eller to ovenfor Husene se den brede Portal i Fjeldet, og gennem den lange Tunnel saa de Havet som et lidet Glimt ude paa den anden Side. Og nu overvandt de sin Frygt og vandred derind med de nysgjerrige Børn; og inden Kvæld havde hvert Menneske, som kunde krybe og gaa, i Undren set Havet tversigjennem Øen.

I stille Veir kan vi ogsaa nu spadsere derind, helt til Dønningerne i smaa Skulp slaar op om vore Fødder og jager os tilbage. Men oftest staar Brændingen paa der ude, og da tordner, brøler og brummer det i den underjordiske Gang, som om alle Himlens og Havets Magter var i Kamp dernede. Og Vandet trykkes helt ind og fosser i hvide Sprøit op gennem Aabningen, mens en salt Regn falder vidt omkring. Hvert Straa er paa de nærmeste Jorder afsvedet som efter en Brand.

Alle ved, at den lille Grænd ikke mer er sikker, og alle taler om, at den snart maa flyttes til et tryggere Sted paa Øen. Men det er snarere sagt end gjort; og egentlig er ingen rædde. Man er saa vant til at se Døden i Øinene her, saa ingen mister Besindelsen, om Grunden gynger en Smule. Men af og til siger de smilende: Bare ikke Sjøen tar os snart!

– I klart Veir kan vi skjelne Storøens buede Linje i Øst. Det er en halv Dags Seilads derud; og der er Havnen, hvor Skibene fra Verden lægger til.

Men i Taage er vi som flyttede ud i selve Havet. Havrøg og Havgov og underlige lave Himler vælter sig tæt og truende over al Jord, og man tør ikke gaa ti Skridt bort fra Huset. Stille og beklemte sidder de faa Mennesker i sine Stuer og stirrer ud i Taagehavet og tænker paa alle dem i Baadene derude.

Men naar det saa letter, og Solen langsomt bryder frem, da lyder mangt et

Lettelsens Gudskelov! Og Øinene følger de sidste Taagedotter, som i lange glidende Tog driver op langs Fjeldvæggen og samler sig som lette rosa- og lillafarvede Skyer om alle Topper. Alt blir da med et saa forunderlig skjært og klart og farverigt. Fjeldsiderne, de grønne Terrasser og Engene med de tusend Blomster glitrer vaade i forunderlig dybe, intense Farver, og Luften dirrer under Straalerne fra den seirende Sol. Det er som at se ind i drømte Paradiser.

Jeg sætter mig paa Mosebænken i min Have og følger Solen, som den glider i lang Bue over den graablaa Himmel, indtil den rød og lav ruller langs Storøens Kam og dukker i Havet langt, langt der ude i Eventyrland. Og Guld drysses i glitrende Strømme over staaiblaa Bølger; Blod gydes over Guldet; og det skjælver og brænder og flammer derude som fra en Verdensbrand. Men mod Blodhavet tegner sig sorte Fugle i Flugt, mindre og mindre, til de som smaa Sodfiller sluges af Flammerne. –

– Saa med et mærker jeg Tasmørket omkring mig; og Nattens tunge, vaade Dug lægger sig paa mit Ansigt og mine Hænder. Frysende gaar jeg ind og tænder en Torvild paa Gruen. Og jeg er alene i Verden, saa uendelig alene, som jeg sidder der og stirrer ind i de rygende Gløder. Og Natten derude er saa stille og bleg.

– Der findes ikke Træ eller Busk paa min Ø; men de Tusender af vilde Blomster er skjønnere end Blomster noget andet Sted i Verden, og nøisomme som Menneskene de skal glæde. I Revner og Sprækker, mellem Sten og Grus, ja midt i selve nakne Uren og de steileste Ras skyder de op i Klaser, Dusker og Tuer, ligesom overdaadigt og ødselt udstyrede Hynder slængt i Grams mellem Stenene, indbydende og lokkende. Det er som om de ikke engang trænger Jord herude. Og dog er Farverne saa straalende, og der ligger som en tung Em af Blomsterduft over Fjeld og Mark, naar Solen varmer og tørrer dem efter Regn og Dugfald.

*

[8]

-- Ofte maa jeg tænke paa den Dag, jeg første Gang kom herud. Alt var mig saa fremmed og eventyrligt. En ny Verden oplodes for mig.

Efter mange onde og gode Dage paa det store Dampskib kom jeg en Vaarnat

til Storøens Havn. Som en Søvnjænger havde jeg uden klar Bevidsthed forladt alt mit paa Jorden, fordi jeg ikke længer magted mit Liv. Jeg maatte hvile. Men Hvile kunde jeg først finde, naar jeg kom langt bort fra alt, som mindet og rev i mine Saar. Alt kan overvindes med god Vilje, naar man bare faar Ro; det maatte jeg nu se at holde fast paa. Sundhed søgte jeg herude, Sundhed og ny Kraft.

Men min stakkels Person var ikke meget værd, da jeg hin Nat steg i Baaden paa Storøens Havn og saa Dampskibet for svinde. Og da jeg satte mig ned paa Toften og prøved at orientere mig, følte jeg mig som kastet ud paa en Planke i Verdenshavet. Mine Tænder klapred af Kulde, og jeg var i det Øieblik vis paa, at en alvorlig Sygdom vilde bli det eneste Resultat af min Færd. Men bare jeg igjen kunde komme under Tag og faa Landjorden under Fødderne, og bare jeg kunde faa sove, sove, sove, saa var alt andet mig ligegyldigt.

Da vor Baad endelig skured mod Bunden og gled paa Land, saa jeg kun et Par skjæve Baadnøst foran mig. Jeg stirred indover Landet; men Nattetaagen var saa tæt, at jeg intet kunde skjelne. Jeg stod stivfrossen og skjælvende paa den glatte, tangdækkede Strand, mens den snille gamle Mand trak Baaden helt op paa Land over en Række Tværstokke. Saa tog han mit Tøi, med Undtagelse af den store Kuffert, som blev sat ind i et Nøst indtil videre. Jeg vilde spørge, om der var Laas for Døren, om det regned ind, og andet som løb mig gjennem Hovedet; men jeg havde ikke Energi til det. Hvad brydde jeg mig om al Verdens Kufferter, naar jeg bare kom i Hus og i Seng.

Manden, som saa ud til at være en gammel Sjømand, førte mig over den stenede Strand og indover rare, krogede Stier. Græsset slog mig koldt og vaadt om Fødderne, og mit Haar og mit Ansigt var dyvaadt af Dug, Taage, Regn, jeg ved ikke hvad; det kjendtes som at vasse gjennem stride Strømme. Jeg skalv, og Taarerne drypped sammen med Natteduggen fra mit Ansigt, mens vi tause gik frem i den underlige, graahvide Nat.

Lidt efter lidt begyndte smaa torvtækte, mørke Hus at dukke frem af Taagen som store Tuer i en Myr, og snart stansed vi udenfor en lav Dør med hvid Karm. Jeg saa som i Drøm en hvid Grundmur og en sort Væg med hvide Karmer om smaarudede Vinduer. Døren stod aaben, og jeg fulgte efter ind, Det var her, Fremmede pleied ligge om Natten. Jeg saa Silhouetten af en Mand med Sjømandslue paa Hovedet tegne sig mod Vinduet. Han sov, men var straks

lysvaagen og klar over, at jeg kom fra Dampskibet og skulde i Seng hurtigst muligt. Han fulgte mig venlig opover en uendelig trang og steil Trappe i en ganske bælmørk Gang; men ikke et Øieblik følte jeg noget som ligned Utryghed. Jeg var bare saa rørt over hver liden Opmærksomhed, og saa taknemmelig, da han viste mig ind paa et lidet Kvistværelse med en stor opredt Seng, at Taarerne atter vilde frem. En prægtigere, snillere og ærligere Mand følte jeg mig overbevist om, at jeg aldrig havde mødt i mit Liv, og jeg gav ham Haanden og takked ham saa varmt, da han sagde mig Godnat og bad mig sove godt, at han næsten saa lidt forlegen ud. Og ikke før var han ude af Døren, før Taarerne styrted frem, og der for mig gennem Hovedet de tusend hyggelige Ting, jeg skulde gjøre for den Mand igjen. Jeg saa i Aanden tykke, varme Strømper, jeg vilde strikke til ham; og Beslutningen om, at han skulde bli den lykkelige Eier af en eneste Flaske rigtig god Vin, jeg havde i Kufferten, var fattet i et Nu.

Saasnart den værste Taareflom var stilnet, tog jeg mit Rum i Øiesyn. Det var trangt, med Vinduet høit oppe, som en rigtig lun Skipperkahyt paa en bred, gammeldags Skude. Men Sengen svulmed af lette Dynner med lyse, rene Træk. Hvilken ubeskrivelig Lettelse endelig at være ganske, ganske alene, og faa hvile ud – længe! Jeg længted ikke efter noget i Verden, nei ikke efter noget! Jeg forfærdedes over mig selv. Men det var sandt. Jeg lukked det lille Vindu op og prøved at se ud; men som paa Havets Bund var jeg, og jeg gøs i den raakolde Luft.

Ganske mekanisk begyndte jeg at klæ mig af. Nu skulde jeg da begynde at samle sammen de stakkels Rester af mit lille vildfarende Selv, og se om jeg igjen kunde bli Menneske. «Man kan, hvad man vil. Man kan, hvad man vil» – gjentog jeg atter og atter. Jeg havde følt mig som paa Flugt mod Verdens yderste Grænse; og nu var jeg fanget op her midt i det store Hav af en forfærdelig snil Mand. Men et svælgende Dyb var befæstet mellem mig og alt, jeg havde kjært i Verden – nei, nei, ikke tænke. Sove, sove!

Men som jeg sad paa den lille Træstol og tog mine Støvler af – mine vaade, kolde Støvler –, kom Længselen og Minderne og Ensomhedsfølelsen væltende ind over mig med uimodstaaelig Magt, og atter kom de evindelige Taarer. Hvorfor sad jeg pludselig her alene paa et Skjær i Havet, saa langt, langt fra alt, som bandt mig til Livet! Saa liden og uendelig ussel følte jeg mig. Hvad skulde jeg git for et Godnat fra kjære Læber og et varmt, trofast Haandtryk – aa nei, nei, ikke

tænke; vi havde jo bare en sund Ferie; vi skulde jo mødes igjen; og da vilde jeg være en bedre Mor og ikke den ribbede, fattige Sjæl, som ingen Glæde kunde skabe om mig. Jeg reiste jo, forat de ikke skulde se min Armod. Saalænge jeg havde en Smule at gi, var jeg jo hos dem! Nu bare ikke tænke . . .

Jeg sank ned i den bløde Seng opløst i Taarer og bad til usynlige Væsener om Søvn. Men Sengen gynged, og Værelset gynged – op og ned, op og ned, paa lange Dønninger, i lange, ustanselige Duvninger. Og min sidste Tanke, før Søvnen endelig forbarmed sig over mig, var, at aldrig kunde dog mit Liv endt i en større Fiasko. Og det stod uhyggelig klart for mig, at det, jeg havde trod skulde bli min Frelse, var over Evne for mig. Hvor skulde jeg faa Kraft fra til nogensinde igjen at reise mig fra denne gyngende Seng – nei, nei – maatte den saasandt gyngede mig ind i Evigheden! Tilstrækkelig havde jeg nu vist min Mangel paa Evne til at klare Livet. En Byrde for mine Medmennesker, et overflødig Vrag vilde jeg herefter bli; maatte jeg saa ikke ønske mig Døden?

Langt ud paa Formiddagen næste Dag vaagned jeg i stærkt Sollys. Fortumlet reiste jeg mig halvt op i Sengen; mit Hoved var tungt og mine Sanser sløve; men ét stod klart for mig: jeg var paa Landjorden, og Solen skinned. En varm Bølge af Taknemmelighed gennemstrømmed mig; jeg sprang nysgjerrig og ivrig op og saa ud. Lige under mit Vindu var et Torvtag, hvor tre brune Høns laa dybt nede i Græsset og blunded, brede og trygge. En let Damp stod op om dem i Soldisen. Jeg aabned Vinduet og kjendte en stærk Lugt af Jord og Torvrøg, af Sjø og Fisk eller Tang – en underlig skarp, uvant Lugt. Jeg gren lidt paa Næsen, det var slet ingen behagelig Lugt; men det var nyt og optog mig; og egentlig var det vist slet ikke saa vondt heller. Tilvenstre saa jeg Tagene af en Række smaa Huse, og udenfor i Uendeligheden Havet i Sol, et forunderlig hvidt, stille Hav! Og Solen stod saa rart paa Himmelen; det var som det kunde være i Vandet etsteds langt ude.

– Men jeg skulde jo videre. I Fart igjen. Ud til min lille Udø, hvor Hus var leiet for mig.

Min venlige Vært hjalp mig med alt. Tilsidst kom han med tykke Uldvaatter af fed, langhaaret Uld, det eneste, som nytted mod Sjøkulden, sagde han, og saa et helt Fang fuldt af bløde, brune Faareskind til at pakke mig ind i.

Omkring Havnen var der et helt lidet Tilløb til By; der var Læge og Apothek, Haandværkere og flere Landhandlerier. Og der var Kirke og et lidet Hospital; men fremforalt Pakboder for Fisk og Tran til Udskibning. Jeg gik en Runde omkring, mens Baaden gjordes klar, og alt var mig saa nyt og saa morsomt. Men Fiskelugten gjorde mig kvalm; jeg var endnu saa lidet fæstnet efter Sjøreisen og de mange Sinds bevægelser. Men hid vilde jeg igjen; det vidste jeg.

Jeg, som i denne Verdens Ting altid var vant til at tænke baade for andre og mig selv, jeg var saa rørt over al den Omsorg, som blev vist mig af min faderlige nye Ven og Vært. Og jeg tænkte som saa ofte før i trætte Stunder: ak, hvor lykkelige de er, som har havt en Far at støtte sig til! Og jeg fik et mildt Anfald af sentimental Lede ved den saa høit lovpriste Selvstændighed og Selvhjulpenhed. Hvilken uendelig Hvile vilde det ikke være at bli ligefrem afsat en Stund! Bestemt over, befalet over, kommanderet! Huh, intet er dog saa besværligt som altid i alle Aar at bestemme og ordne sit og andres Liv, være den stærkeste og letvindteste i alle Forhold, som vi Kvinder saa ofte er. Ak ja, saa tarveligt tænkte jeg; og tilslut smilte jeg ved mig selv: dette skulde de bare vide alle de brave, stærke, dygtige Kvinder, jeg tænker paa nu. Men Gudskelov, det faar de aldrig. Jeg gider nemlig absolut ikke forsvare mig. Kan ikke engang, om jeg vilde. Men da jeg kom i Baaden, nød jeg, at jeg idetmindste her var afsat og uden Vilje. Og punktlig og opmærksomt efterkom jeg Høvedsman dens korte Anvisninger om, hvor jeg skulde ta Plads o. l. Jeg bare ønsked, at han havde havt mange flere Ordre at gi, saa jeg kunde faa lyde og vise ham, hvor storartet disciplineret jeg var, og hvor gjerne jeg vilde være «snil Pige» og underkaste mig, naar bare, bare nogen vilde befale, og jeg kunde kjende en tryk Vilje over mig. Og her følte jeg, at jeg sad ved Fødderne af en Professor i sit Fag; jeg var ganske og aldeles tillidsfuld og i en rolig, fornuftig og forbausende behagelig Sindsstemning, skjønt jeg for første Gang i mit Liv skulde i en liden Baad paa selve det store, aabne Hav. Helst vilde jeg været sat til et Arbeide, ligesom paa Skolebænken for en Stund; og jeg spurgte i den bedste Mening, da jeg saa, hvor travle Mændene var: Kan jeg ingenting gjøre? Men de lo bare. Det eneste jeg kunde tjene dem med var nok at forholde mig ganske og aldeles passiv. Og jeg forstod og adlød.

Endelig sad de 8 Mand paa Tofterne med hver sin Aare, og vi gled fra Land. Alle var muntre og i godt Humør. Sandelig var dette et Held! I tre Uger havde der nu ikke været Veir til at sætte ud i Baad fra Storhavn; men pludselig inat kom

Omslaget. Lidt Dønninger var der vel udpaa, og ikke var det jo godt at vide, hvor dan det var under Vestø med Brim og Sjø. Taagen var ogsaa lidt lei endnu, men vilde vist snart lette. Jeg hørte paa dem med en Smule Spænding; thi Taage og Brænding varjegræd; men jeg sagde ingenting. Idet vi svinged om Storøens sidste Odde og satte tilhavs, stemte Høvedsmanden i en «Udroersalme» til en forunderlig monoton Melodi, og efterhvert fulgte alle med i Sangen. Og i Takt til Aareslagene kom Vers efter Vers. Friskt og tillidsfuldt lød Ordene; ingen Sutren og Klage, men tryk Overgivelse i Guds Haand. Slutten klang saa fortrøstningsfuldt op imod Himmelen:

Vor Fader og vor Gud,
vel føre du os ud
og atter hjem til Landet.

– Taagen letted for en liden Stund, men tætned igjen efterhvert som vi kom udover, og jeg kunde snart intet andet se end Baaden og mine prægtige Mænd ved Aarerne. Det var en underlig Følelse af at være løst fra Jorden, slig som vor lette, ranke Baad gled længer og længer ind i Taagehavet, dansende, dukkende og duvende paa de lange Dønninger. Høvedsmanden pakked et Kompas ud af et rødt Lommetørklæde og satte paa Toften mellem sig og den anden Roer – der var to ved hvert Par Aarer.

Jeg følte mig som Prinsessen i Eventyret. Et helt lidet Vikingskib udrustet for min Skyld! Saa standsmæssig havde jeg saavist aldrig faret i mit Liv, hverken paa Land eller Sjø. Men den tætte Taage gjorde mig lidt beklemmt, og jeg forsøgte et Par Spørgsmaal. «Tænk om et Dampskib kom paa os i Taagen? Eller en Hval?» De lo. Dampskib! Det var akkurat tre Uger til Skib løb ind her næste Gang. Og Hval kunde vi være ganske trygge for. Saa modig var den ikke, Storhvalen, at den voved sig saa langt ind mellem Øerne. Og Smaahvalen stakkar var ræd som en Hare og holdt sig nok pent unda Baaden. Desuden var der Tap af Enerrod i Bundhullet; og Hvalen skyed Lugten af Ener.

– I Poser af tørrede Sælhundsbalger havde Mændene Niste med. Tørfisk, som de banked med Skaftet af Tollekniven og la Hvalspæk paa, tørret Faarekjød og fint hvidt Brød fra Øernes første Bager, der nylig var kommet fra Fastlandet, af de daarlige Tider jaget ud paa Spekulation.

Jeg havde ogsaa faat Mad med af mine snille Venner i Storhavn; men jeg var ikke sulten. Disse lange Dønninger, og Eventyrstemningen og altsammen, det passed saa lidet for Mad. Men om en Stund fik Hovedsmanden mig til at ta en liden Dram og et Stykke af hans Faarekjød; og det havde den prosaiske Virkning, at jeg blev uendelig søvrig og sad som i Drøm og stirred ud for mig, ganske ude af Stand til at tænke eller tale.

Mændene rodde saa det fossed hvidt ora Forstavnen, jevnt og taktfast, jevnt og taktfast. Hele Tiden det samme Ryk gennem Legemet, hvergang de 8 Aarer slog mod Kjeiperne, og det samme Stød gennem Hjernen. Og Luften var tung og vaad og overvældende hernede i Vandskorpen. Lidt efter lidt gled jeg ned paa mine Faareskind med Armen under Hovedet og faldt i en sløv Halvslummer med taagede Drømme. Jeg sank og sank, gled og gled ud i endeløse Rum og Vidder, men skvat saa op ved, at noget blev lagt under mit Hoved; og en Stemme sagde: Du ligger vondt! Saa vidste jeg ikke mer, før vi i klart Veir stod ind under Vestø.

*

[9]

Min første Fornemmelse, da jeg vaagned efter min tunge, timelange Søvn i Baaden, var Lugt af Torvrøg fra Land. Men da jeg endelig fik Øinene helt op, laa min lille Ø som et Drømmesyn foran mig – en liden vaargrøn Oase midt i et endeløst, hvidglitrende Hav. En Verden af Vand; og Øen var saa bitte, bitte liden. Uvilkaarlig udbrød jeg: Kan Mennesker bo her!» Og jeg blev saa ængstelig beklemt.

Men de bare lo. Denne Ø var ikke liden. Der var en nogle Mil længer nord, Fugleskjær kaldet, den var liden den; der bodde bare en eneste Mand med sin Familie. Her var jo en hel By, hele 10 Familier; og hver «rigelig velsignet med Børn». Det sidste sagde Hovedsmanden med stort Alvor og lagde til. «Der er Velstand i hvert Hus her; saavidt jeg ved er der to og tre Sønner næsten overalt, og i nogle af Familierne 6–7.»

Nu var vi saa nær, at jeg saa Husklyngen nede i Bugten og skjelned en liden Bæk, der som et hvidt Baand slynged sig fra Høiden og randt ud i Sjøen over en liden Afsats et Stykke fra selve Grænden. Og mod den grønne Bakke tegnede sig Silhouetten af en ung Pige, næsten Barn at se til, som stod og skyllend noget hvidt i

Bækken. Jeg tog min Kikkert. Hun var næsten et Barn at se til. Slank og smidig. Et svært rød-blondt Haar flommed i Bølger nedover Ryggen; Hals, Arme og Ben var bare. Og det hun skylled i Bækken, var smaa, hvide Lammeskind.

Et Billede dukked op i min Erindring og de skønneste Ord, som nogensinde er sagt af Mand til Kvinde. Jeg saa Odyssevs paa Knæ for Nausikaa, «den liljearmede Jomfru», da Bølgerne kasted ham op paa Fajakernes Strand, og jeg hørte hans ærbødige, mandige Røst: «Saaledes saa jeg paa Delos engang ved Phoibos Apollons hellige Alter en Palme, som stod i sin friskeste Opvækst.» Men pludselig vendte min Nausikaa sit Ansigt imod os, skyggede for Øinene og saa ud over. Og hurtig samlede hun de vaade Skind i sine Arme og sprang mod Husene. Et Øieblik blev hun borte bag en kjæmpestor Sten, kom saa atter frem og forsvandt i et tjærebrædt Hus bag en Torvmur bygget som Skanse ud mod Havet. Det laa et Stenkast borte fra de øvrige Huse. Saa gled vi iland.

– Men i det Hus sidder jeg nu og skriver mine Tanker og mine smaa Oplevelser ned i min Dagbog. Og herudenfor sidder jeg de lange lyse Kvælder og tænker paa den lille Verden, som er min der langt, langt bagom Havet. Og Billedet af denne min nye Verden herude vilde jeg saa gjerne fæste til Bladene og bringe med til de faa Mennesker, som har været mit Liv, – til dig, min ensomme Ven, og til vore Børn. Men jeg føler mine Ord saa fattige og farveløse, saa kolde og døde i Forhold til det, jeg skal søge at skildre for eder. Helst vilde jeg kunne ta eder ved Haanden og føre eder omkring og bare sige: Se! Se og lyt! Se disse Farver, og hør alle disse Havets og Luftens Toner og Melodier! Disse tusend smaa vekslende Glimt af Lys over Fjeldene og disse tusend smaa Lyd, som aldrig Ord kan beskrive!

Ak ja; der er Dage, da jeg længes. Og alligevel fylder det mig med Fryd, at jeg er alene. Lidet ved et Menneske om noget, og mindst om sig selv. Men mindst af alle Mennesker ved jeg om mig selv. Min Sjæl svinger skjælvende mellem alle Poler. Og jeg ved ikke Forskjel paa ondt og godt.

– Jeg sidder foran et lidet Vindu, som vender mod Havet. Stranden ligger lavt indunder; den kan jeg ikke se, bare Bølgerne, som vælter tunge og regelmæssige ind mod mig, ser jeg. Og indenfor Muren min lille Have, hvis eneste Pryd er en Kvannehæk og Bundter af gule, lysende Soleier i det tykke Græs.

Paa den lave Torvbænk under Muren sidder den unge lyse Eli, min lille Nausikaa, som nu er blit en voksen Pige siden første Gang, jeg var herude, og spikker paa en Kvannestilk. Hun nikker ind til mig og smiler. Saa læner hun

Hovedet bagover mod Muren og peger med glade Miner mod den frembrydende Sol. Jeg nikker igjen, og hun rækker en Kvannestilk imod mig med spørgende, skøieragtig Mine. Jeg griner paa Næsen og slaar afværgende ud med Haanden. Det morer hende saa at se, hvor jeg afskyr Kvanne, det eneste «Godter», Eli kjender. Om lidt kommer hun ind til mig med en Kvast Soleieknopper og lægger paa mit Bord; men forsvinder straks, da hun ser jeg skriver. Hun har forlængst opdaget, at jeg synes om disse Blomster, liker at fylde min Stue med dem og sidde i Haven og se, hvor de straalere frem af alle Kroger.

Men hver Dag fører Eli og jeg lydløse Samtaler med hverandre, og vi forstaar hinanden godt, skjønt Elis Mund og Øre for altid er lukket.

Og nu vil jeg nedskrive Elis lille Historie, slig som den er mig fortalt. Hun var yngste Barn i et lyst og lykkeligt Ægteskab, og hendes Mor var dengang Øens deiligste Pige. Men nu er hun graa og gammel med haarde, stive Træk; thi Livet har lagt for tunge Byrder paa hendes Skuldre. Da Eli var fire Aar og hendes to Brødre 6 og 8, blev Faderen borte med en Fiskerbaad en mørk Høstnat sammen med 4 andre af Øens Mænd. Og Moderen, som blev syg af Sorg, flytted hjem til sine Forældres Hus igjen med de tre smaa. Der gik hun stille med i alt Arbeide, og klaged aldrig; men ingen saa et Smil paa hendes Ansigt. Bedstefaderen tog de smaa under sin Tugt og lærte dem op til Arbeide alt efter deres Evner og Aar. Da var Eli et straalende sundt og vakkert Barn, og hun sang allerede smaa Viser og Stubber af gamle Kjæmpekvad paa sin Bedstefars Knæ. Og hun jubled som en glad Fugl omkring i Huset og nede paa den deilige Legestrand.

Men en Dag var hele Familien inde paa Øens store Torvalmenning, langt borte fra Huset, og skar Torv, og de smaa Gutter var med og bar det ud til Tørring. Men Eli var for liden. Hun blev sat paa et trygt Sted med nogle rare Stene og morsomme Torvblokke for at bygge «Sauegard» for sig og Brødrene, til de blev fri og kunde lege en Stund. Men da de kom bort til hende, laa hun paa sit sorte Faare skind og sov. Moderen kom ogsaa og bredte et andet Skind over hende; og de gik alle igjen til Arbeidet. Efterhvert kom de et godt Stykke bort fra Eli; men hun laa jo saa trygt og sov.

Om en Stund bad dog Moderen en af Smaagutterne springe hen og se, om Eli var vaagnet. Men Gutten kom tilbage og sagde, at Eli var ikke der. Da sprang de alle tilbage med ham; men det var sandt: Eli var borte. Med Raab og Skrig løb de

i hver sin Retning og ledte; men Barnet var som sunket i Jorden. Saa blev alle paa Øen som gaa kunde, hentet, og hver Krog gjennemsøgt; men lille Eli var og blev borte. Og der kom en Nat i Angst og Jammer, og Moderen var Vanviddet nær. Der maatte holdes Vagt over hende i Huset; hun løb, til hun styrted, og raabte, til hendes Røst lød som hæse Brøl fra et dødsjaget Dyr. Og ud paa de bratteste Skrænter og farligste Stup vilde hun; for dernede, dernede laa kanske Eli!

I tre Dage ledtes der i hvert Hul og og under hver Hammer; men først den tredje Dags Aften, da alle gik sin haabløse Gang hjemover og havde opgivet alt, fandt en af Mændene Eli i en Fordybning ikke hundrede Alen fra Huset. Der laa hun som død med Hovedet paa den lille Arm. Og da de tog hende op, saa de, at Ravnene havde hakket et dybt Hul i hendes ene Kind, og paa hendes Pande var der ridset et Ar i Form af et Kors. Men det forunderlige var, at Eli leved. Saa blev hun lagt i Seng, mens Mænd og Kvinder græd over hende; og Moderen laa paa Knæ foran Sengen og takked Gud: Tak, tak, Herre Gud Fader i Himmelen, tak, tak! Atter og atter pressed hun frem de samme Ord mellem Taarer og Kjærtegn.

Men Eli laa der stille og stum; og da Doktoren fra Storhavn Dagen efter kom og havde stelt Saaret, som Ravnene havde hakket i det lille Kind og paa den fine Pande, og iagttaget hende Dagen udover, maatte han sige Moderen, at Barnet havde mistet Hørselen og Talens Brug – foreløbig, haabed han. Og da han reiste, gik Moderen hvid omkring den lille og raabte hendes Navn, hvisked det, kyssed det paa hendes Pande og Mund og bad og bad til Gud. Men Eli kunde aldrig mere høre sit Navn, og aldrig mere svare sin stakkels Mor. Som en forunderlig skjær og fin Plante er hun vokset op herude; og skjønt hun er berøvet saa meget, er hun Solstraalen i sin Mors Liv. Hun er som en taus, hvid Skabning fra en anden Tilværelse, og hendes Øine ser saa drømmende og fjernt ud i Rummet. Hun ser ikke ud til at vide, hvad hun har paa sig af Klæder; men et Udet Halsbaand af blaa Glasperler, som hun Nat og Dag bærer om Halsen, elsker hun. Hun tar det ofte af og sidder med det i Haanden og ser paa det. Løfter det mod Solen og leger med det, og er helt frydefuld over dets Deilighed. En af de største Sorger, som kunde træffe hende, var sikkert om hun misted det.

Hver Morgen har Eli sine bestemte Arbeider at udføre, og ingen er punktligere og mere pligtopyldende. Først maler hun Kornet for Dagen mellem to runde, flade Stene, som ligger i en Trækasse, stillet op som et Bord paa fire

Ben. Den øverste Sten har et Hul i Midten, hvor Kornet slippes ned, og ude i Kanten en tyk Træpinde til at dreie rundt med. Den øverste Sten gaar da som en roterende Skive ovenpaa den faste under, og Kornet kommer som Mel ud mellem de to Stenes Yderkanter. Hver Dag ser jeg Eli gjennem den aabne Dør ude i den mørke Gang, som fører til Husets Indre, udføre dette sit Arbeide med stort Alvor, mens de fire brune Høns, som er hendes Privateiendom, flokkes om hende for at faa sin beskikkede Del af Kornet. Siden gaar hun med sin Mor og Pigen i Marken til Sauefjøset og melker Faarene, før de slippes. Naar Solen skinner, sidder hun udenfor Døren paa en Stenbænk og binder Fiskegarn eller syr smaa lette Sko at ufarvet Lammeskind til sig selv og sin Mor, og tvinder røde og blaa Snore til at binde dem fast med. Ogsaa til mig har hun syet et Par. Og naar jeg pludselig træder paa skarpe Stene, saa jeg hopper af Smerte i de tynde Sko, saa ler hun og ryster paa Hovedet. Jeg gaar klodset, mener hun. Og saa springer hun let nogle Skridt fra Tue til Tue eller paa finslebne, glatte Stene. Saan! Ja du kan sagtens hoppe du Eli, du som neppe er 17 Aar og har sprunget i Fjeld og Ur som en Gjedekilling, fra du kunde sætte de smaa Ben under dig!

*

[10]

– Blandt de Ting, jeg havde med herud, var en Pakke Blomsterfrø og nogle Hyazinthløg i en Klump Jord. Og nu steller Eli dem daglig i vor lille Have. Hun er som et eneste Spørgsmaalstegn, naar vi knæler ned foran Bedene og ser de smaa Spirer titte op af Jorden; og hun straalere af Fryd, naar hun kan se, de har vokset. Aldrig har hun set andet end de vilde Blomster paa sin Ø, og hendes Nysgjerrighed og Spænding vokser for hver Dag. Disse smaa Hyazinthsprirer og det mystiske Frø, jeg har puttet i Jorden, er blit en ny Livsværdi for hende; og hun hænger ved mig med rørende Kjærlighed og Taknemmelighed, den hun stræver med at udtrykke paa al optænkelig Vis.

Hun følger mig rundt paa Øen og viser mig dens Herligheder, og hver Dag er vi oppe paa Høiden, hvor der er et lidet Fjeldvand. Her leger Øens Smaagutter med sine smaa Fiskerbaade, fuldt riggede og udstyrede. Første Gang vi kom derop, tog Eli lidt af Vandet i sin hule Haand og smagte paa det, og betyded mig,

at jeg skulde gjøre ligedan. Jeg gjorde saa, og kjendte, at Vandet var salt. Da hun saa jeg gren, klapped hun i Hænderne og nikked fornøiet. Saa strakte hun begge Hænder ud mod Havet og lod, som om hun øste Vand op i lange, tunge Drag og kasted i Fjeld vandet. Jeg forstod og nikked. Da blev hun glad og tog mig ved Haanden og førte mig ud mod Stupet ret ovenfor paa Nord siden. Fjeldvæggen gaar her lodret ned i Havet, men er kun omkring hundrede Fod høi. Sikkert og rolig gik hun helt hen til Kanten og vilde trække mig efter; men jeg traadte svimmel tilbage og lagde Haanden over Øinene. Da kasted hun sig paa Maven og saa udover og klapped paa Græsset ved Siden af. Jeg skulde gjøre ligedan, mente hun. Men da jeg energisk negted dette, sprang hun pludselig op som i et Anfald af Trods, og satte sig paa Kanten med Benene dinglende udover Styrtingen. Hun hørte jo ikke Brændingens Larm dernede, og smilende og tryg sad hun der. Men da lagde jeg mig, som hun havde sagt, og tog Tag i hende med begge Hænder, og hun lo og krabbed hen til mig og saa mig ind i Ansigtet og rysted energisk paa Hovedet: ikke farligt, mente hun. Men jeg gøs og viste hende, at jeg var ræd. Saa sprang vi omkap nedover alle Bakker og kasted os røde og varme i Græsset bag min Hytte.

*

[11]

– Idag er her saa forunderlig uroligt paa Øen. Der er hændt noget: en Baad kom ind igaar med to fremmede Mænd. Eli fik se Baaden langt ude, kom springende ind med min Hue, som jeg havde glemte paa Stenen udenfor, og drog mig med op paa Pynten ovenfor mit Hus. Flere Kvinder kom ud nede i Grænden, og der var Spænding overalt. Ingen ventedes hjem nu, og Besøg kom der neppe fra andre Øer nu midt i Ugen; hvad kunde saa denne Baad bringe! Rusk og Fiskeaffald blev fjernet fra Dørene, og der blev nervøst ryddet i alle Stuer. Kaffe maltes, og Pandekager stegtes; thi ihvertfald blev der Spørgsmaal om Traktering.

Eli og jeg sprang ned igjen, da vi saa, at Baaden endnu ikke paa en Times Tid kunde være inde. Vi fik os en varm Pandekage hos Nabokonen med en Kop Kaffe serveret paa Feltmaner, og det var altid festligt. Pandekagerne var mest af Sjø fugleæg, og de var stegt i Faarefedt; men deilig smagte de alligevel.

Saa gik vi ud og satte os til at vente taalmodig, mens vi saa paa Fuglelivet i Fjæren. Maagerne skreg og rev og sled som besatte i de lækre Levninger af Fisk nede paa den hvide Strand; men alligevel saa en og anden sig Tid til at flakse op imod os to Menneskebørn paa Stranden og skringe ind i Ansigtet paa os, at vi intet havde der at gjøre. Gang paa Gang tog de Tilsprang og seiled paa Skjæve ned imod os, som om de sigted efter vore Øine for at hakke dem ud. Vi lo og ærted

dem for deres Raseri. Vi agted jo slet ikke at røve deres Torskehoveder.

– Omkring Pynten udenfor gik Strømmen krap og strid, og midt i den kom pludselig en liden Ø seilende med en hvid, bevægelig Sky af Fugle over.

I vild Kamp hvirvled de rundt under øredøvende Skrig og Spektakel; det maatte være et udsøgt Bytte, Strømmen denne Gang havde bragt dem. I et Nu var ogsaa de inde paa Stranden vaagne og fløi til for at deltage i Kampen og Kalaset; og snart stod Sjøen hvid derude om de rasende Fugle.

Den seilende Fugleø førtes nærmere af Strømmen, og jeg blev kold; thi jeg syntes pludselig den saa ud som Hvælv af en Baad. Og hvad var det vel da for Rædsler, som lokked de sultne Fugle?

Jeg saa spørgende paa Eli; men hun smilte rolig, og da blev jeg tryg; thi hun havde Rede paa alle Sjøens Mysterier, og vilde nok straks mærket, om der havde været noget galt paa Færde.

Snart efter drev det levende, hvide Bjerg ind i Vigen ret nedenunder os og stranded paa et Undervandsskjær. Et Øieblik fløi alle Fugle op, skræmte af Stødet, og vi saa, at den seilende Ø var de modbydelige Rester af en Hvals Indvolde.

Flere og flere Fugle var nu kommet til, og Fjæren var som en kogende Gryde. De gule og røde Neb og de hvide Bryster lyste i Solen hver Gang en fløi op med et lykkelig tilkjæmpet Stykke af Byttet. Ogsaa Edderfuglene fra den nærliggende Holme var kommet til med sine Rækker af nyudklækkede Unger i Kjøl vandet; men de voved sig ikke ind i Kampen for de Smaas Skyld. I stor, forsigtig Bue seiled de omkring og saa til med snare, misundelige Øine; men gled saa fornuftig og behersket ind i den lille trygge Vig, hvor Fiskerbaadene lægger til; der er altid et eller andet ud vasket Torskehoved eller lignende at finde. Thi om Sjøen det ene Øieblik skyller Stranden aldrig saa ren, saa bringer den det næste Øieblik noget tilbage.

Men om lidt blev Maagerne saa yre og gale omkring os, at jeg fandt det tryggest at hente en Paraply og slaa op over vore Hoveder. Saa lod de sit Sinne gaa ud over den til Elis store Fryd.

– Baaden derude var imidlertid kommet helt ind i Strømmen, og vi saa, hvor ledes Roerne stræved med at holde den op mod Sjøerne.

I Kikkerten saa jeg en høi Skikkelse reise sig i Bagstavnen. Han havde en

hvidgraa Hue af en egen Form paa Hovedet, og han skygged for Øinene og saa indover.

Nu kunde de ogsaa se os; og vi reiste os og gik. Eli sprang hjem, og jeg tog min vanlige Vei opover mod Heiene.

Ned i Grænden vilde jeg ikke. Jeg likte ikke denne Baad derude. Her havde været saa godt og fredeligt hidtil, og mit Sind begyndte at lysne en Smule og Livsmodet saa smaat at vende tilbage. Jeg vaagned ikke længer hver Morgen som af et Mareridt kun til Erindringen om det ene, som skulde, skulde glemmes; der var Dage, da jeg følte mig forholdsvis fornuftig og skammed mig over mine mange Taarer. I det hele begyndte jeg at bli noksaa nøgtern og udmærket. Nu bare ingen Forstyrrelse. Og man skulde kanske opleve at komme tilbage til Verden som et nyttigt Menneske, der kunde tale advarende Ord til andre vildfarende Sjæle, og ved Hjælp af et nyoppudset lidet Talent eller to slaa sig igjennem som en ret haabefuld «Fremtidskvinde». Overhovedet: Udsigterne var ingenlunde længer fortvilede. Vistnok var alt graat og smaat indeni mig; men graat er dog altid lysere end sort.

Sundt distraherende virked ogsaa den Pakke Breve, forrige Dampskib bragte mig. Der var hele tre fra mine Børns Far, min trofaste Ven og Skriftefader. De var alle fyldt af hans Arbeide og hans Spekulationer, og en dyb Pessimisme talte ud af dem. Men en Pessimisme, som han var paa god Vei til at overvinde. Han har «udkjæmpet», skriver han, og nu skal han «nok klare det». Over paa den anden Side er han kommet, der hvor der er Fred, fordi man intet mere venter eller begjærer. Og han betror mig, at han havde «atter en ond Tid» for min Skyld, dengang jeg led for en anden.

Led og jubled. Han «tilstaar», at min Ild gjorde ham varm paany, og han elsked mig «smerteligere end nogensinde, haabløse end nogensinde». Ja, han er ærlig og tilfoier: «maaske var egentlig først da min Følelse for dig

virkelig, dyb Kjærlighed.» Aa, du vanskelige Ven, du ensomste af alle Ensomme! Har vi to da levet alle de lange Aar forgæves ved hinandens Side! Maaske skræmte min Ild dig, da den brændte for dig; og de

mange Aars Kamp var en Kamp mod Døden, den uovervindelige, den ubarmhertige. En anden maatte tænde den Ild i mig, som skulde smelte dit Væsen; men da gjorde din Varme mig kold. Hvilken Tragedie, og

hvilken Komedie tillige! Du var et Tidens Offer. En Mand, der var langt paa Emancipationens Vei bort fra Livskravene og Naturen. En Mand, hvem Livet skræmte og gjorde træt og syg. En Mand paa

instinktmaessig Flugt fra det levende Liv og ind i Skyggenes Land. Og alt det i mig af Kvinde, som ved din Emancipation led i Savn og Ensomhed, det løste sig ud og forlangte at leve og vokse op igjen som nye

Krav.

Men nu er vi begge «sluknet». Og nu har vi det saa godt. Endelig! Thi nu er vi frie Mennesker. For vi vil det. Ak ja, saa godt og roligt har vi det! Alt glider

langsomt ned i Glemselens Mørke. Og hvergang et varmt Minde vil stikke Hovedet op, støder vi det med fornuftige Ord tilbage. Bort med Troldom og Hekseri. Bort med alle lokkende Toner fra Livets farlige, daarende Musik. Vor Hjerne kræver Fred; thi

«Et ved vi dog forvist,
at Aand skal vinde paa Trold tilsidst!»

Vandrer vi nu fra hver vor Kant ind mod den store Ro, Fællestypen, og mødes der?

Hvem ved.

– Men jeg Kjætter herude i Ørkenen, jeg raaber over al Jord: Tak og Pris alligevel, at Troldom engang bandt mig! Og Tak og Pris, at jeg intet angrer, intet, uden alt det negative, alt det jeg ikke har levet! Og Tak, fordi jeg har set Eventyrets Glans, før Hjernens og Fornuftens Tid holdt sit Indtog paa Jorden!

*

[12]

– «Alle Ting er forgjængelige; kun Sandheden er evig»; men den store evige Sandhed, som skabte os og lever i os og om os, den kan ikke Mennesker rokke med sine mange Ord. Vi er en Draabe i Livets evig rindende Strøm, og vore Ord dør, før de kommer over Læben. Kunde vi saasandt lære at tie!

Naar jeg sidder heroppe i Heien med Himlen over mig og det store Hav rundt om, da er det undertiden, som jeg ikke længer er Herre over min Vilje. Jeg ved ikke, om jeg skal staa op igjen og gaa. Alt glider sammen for mig, og intet bestemt Billede danner sig i min Hjerne. Mit Legeme er mig ligesom saa fjernt og ved Siden af, og denne lille Klump Jord under mine Fødder forekommer næsten unødvendig. Om jeg pludselig sank i Havet med den, vilde da Forskjellen være saa stor? Jeg er i det Hele. Og jeg har en Følelse af, at hele mit Liv har været et Slag i Luften, en taabelig Kamp for en indbildt Livsværdi. En Anstrengelse, som nu forekommer mig i Høiden at fortjene et vemodigt Smil. Ja selv at jeg har født Børn og fulgt dem Skridt for Skridt gennem hele deres Barndom og elsket dem og lidt for dem, elsket dem og jublet med dem og over dem, ogsaa det forekommer mig nu saa lidet realt. Har jeg ikke født dem som den ene Bølge

føder den anden i det store Hav! Videre og videre ruller ustanselig de smaa og store Aarsager til nye Virkninger og Aarsager--

Og dog er det kun en ufattelig kort Tid, siden jeg var stærk og følte mig som en Hovedhjørneste. Ja forunderligt er det at ha været saa stærk og saa troende. Mon du, min Ven, nogensinde har følt slig overmodig Styrke? Maaske engang – i din Ungdoms første lyse Kjærlighed. Eller da du skabte det Værk, som skal leve efter dig. Og hvor maa da ikke vi to være glade, som har været saa rige og saa stærke!

Men nu! Ak nu er jeg ingenting mer. Og snart kan jeg forhaabentlig triumferende raabe: Jeg har seiret! Glemte er det som skal glemmes. Og jeg vil smile, naar jeg tænker paa, at en Mand nogensinde var Verdens Lys for mig. Ja, om han, om nogen af dem i dette Øieblik pludselig stod foran mig, vilde da en Blodsdraabe flyde raskere i mine Aarer; vilde et Træk forandres i mit Ansigt. Nei, uendelig træt er jeg og tom, og jeg føler det som om jeg rolig maatte kunne sige: Min Herre, vær saa venlig at gaa tilside, saa Solen faar skinne paa mig. Det er over al Forstand, at du engang var Solen!

Glemte er alt, som skal glemmes, glemte og udslettet –

Ja, langt er jeg gledet ud i Livets Strøm, gledet ud over Vandene for langt, langt der ude at komme op igjen som en ny Bølge.

*

[13]

Et af de Breve, sidste Post bragte mig, er mig dyrebarere end alle. Det er fra min ældste Gut, som nu for første Gang er borte fra sit Hjem og skal hærdes for Livskampen. Og han er glad, ung, frisk og usentimental i hvert Ord – jeg synes jeg ser hans Øine og hører hans bløde Stemme. Han glæder sig over vor «Ferie» og over Kameraterne og alt nyt og morsomt i det friske Fjeldliv, han fører. Vore Venner, som han bor hos, er muntre Folk, og han er stadig sammen med jevnaldrende Gutter, hvad han finder frydefuldt; og han fortæller straalende, at han «næsten har lært at le som andre Gutter». Hjemme maatte alle være saa stille bestandig. Der var ikke Plads for Børn, og de havde vænnet sig til en Latter uden Lyd, som blev nervøs og altid fik Taarerne til at pible frem. Der arbeidede jo

en Hjerne i Huset, en Hjerne, for hvilken den mindste Støi eller Lyd var som Piskeslag. Ængstelig gjemte jeg mit eget lille Arbeide for Børnene og var ganske deres, naar de var hos mig; thi forfærdeligt vilde det været for dem ogsaa at maatte ta Hensyn til mig, og ikke frit turde gi Lyd, naar vi var sammen. Én saar Hjerne i et Hjem er vanskeligt nok; to vilde være Døden for alt Husliv. Ihvertfald en maa leve med og for de Væsener, som hører et Hjem til. Øde vil det bli, det Hjem, hvor baade Far og Mor lever sit Liv udenom. Og mit Hjem skulde ikke lægges øde. Aldrig skulde mine Børn gaa ud i Livet og sige, at de intet Hjem havde havt. Nei, alle andre Lyster maatte døves for det ene, saalænge de behøved mig. Men blir Lysterne saa store, at de vokser til Krav, da blir det slitsomt; thi ingen kan tjene to Herrer, uden at noget lider derved.

«Her synger vi og spiller og ler og holder Leven,» skriver han, «og vi gaar frem og tilbage gjennem alle Værelser og væver saa hyggelig. Ja endog Hr. B. selv, den voksne Manden, synger og er næsten som en gal Gut! Du skulde bare vide, hvor Moro her er om Kvældene! Hjemme var det for lite Mennesker. — — — Undres paa, om du ogsaa lærer at le nu i Ferien din? Øv dig, saa skal vi holde Latterkoncerter, naar du kommer hjem — ude i Haven, hvor Far ikke hører os. — Før har jeg trod, at du var Verdens bedste Levenholder, naar du vilde; men nu maa du gi dig for Eivind. Han er en forfærdelig hyggelig Gut, og vi ler forfærdelig paa Værelset om Kvældene.

— Vi glæder os, til du kommer. Pluk Kufferten din fuld af rare Stener og andet rart paa den hvide Stranden, du snakker om, og saa, det er sandt, maa du endelig ikke glemme at ta med et godt Eksempplar af en Hvalfisk paa Spiritus, og hvis det er muligt, en pen Sjøorm. Vi kan jo bygge Hus til dem i Haven. Og saa maa du ikke gaa med de tynde Skoene, som den ufornuftige døde Pigen har sydt til dig, du kan skjønne, du faar ondt i Benene af det, tag dem heller med til mig, for nu er mine nyeste Støvler ogsaa ganske kaputte —»

Og saadan videre paa to tætte Ark, sikkert det længste Brev han har skrevet i sit Liv, og sikkert et stort Offer i al Travlhed. Tak, du lange, rare Gutten min, du kjære unge Menneske, som er «vokset op i min Have»!

— Men der var ogsaa andre Ting i den Postpakke. Jeg har læst inat og hele Dagen. Der er Tegn i Sol og Maane, og vi gaar en forunderlig Tid imøde. Jeg læser Ting, som herude i det naturlige Liv mellem sunde Mennesker tar sig

forfærdeligt ud – saa sygt og stygt og forvirret. Der er Skrifter af unge Mænd, fulde af Foragt for Kvinden, af Træthed og Dekadence. Og der er Bøger af unge Kvinder uden en Draabe levende, rødt Blod. Goddheden staar omkring dem som Sno fra en Isbræ.

«En Naturmagt kan ledes og bli Mennesket underdanig, og der er Ting, som er større for en Kvinde end at være Mor», skriver en. «Maaske kan Elskoven overvindes», skriver en anden; «thi saalænge ens Sanser saa at sige skal fungere for andre, blir der ikke Plads for egen Udfoldelse.» Gud give jeg forstod, hvad de mener! Som om der paa Jorden gives Forhold for en Kvinde, hvori der er større Plads for «egen Udfoldelse» end i Moder- og Kjærlighedsforholdet! Men al denne Stræben efter «Frigjørelse», har den ikke, som alt hos Kvinden, sin dybe Grund i noget hos Manden? Og er det ikke vaar Tids Mænd, som først har begyndt at emarcipere sig – nemlig fra den selvsamme store Naturmagt, som Kvinderne nu vil løs fra? Det moderne Liv med sine Kjæmpe-fremskridt paa alle Omraader, sin voldsomme, hensynsløse Kamp for Tilværelsen tar Mændenes Kræfter, sliter paa deres Legeme og gjør dem til forkavede og trætte, nervøse Hjerne-mennesker. Der blir ikke Tid til Elskov i deres Liv, og der blir mindre og mindre Trang til Elskov, fordi Elskov er en sund Følelse. Men Verden med sine store Byer og sine Fabrikhelveder er snart et eneste stort Sygehus. Menneskene har glemt, at deres første store Pligt er at være sunde; thi sunde Mennesker er ogsaa gode og glade. Til hver Familie i en By hører nu allerede en Huslæge, foruden en Masse andre kostbare og besværlige Ting. Og enhver kan ha nok med at holde sig selv oven Vandt snart; en Familie, et Hus, et Hjem er en besværlig Affære og over Evne for en træt Mand. Flere og flere forblir ugifte. Færre og færre Ægteskaber, og i Ægteskaberne færre og færre Børn. Og samtidig dør der af en ukjendt Aarsag saa og saa mange Tusend flere Gutter end Piger i de første Barneaar, og alt dette tilsammen frembringer et umaadeligt Overskud af «Kvinde», som fra Naturens Haand misligholdes, kan man gjerne sige. Dette ubrugte Overskud reagerer da naturnødvendigt mod Forfaldet og forlanger Udløsning i nye Former. Og disse nye Former er mere neutrale, mindre specifikt kvindelige, mens Mændene blir mindre og mindre udpræget mandlige. Kan det saa ikke være værd nu at lægge Mærke til et Tidsfænomen som Dr. Otto Weininger med sin Theori om den kommende Fællestype. Weininger saa med Glæde paa Kvindernes Frigjørelsesarbeide, fordi det for ham stod som Begyndelsen til «Kvindernes

absolute Tilintetgjørelse». Og da Kvinden er Mandens Skyld», kan Manden ikke frigjøres aandelig, før «Kvinden» er tilintetgjort. Men som et Fælleskøn er vi begyndt i Modersliv, og begge Kjøen bærer Mærker efter det, og nu vandrer vi fra hver vor Kant atter mod «Fællestypen». Enkelte Læger har villet gjøre Weininger sindssyg. Ak, var det bare saa let at ekspedere ham ud af Verden! Det er ingen Sag at ta ud de mest paradoksale af hans Paastande og sige: Er ikke dette Galskab! Men den, som prøver at se tilbunds i hans fæle Theori, og sammenligner den med andre af Tidens Fænomener, og regner og lægger sammen, vil tilslut bli fælen.

Ja, ræd kan man bli, og intet er naturligere, end at det ender i hel, haabløs Pessimisme for dem, som tænker alvorligt, indtil man maaske faar tag i Redningen gennem den Fortrøstning, at der er Sygdom i Tiden, og at Sundhed igjen kan redde os. Vi maa tro det. Nye sunde Tider maa igjen komme, da Menneskene kryber ned paa Jorden fra sine Skyskrabere og igjen faar Brug for Hænder og Ben, og da den eneste virkelige Rigdom blir en talrig Barneskare – saaledes som det endnu er her paa min deilige Ø.

Men sikkert er det, at ligesom Mændene i stærke, sunde Tider skabte stærke, sunde Kvinder, med Evne til Elskov og stærk Moderfølelse, saa skaber de nu smaanyttige, smaadygtige og smaakloge Samfundskvinder, nyttige og dygtige og kloge i de samme Ting, hvori Mænd er endnu nyttigere, klogere og dygtigere, og Kvinder, som i god Tro kan sige: Maaske kan Elskoven overvindes; og der er Ting, som er større for en Kvinde end at være Mor! Til Dilettanter har Nutidens Mænd gjort Kvinderne.

Lidt efter lidt blir der da heller ikke noget igjen af den skjønneste af alle Glæder, Samlivet med de Børn, man har født. Der blir ikke længer nogen naturlig Plads for Børn i det nye Samfund.

«Hjemmet» vil efterhvert forsvinde, og saa faar vi Hoteller og kooperative Barnehus istedet. Velbekomme!

At der findes kvindelige Snyltere paa Samfundet, der gifter sig for Udkommets Skyld og driver Livet hen i Lediggang, kan ligesaa lidt negtes, som at der gives mandlige Snyltere, der gifter sig for Medgiftens Skyld og driver sit Liv i Lediggang. Det er Sygdom og stygt, men har intet med det nøgterne Spøragsmaal om en naturlig Arbeidets Deling mellem Mand og Kvinde i normale Forhold at gjøre. At Manden, som den af Naturen mindre bundne, tar det meste udendørs Arbeide, og Kvinden, som den til Slægten stærkest bundne, det meste indendørs, er dog saa uendelig naturligt. Barnet – Ungen – trænger altid Ly og Beskyttelse,

trænger Rede, Hjem. Og Moderen, Hunnen, trænger Skaansel og Ly, naar hun venter et Barn eller er diegivende. Med andre Ord, hun trænger Reden, Hjemmet; men inden dets beskyttende Mure har hun et rigt og naturligt Arbeidsfelt. Og hendes Arbeide der, selv det allernødvendigste med Børnene vil ta Tid, thi vore Børn fødes jo ikke med Fjær eller Pels som Dyreungerne. De rigtige Kvindesagsstræbere begynder gjerne med Fuglene og Dyrene og fremhæver at Hunnen hos dem ikke er «huslige Slaver», men deltager i Ernæringsarbeidet paa samme Maade som Hannen. Undres paa, hvad de ellers skulde ta sig til! og de nøier sig ikke med et Insekt eller en Medemark og en raa Sild i Nebbet af og til. De skal altsaa bli Mennesker i et indviklet Samfund, og da kan de heller ikke «slippes paa Græs», naar de har lært at gaa.

Og saa længe der er Mand og Kvinde paa Jorden, vilde denne Arbeidets Deling bli den naturlige og en Mængde andre «Stillinger» for Kvinder til en vis Grad bli unaturlige. Men en Kvinde kan ligesaalidt som en Mand taale at leve paa Naade, og selvsagt kan ikke Kvinderne under civiliserede Forhold hindres fra at søge sit Arbeide og Underhold i Stillinger, som ligger indenfor deres Evners og Styrkes Begrænsning, om de end ligger udenfor hendes store Livsopgave. Men det er og blir dog en forunderlig Begrebsforvirring at ville lade, som om en Kvinde ikke i sin egen Natur har alvorlige Hindringer for mange Arter af Arbeide, og at der i hendes Opdragelse ikke skal tages Hensyn til disse Hindringer.

Aldrig kan vi dog komme bort fra den faktiske Ting, at vi har vanskelige Tider i vort Liv, der gjør en Konkurrence med Mændene betænkelig, for ikke at sige umulig. Vi har ogsaa stærke Tider, mange i de unge Aar, og mange i Alderdom men, det er sandt, og da kan vi være utrolig viljefaste og føle os trygge paa vor Kraft; men kommer der ikke for de aller fleste af os Dage og Aar, da vi segner under de Byrder, vi i Tro og Iver har læsset paa vore Skuldre?

Livet tumler ofte saa underligt med vore Theorier, og alle maa vi sent eller tidlig høste, hvad vi har saad. Evig og sikker er nemlig den gamle Sandhed, at Naturen lader sig ikke spotte.

*

[14]

– Alle ubrugte Evner blir tilsidst en Fiende, som maa bekjæmpes. Og Moderfølelsen og Elskovsevnen er ingen Undtagelse fra denne Regel. De visner og dør eller blir utaalelige at trækkes med, naar de ikke frit faar udfolde sig. Og

et Liv i opslidende ydre Samfundsarbejde kræver sit Menneske helt, tar dets Tid og Kraft; og jeg tror, vi er paa Vildspor, naar vi tænker os Mændenes mange «Stillinger» som en attraaværdig Modsætning til Kvindernes «huslige Slaveri». Jeg undres paa, hvem der oftest er «Slave», siden vi nu endelig skal bruge et saa pompøst Ord.

Og Uddannelsen for de forskellige Samfundsstillinger tar de bedste Ungdomsaar og udvikler ensidigt de Evner, som intet har med Slægtens Fortsættelse og Kjærlighedslivet at gjøre. Selvfølgelig gjælder dette baade Mand og Kvinde; men Manden har altsaa bedre Raad til det af to Grunde: først fordi han ikke skal gi saa meget af sig selv til den nye Slægt, og for det andet, fordi han desforuden har det Præ fra først af at eie et stærkere Legeme. Ialfald endnu. Og tilsidst kan det jo hverken nytte at gaa ud ifra Fuglene og Insekterne eller fra et drømt Fremtidsvæsen, som ingen Lighed har med Nutidens Mennesker, og som altsaa ogsaa vil ha naad andre Livsbetingelser gennem en gradvis Udvikling. Vi faar ta Udgangspunktet ialfald fra det, som foreligger – antageligvis.

Og Følgerne af, at Elskovs- og Moderfølelsen misligholdes, begynder allerede at vise sig i forsigtig, og foreløbig med Spørgsmaaltegn, udtalte Haab om, at «Elskoven maaske kan overvindes», og aaben Tilstaaelse af, at man ikke længer finder Moderkaldet at være det høieste for Kvinden.

Men efterhvert som Trætheden og Arbeidet i Konkurrencen med Manden vokser, maa Kravene paa Frigjørelse fra det tidsspildende og kraftspildende Moderkald nødvendigvis bli stærkere og stærkere. I de fleste Stillinger vil det bli forbundet med Vanskelig heder bare at faa den nødvendige Permission til at føde Barnet, end sige til at die og pleie det. Og at faa Børn, som man egentlig slet ikke har Tid til at faa, og som andre Kvinder straks maa ta i Pleie, eller som straks maa anbringes i Anstalter, vil jo bli meningsløst og lidet tilfredsstillende for nogen af Parterne. At der nu i de høiere Klasser er Kvinder, som af Dovenskab og Forlystelsessyge ikke selv steller sine Børn, og paa den anden Side Arbeiderkvinder, som af Fattigdom ikke faar gjøre det, er Samfundssydomme, og det er i høieste Grad betegnende og karakteristisk, at disse Sygdomme ikke sjelden bruges som Bevis for, at Moderens Fritagelse for Barnestellet godt lar sig praktisere. Som om ikke alle Mennesker ved, hvad de Sygdomme koster Slægten. D.v.s. alle, som vil vide det. Hvorfor ikke lige godt være ærlige og sige rent ud, at Maalet er Fritagelse fra i det hele at bli Mor.

I alle Tilfælde vil Vanskelighederne taarne sig op, og Ærgrelsen over at staa foran en saa alvorlig Hindring vil vokse, og saa er vi vel naad til det Punkt, da det

virkelig blir en ligefrem betænkelig Sag at faa Børn, – ja næsten uforsvarligt. Og egentlig vel ogsaa noksaa overflødig, da det jo altsaa slet ikke længer er det høieste, men kun det afgjort besværligste. Skridtet er da ikke langt til at føle det som noget nedværdigende at bli Mor. Legemets Tid er forbi; Aand, Aand!

*

[15]

– Livet er blit saa vanskeligt og indviklet; og ikke mindst er det blit vanskeligt at være Kvinde. Thi vel maa vi ha Udvikling, vi ligesom Mændene; men ikke Udvikling som fører os bort fra vor høieste Opgave. Vist er der Undtagelser blandt Kvinderne, ligesom den overordentlige Aandelighed vel til syvende og sidst hører til det eksceptionelle ogsaa hos Mænd. Og det er selvsagt, at for disse Undtagelser maa der være Plads, hvad enten de hører til det ene eller det andet Kjøen. Men hele Livet kan vel ikke indrettes efter Undtagelserne. Det har alle Dage været Untagelsernes Lod at baske sig frem og kjæmpe, og det vil vel ogsaa her efter bli saa, om end forhaabentlig Menneskene efter hvert vil vokse sig frem til lidt større Ærbødighed for den, som gaar udenom Landeveien.

I det hele er vi vist gaat nogenlunde jevnt sammen alligevel; Rettelser og Lettelser kan vistnok endnu trænges, vel saa meget for os Kvinder som for Mændene; men nogen Overdrivelse er der vist alligevel i Skriget om Undertrykkelse af vore Evner i vor Tid ialfald. Eier en Kvinde sjeldne Evner, saa kan hun for det allermeste faa bruge dem og udvikle dem. At slette sociale Forhold ofte stænger for baade Mænd og Kvinder, er en anden Ting. Ogsaa «Lovene» har hidtil i mangt været slette for begge Parter.

– Et Overgangstidens Fænomen er og saa den høimoderne «Fremtidens Madonna», den brave, høitudviklede Kvinde, som endnu har en vis Trang til Moderskab, men som paa Vandringen mod Frigjørelsen (Tilintetgjørelsen?) er kommet forbi Elskoven. Et Barn uden Elskov er for hende ingen Skjændsel, men en fornuftig, anstændig Ting, som dannede, intelligente Mennesker maa «ha Ret til», naar de finder Grund til det.

Og de «vælger» sit Barns Far, som de ikke har Trang til at dele det med eller leve med; og ifølge fornuftig Overenskomst gaar de rolig hver sin Vei, og Ordet «Kjærlighed» er udslettet af deres Leksikon.

Ærlig og oprigtig mener de, at dette kan de uden at gjøre Livet stygt for sig.

Til sligt kan de bedste, de alvorligst sandhedssøgende komme i en forvirret Tid. Men nu, da ellers gammelt Barbari viger for værdigere Tanker om Kvindernes Ret over sit Legeme, skulde man dog tro, at det maatte gaa ind i alle Kvinders Bevidsthed og be sætte deres Følelse med ubetvingelig Styrke, at Barnet er den høie Himmel over Kjærligheden, Kulminationen, den naturlige Afslutning paa en stor og hellig Stemning.

Men alt hænger sammen og har sin dybe Grund.

*

[16]

– Da jeg mat sad og læste om «Fremtidens Madonna», kom jeg til at huske Sofokles' Vers til Eros, «al Vældes Betvinger». Ak Herregud, vingskudt kryber nu Eros om paa Jorden; og Menneskene synger ikke længer som den græske Digter: «øde er Livet, naar Kjærlighed mangler; gid jeg maa dø den Dag, Blodet i Aaren er koldt!» – han, som i den elskedes Øie og ved den elskedes Barm fandt de skjønneste Digtertanker.

Nu klager Manden: Kjærligheden stjæler af Evne og Vilje; og vore Vise raadspørger ikke Livet, som Sokrates, og de sukker ikke som han: Ak, var jeg heller skjønt end vis! De spærrer sig inde over sine Bøger og lar Legemet visne. Gid de heller vilde lære at danse, som Sokrates!

Før var Kjærlighed Drivfjæren til stor Daad; og en underlig Kjærlighed maa det være, som ikke staalsætter Viljen og øger al Evne. Kan man ikke netop det utrolige, naar man elsker? Kræfter og Evner mangfoldiggjøres, og man blir modig og offervillig. Ikke saa smaanyttig, det kan saa være. Men Mænd, som gjør Storværker, har ikke Brug for smaanyttige Kvinder; og endnu er der da Gudskelov Mænd, som gjør Storværker.

Endnu.

Ak, «raaber Kvinderne i Litteraturen, jeg var engang paa vilde Veie; jeg dyrked Kjærligheden, jeg elsked Mænd! Jeg trodde det var Lykke! O Forvildelse! Nei, nu, da jeg er blit et Aandsmenneske, nu, da ingen Ild er i mit Blod og ingen Mand i mine Tanker, nu er jeg lykkelig!»

Jeg tror dem ikke. Jeg kan ikke tro dem! Det er altfor meget imod hele vor Natur. Og selv har jeg dog følt al Livets Rigdom af skjønt og godt som i overnaturlig Størrelse, naar jeg har elsket. Hvor kunde jeg angre paa et eneste Minut levet i Kjærlighedens Lys? Nei, det jeg angrer paa er alt det, som har væltet Skygger for Solen. Hvad har vel bragt mig menneskelig Vækst som Kjærligheden, selv naar den har voldt mig Ve og Vaande! Og hvad i den vide Verden kunde gjøre mig klogere, gløggere, opfindsommere og lykkeligere end det at være Mor! Et bedre Menneske, mindre egoistisk, mere villig til Offer er man dog aldrig.

Og jeg fatter heller ikke, hvad Moralisterne mener med «tom Sanserus» og «tom Nydelse». Det er absolut tomme Begreber for mig. Man kan dog ikke tænke sig, at «sanseligt Samliv» med en ligegyldig Mand kan ha noget med Rus eller Nydelse at gjøre – bare Tanken paa det er jo fæl –, mens derimod det at være i samme Stue som den elskede, eller i samme Hus, eller bare gaa paa samme Gade allerede er Lyksalighed.

*

[17]

«Kvinden er altid middelmaadig», skriver en ung Digter og; en anden siger:

«hun er den personificerede Snusfornuft og Borgerlighed.»

Før var vi den absolute Ufornuft; nu er vi blit den absolute Snusfornuft. Om en Stund naar vi da vel efter al Sandsynlighed ogsaa Mandens «høiere Ufornuft»,
og faar Del i det som er af Guds Naade.

Og den samme Digter fortsætter: «Naar en Kvinde elsker dig, kommer hun altid Dagen efter med Regningen!»

Kommer vi med Regning, naar vi elsker? – Jeg tror ikke det. Naar en Kvinde elsker, da eier hun ikke Tanke for andet end det at være hos den elskede for enhver Pris. Og hun blir uendelig opfindsom i at vise ham sin absolute Hengivelse og Taknemmelighed. Se ham fornøiet, det er hendes Dages første og sidste Tanke. Og det er netop den kvindelige Kjærligheds inderste Væsen og store Velsignelse, at den er saa absolut uegoistisk.

Det vil sige, ubevidst og i sin dybeste Grund er den selvfølgelig egoistisk, da den jo er den eneste naturlige, fuldkomne Tilfredsstillelse for «Kvinden» i os.

Men ser man ikke i Livet rundt om, hvorledes Kjærlighed gir Kvinden uanede Kræfter til at bære Savn, Ensomhed og Lidelser. Hvad underkaster vi os ikke gjerne og med Glæde af Kjærlighed! Hvor blir vi ikke stærke og livsmodige og flinke til at gjøre meget af lidet, naar det gjælder at bygge Hjem for vore Kjære under vanskelige Forhold. Se bare paa alle de unge Koner, som følger sine Mænd til fjerne, afsidesliggende Egne – Præstefruer, Doktorfruer o.a. –, hvor de ofte med to tomme Hænder skal skabe et Hjem. Jeg synes mange af dem gjør Storværker i Retning af at udnytte det smaa og lægge Kjærlighedens Glans over det fattigste, saa der blir Fest over al Hverdag. Og af ydre Ting forlanger de for sig selv saa uendelig lidet, naar de bare har hans Kjærlighed, og kan se ham glad.

Og hvor mange Kvinder ofrer ikke alt for en Kjærlighed, som intet Hjem gir dem, skjønt Kvindens Kjærlighed jo instinktmæssig søger et Rede. Thi Kjærlighedens dybeste Mening, Barnet, kræver gjennem Kvinden Beskyttelse og tjenlige Livsvilkaar. Og da vi altsaa ikke længer er Huleboere, men lever i ordnede Samfund, saa er «Redet» blit «Hjem». Enhver Hun i Naturen har Moder- og Redeinstinkt i sig, og at laste Menneskemoderen, fordi hun og saa har de samme Instinkt, er neppe kavaler-mæssigt. Men med alt dette opgir dog Tusender af Kvinder ethvert Krav paa Hjem for sin Kjærligheds Skyld. Et Par Repliker fra Ibsens «Et Dukkehjem» falder mig her ind. Helmer siger: «Jeg skulde gladelig arbeide nætter og dage for dig, Nora – bære sorg og savn for din skyld. Men ingen ofrer sin ære for den man elsker.» Nora: «*Det har hundrede tusend kvinder gjort.*»

– Nei, det er naar Kvinden ikke elsker, at hun blir Høker, akkurat som Manden, naar han gifter sig med Medgiften. Hvilket jo skal hænde af og til? –

– Her løber mange Strømme sammen i Tiden, og Aarsag og Virkning til de forskjellige Fænomener er det ikke let at bli klar over. Men det ser for mig ud, som om Weininger med sin Theori om

«Kvinden som Mandens Skyld» og de stærke asketiske Krav er Nutidens Filosof *par excellence*. Sml. Ernst Laska: Otto Weininger, sein Werk und seine Persönlichkeit. (Ulgberolens Anmerkung.) Og maaske var han, om han havde levet, blit en gammel ideal Verdenanskuelser Gjenføder, Stifteren af en ny Religion paa en stor gammel Religions Grundlag (med absolut Askese som første Bud)?

Man har raset over Weiningers hensynsløse Udtalelser om Kvinden. Som om han skulde være den første, der fordømte os. De største Religionsstiftere har været Asketer og forsaget Verden. Jesus gik sin Vei ensom og fattig og løst fra alle jordiske Baand; og han sagde endog: hvem er min Moder og hvem er mine Brødre? Men han stødte aldrig Kvinden ud i Mørket og forbanded hende. Det har derimod senere kristne Mænd gjort, i sin Iver for at ligne Mesteren i Forsagelse. Bedst kjendt er Pauli mange Ord om Kvinden; de kan sammenfattes i en af hans Satser: «Det er et Menneske godt, at han ikke rører en Kvinde.» 1. Kor. 7, 1.

Og Kirkefaderen Tertullian raaber: «Kvinde, du er Helvedes Porte! – Cølibat maa vælges, om ogsaa Menneskeslægten skal gaa tilgrunde derved.» 2 Sml. Weiningers

Og Hieronimus skriver: Ægteskabet er altid en Last; alt hvad man kan gjøre er at undskylde og hellige det.»

Og Origenes og Augustins Ord om Ægteskabet og Kvinden er ikke mindre tydelige. Men ingen erklærer Kirkefedrene sindssyge for disse Udtalelsers Skyld.

Ogsaa Buddhismen har længe før Kristi Tid advaret mod Kvinden og sætter den Dag idag fuldkommen Askese som det høieste Maal for et Menneske.

Sakyamuni, den store indiske Fyrstesøn, som for halvtredje Tusend Aar siden forlod al sin Herlighed, Hustru og Barn, og gik ud i Ensomheden og blev den store ophøiede Buddha, der bragte Verden sin skønne Religion og dybe Filosofi med den stærke Morallære, hvoraf vi gjenfinder saa meget i Kristerdommen, – han skal efter Traditionen have havt følgende Samtale med en af sine Disciple:

«Herre, hvordan skal vi bete os overfor en Kvinde?» spør Ânanda.

«I skal undgaa at se paa hende.»

Ânanda: «Men hvis vi ser hende alligevel, Herre, hvad skal vi da gjøre?»

«Ikke tale til hende, Ânanda.»

Ânanda: «Men hvis vi alligevel taler til hende, hvad saa?»

«Da maa I give Agt paa eder selv!»

Og et andet Sted siger Buddha: En Vis skal undgaa Kjærligheden, som om den var en gloende Kulgrube. Af Kjærlighed fødes Lidelse og Frygt; for den som er løst fra Kjærligheden gives ingen Lidelse. (Sml. Weininger.)

Du arme bagtalte Kjærlighed! Tænk om man nu fik udryddet dig af Jorden! Hvad saa? Ja, saa blev vi befriet fra megen Lidelse altsaa; men sikkert fra al Glæde tillige.

Jeg ser som i et Syn en uendelig bred, graa, snorlige Landevei, udmærket anlagt og makadamiseret; et blegt, vel soigneret, forunderligt, enkjønnet Væsen ruller hen ad den Vei paa Cykle og Automobil med Tungen ud af Halsen paa Jagt efter «Livets Mening». Penge, Gods, Guld, Mad og Klæder har alle; der er ingen fattige og ingen uvidende; thi Menneskene har «lagt Jorden under sig» og «ledet

Naturmagterne» efter sin Vilje. Der er blit faa at dele paa; og de faa er lette at føde, for de tar ind en Pille Næring for et Aar eller flere ad Gangen. Og de kan sine Ting paa Fingrene,

Tænkningen, Sporten, Kemien, Fysiken og det hele. Men ét mangler, det ene fornødne: Livsspændingen! De kjeder sig indtil Vanvid. Og saa jager de videre, og det lykkeligste Øieblik i deres Liv er uidentvil, naar de

med sin Automobil raser mod en Telefonstolpe og farer til Himmels i tusend Smaabiter.

Thi alt hvad den menneskelige Hjerne kan udgrunde af nervespændende Sport, Tidsfordriv og Pikanterier, er faafængt. Intet af det kan faa Menneskenes Hjerte til at banke og hver Livsnerve til at dirre i den store Angst og Fryd og Jubel og Sorg og Spænding og Henrykkelse som Kjærligheden – Naturens egen Aabenbarelse i Mennesket.

Hvad hjælper det, om Menneskene gjør sig Naturen underdanig, naar de emanciperer sig fra Naturens store Lov i sig selv og blir – nei Gudskelov, de blir ingenting! Thi enten vil Reaktionen komme som en Dommedag over Jorden, og Menneskene vil atter ydmygt krybe til Naturens Bryst; eller den store Opløsning er begyndt, og hvert Liv vil visne og dø i sit tørre Skal, og den store Stilhed kommer over Verden.

Hvad ved vi! Men det ved vi dog, at de, som endnu føler Livets varme Pulsslag i sig, de har Pligten til at leve. End sige Retten!

– Nei, lad mig komme ud, bort fra alle Bøger! Livet er mig tusend Gange lærerigere og interessantere. Jeg vil leve! Træt og syg og dum blir jeg af alle disse Bøger om Goldhed og syg Kjærlighed fra en syg Tid.

Skal jeg læse Bøger, saa vil jeg læse om Menneskers Liv før mig paa Jorden, hvad de har tænkt og hvad de har stridt og naad. Det lærer mig at se paa Nutidens Liv og sammenligne.

– Du arme Vismand derborte bag Havet, som har sendt mig Bøger af din Godhed, du sagde en Gang, da du fandt en af dine Visdomsskatte paa Hovedet i min Boghylde: Dere Kvinder kan aldrig faa den rigtige Respekt for Bøger! Ingen Mand kunde sætte en Bog paa Hovedet!

Du har Ret; jeg ialfald faar aldrig den rette Respekt for Bøger. Gudskelov!

Nei, nu gaar Solen ned derude i Havet, og jeg sidder her og ærgrer mig over Bøger!

*

[18]

– De to Mænd, som er kommet til Øen, er nogle rare Skruer begge to. De bor i Telt opunder en Hammer nordenfor Grænden. Og de laver selv sin Mad.

Den ældste er Geolog, og har ligesom jeg været her før engang, og siden altid

længtet tilbage. Han er i umaadelig Grad Kosmopolit, og «reiser», som han selv leende siger, «i Buddhisme og Sjøluft». Hvor man allerede, som her, har Sjøluft nok, og bruger den, missionerer han i Buddhisme, idet han begynder med det, som alle kan forstaa, Ethiken, for saa leilighedsvis lidt efter lidt at streife ind paa det mystiske. Jeg talte med ham igaar, da vi tilfældigvis mødtes oppe i Heien.

Den anden har jeg endnu ikke set; men Doktoren, som Geologen her kaldes, fortalte mig, at hans unge Ven er Digter og Filosof. Og først og fremst og udtrykkelig fortalte han, at Digteren er Kvindehader, og at han anser den lange Reise herud ganske forgjæves, siden her bor en «moderne Dame», en Fremtoning han hader og foragter.

Doktoren er i det hele en snaksom, barnslig blid og elskværdig Mand, og han er meget vakker med det rige, lidt lange graa Haar og de store, mørke Øine, der selv naar de ler er saa underlig melankolske. Jeg formoder han er 50 Aar. Han fortalte mig, at han er født i Indien af engelske Forældre, og at hans Mor var Kvæker og lærte ham Afsky for Blodsudgydelse og al menneskelig Uretfærdighed. Og hun vakte hos ham Sansen for Naturen og et enkelt, naturligt Liv. For Nordens lyse Nætter sværmer han, og har ogsaa før gjort Reiser til forskjellige af Nordhavets Øer. De interesserer ham i mer end en Maade; thi her finder han ogsaa det nøisomme Liv i og med Naturen, som er hans Ideal.

Kun vil han saa gjerne gaa i Forbøn for alt levende. Thi han er begejstret **Tilhænger** af Buddhismen i dens reneste Form, og det første Bud i Buddhismens Sædelære, siger han, er: Du skal ikke dræbe noget levende Væsen! Selvfølgelig er han da Vegetarianer. Men Digteren, hans unge Ven, er Kjødæder paa sin Hals. «Vi er overhovedet Kontraster i alt,» siger Doktoren og ler; «men han interesserer mig, og vi gaar underlig nok mod samme Maal, kun ad modsatte Veie.»

«Digteren er tysk og grusomt moderne,» fortsætter han. «Jeg studerer ham, og han er min Ven.»

Doktoren har flere Kasser Vegetabilier med sig og agter at bli her til Høsten; men om Digteren holder ud saa længe, anser han for tvilsomt. Det er fra hans Side nærmest et Eksperiment. Han er træt af Kulturlivet, og vil nu prøve den troende Doktors Universalkur mod alt ondt, Sjøluften og Naturlivet.

Jeg skulde saamænd gjerne ønske, at den begavede unge Mand vilde begive sig til en anden Ø. Jeg liker ikke, at der pludselig gaar et Menneske her og «hader» mig. Jeg har neppe turdet vove mig ud disse Dage. Overhovedet er dette

en Streg i Regningen. Nu maa jeg bl.a. begynde at tænke paa mine Klær. Jeg kan ikke farte om som et Fugleskræmsel nu, da jeg ikke længer raader Grunden alene. Disse Mænd, som bare ligger her for at se paa Naturen, de skal naturligvis drive om til alle Døgnet's Tider og gjøre mine deiligste Udflugtssteder utrygge.

*

[19]

Jeg har ikke været ordentlig i Baad siden jeg kom herud. Kun har Eli og jeg plasket lidt nede i Viken og drevet omkring ude ved Edderfugleholmen. Det er saa morsomt at se de brune, brede Fuglerygge paa Rederne nede i Tangen og mellem Tuer og Stene. Der er ogsaa af Torv bygget en hel Del lune smaa Smuthuller til Rugepladse; men de blir straks optat, og efterhvert laves der Reder overalt, hvor der bare er den mindste Smule Ly. Vi var ogsaa i Land der en Dag, og Eli gik ganske stille hen og klapped en af de flittige Fuglemødre paa Ryggen, uden at den rørte sig. Aa, hvor der var stille og forunderlig deiligt derude! Det var som i en stor, gammel Kirke, hvor tause Væsener ligger knælende i stille Andagt rundt om paa det slidte Stengulv.

– Men imorgen skal vi paa Langtur; thi fire af Øens unge Mænd kom igaar hjem fra Fisket, og Fuglefangsten skal begynde; nu er nemlig Fugleungerne flyvedygtige og selvhjulpne. Og Mødre og Fædre er over flødige og maa falde for Menneskets haarde Haand.

Hvor ofte har ikke Eli og jeg staaet paa Pynten herudfor og set de omsorgsfulde Lunde-Forældre dukke og fange Fisk til sine Unger deroppe i Rederne. Før, mens Silden endnu bare var smaa gjennemsigtige Ansjoser, rene Pattede børn at se til, kunde de rappe Fugle bære halve Snese og mere paa engang i sit stærke Neb; men nu basker de haardt nok med en; thi Silden vokser med Fugleungerne, saa disse altid har Maden vel afpasset efter Alderen. Og da Fugleungerne nu er fuldt færdige for «voksen Mad», saa er Silden blit en fin, flot Fisk i den overmodigste Slyngelalder. –

Den sidste Uge har Veiret staaet haardt paa fra Nordvest med Haglskurer og koldt Regn; men nu er det blit Fangstveir, og imorgen skal vi med de unge Fangere ud i Fjeldet paa en foreløbig Inspektionstur. Jeg har glædet mig længe til denne Dag; men nu er det blit anderledes; for nu skal de to Fremmede

naturligvis ogsaa med.

Derfor gruer jeg mig.

*

[20]

Igaar var vi da ude i Fuglefjeldene.

Det var en Dag som en deilig Drøm; og jeg kan slet ikke beskrive med Ord al den Deilighed, alt det Lys og alle de Farver og Former derude. Men en slig Dag opveier mange graa Aar af Hverdage.

Vi gik i Baaden ved Middagstid, Doktoren, Digteren, Eli og jeg, og fire Mand ved Aarerne. De to af Mændene var Elis Brødre, den ene gift og i gode Kaar, den anden, Jakob, sin Mors Hjælp og Støtte. Efter Bedstefaderens Død driver han det lille Brug og er en dristig og vakker ung Fangstmand. Den stramtsiddende Dragt med Knæbukser fremhæved hans smidige, slanke Lemmer, og naar han satte Benene fast i Bakken og tog Tilsprang op paa Stene og Tuer, spænd tes hver Sene som Staalbjære i hans kraftige Krop. Men i Baaden var han som en Kat; let og lydløst sprang han fra Tofte til Tofte paa sine myge Hudsko, og skjød sig som en Fugl fra Stavn til Stavn, støttet paa to af Kameraternes Skuldre.

Han valgtes inde paa Stranden til Høvedsmand for Turen, og alle adlød ham blindt. Man gaar aldrig i Baad her uden først at vælge en Formand, og der er streng Orden selv paa slige Smaafarter.

Roerne var muntre, og vi satte ud under freidig Sang og megen Skjæmt. Det var saa morsomt at være kommet hjem fra det slitsomme Fiske, og Fuglefangsten med dens Spænding og frie Liv i Fjeldet elsked de, trods dens mange Farer. Der gik ikke mange Somre, uden at en eller anden dristig Fanger fandt sin Død i Fuglefjeldene, og alligevel var det intet Øernes Gutter drømte om og længted efter som den første Fuglefangst i Storfjeldet. Og de var ikke gamle, før de maatte faa prøve «Linen» og kjende, om de var sikre for Svimmelhed. Hovedfangsten foregaar nemlig paa den Maade, at Fangeren faar en stærk Line om Livet og heises ned ovenfra af stærke Hænder, til han finder en nogenlunde tryk Plads paa en Afsats i Fjeldvæggen. Denne er nemlig altid utilgjængelig nedenfra. Har han saa fundet en Hylde, hvor han tror det trygt at sidde med sin

Hov, sætter han Linen i Bevægelse ved at spænde mod Fjeldvæggen, og i større og større Slyngninger gaar det, til han naar ind paa Terrassen med Foden. Saa hager han sig fast og gir Tegn til Mændene oppe ved at rykke i et Signaltaug. De fæster saa Tauget i Jorden og kan være fri indtil videre.

Men dernede i Fjeldet, mellem Himmel og Hav, klatrer Fangstmanden om, let og smidig, finder sig en Plads i Ly for Vinden og svinger sin Hov med kraftig Arm Dage igjennem. Og Tusender af Fugle maa lade sit Liv. Nedenunder sig har han Havet og den steile Styrting, og det er den visse Død, om han træder feil eller svimler. Op kan han kun komme ved atter at binde Linen om sig og slippe sig udfor, efterat han har git Signal til Mændene oppe paa Fjeldet. Ogsaa de fangne Fugle heises op paa den Maade.

Men lavere nede foregaar en anden Fangst paa de grønne Terrasser, hvor Fugle bygger under Torven. Og den Fangst er endnu farefuldere end Linen. Det hænder nemlig, at hele Grønsværet er undergravet og glider i Havet med de Mænd, som er klatret derop.

Paa den Maade lod to unge Brødre sit Liv her paa Øen ifjor, og to Kamerater stod paa en Afsats længer borte og saa paa det uden at kunne hjælpe. Den ene af disse var Jakob. Han fortalte, at da de ulykkelige mærked Torven begyndte at glide, tog de rolig Huerne af Hovedet og folded Hænderne om dem. Men ikke en Lyd kom over deres Læber.

Den unge Digter var taus, ja, jeg tror, han er den taueste Mand jeg har truffet, skjønt jeg dog trodde jeg kjendte ialfald én, som kunde Taushedens Kunst. Han saa ligefrem fornærmet ud; rimeligvis var det over min Nærværelse. Men jeg tog det med Ro, da jeg altsaa længe før ham havde faat Løfte paa at faa være med.

Men var Digteren taus, saa snakked til Gjengjæld Geologen. Han er en Natursværmer. Studium har han opgit paa Grund af en Nervalidelse, og økonomisk uafhængig er han vistnok, saa han frit kan følge sin Lyst til Reiser og Drømme. Hans gule Silkeskjorter er rafineret nydelige, og hans Reisedragt af brunt engelsk Stof kostbar og udsøgt. Han sad ved Siden af mig med den myge, brune Filthat i Haanden og lod det lidt lange, graasprængte Haar flagre frit i den svale Bris. Hans magre, hvide Hænder med de svulmende, blaa Aarer var fast folded om Hatten. Af og til greb han sin Kikkert og saa udover, og gav smaa,

glade Udraab, naar noget særlig vakkert overrasked ham.

Med Glæde hørte jeg paa hans Forklaringer om Fjeldenes og Jordens Historie. Skjønne Ord og Billeder fra østerlandsk Religion og Filosofi fletted han jevnlig ind i sin Tale. Og de store graa Øine lyste i barnlig Glæde og behersked det fine, sjæfulde Ansigt fuldstændig. Ja, hele hans tynde, slanke Asketlegeme bævred som et Løv under hans stærke, skiftende Stemninger.

Med slappe Seil, hjulpet af to Par Aarer, kom vi forbi Øens Østspids og om paa Nordsiden. Istedetfor at seile vestover og lige ud i Fuglefjeldene skulde vi nemlig ta rundt hele Øen og bese alle dens Herligheder.

I dette sjelden herlige Veir kunde vi holde os tæt ind til Fjeldvæggen, noget som ikke ofte hænder der, hvor selve Nordhavet staar paa.

Hvert Øieblik kom nye Skjønheder og Overraskelser; det var en uendelig Afveksling i Former og Farver. Huler, Grotter og hvælvede Haller, Arkader, deilige Templer og Kirker med Søiler, Taarne og Spir gled forbi.

Undertiden rodde vi mellem den steile Fjeldvæg og Rækker af fritstaaende Pillarer, eller under høie Stenbroer, som var slaat fra Land og ud mod løsrevne Fjeldstykker. I en stor hvælvet Hule med en hel Skog af skjønne kjæmpestore Basaltsøiler gled vi ind. Vi turde neppe drage Aande for ikke at bryde den forunderlige Stilhed derinde. Den eneste Lyd var de regelmæssige smaa Skvulp af Vandet mod Hulens Bund, hvor der skimtedes en fin liden Strandbue. Det var en af de største Sælhuler paa Øen; derinde leger den sky Sælmoder med sine Unger og hviler efter lange Farter tilsjøs.

Søilernes Mos var af forunderlige Farver. Alle tænkelige Afskygninger af grønt og rødt med gyldent Skjær over af den sollyse Sommerdag udenfor. Lidt længer henne kom vi til «Tunnelen», og saa Sydhimmelen blaa og blank tversigjennem Øen.

Men da vi naadde Vestsiden med dens mange hundrede Fod høie Væg, buet indover som Høikoret i en Dom og skinnende af hvide Fuglebryster, da var det som en Høitid sænkede sig over os alle, og vi hensank i taus, beskuende Glæde. Paa begge Sider af dette herlige Høikor stod to fritstaaende Kjæmpetaarn som paa Vagt.

Vi gled ind mellem Væggen og det ene Taarn uden at skræmme de stille Fugle. Helt fra de nederste Terrasser og Stene sad Lunden i Rad og Række; og

Lomvier, Teister og Maager fløi fra og til paa de nederste smaa Skjær. Sorte, blanke Rygge og snehvide Bryst som store, ovale Perler, bløde duegraa Vinger og røde og gule Neb straaled om hverandre derinde paa den furede Fjeldvægs Hylder saa langt vi kunde se i Høiden og helt ned til Vandskorpen. Og de rørte sig ikke, om vor Baad gled lige ind under dem. De sad der saa trygge og stirred ud over Havet, som glimted og glitred derudenfor. «Sjøen er som et Melkefad idag,» sagde vor Ven Hovedsmanden, mens vi stille gled ind mellem Skjærene og snoed os frem til Indgangen af den deilige Zeolithule under Fjeldet. For atter at se denne Hules vidunderlige Drypstensformationer, disse Søiler og Pillarer med Skulptur og Knip lingsværk i mangfoldige Stenarter, var det væsentlig Doktoren var kommet hid igjen og havde faat Digteren med.

Væggene i denne Naturens Kirkehal lyste af de forunderligste Stene under en magisk blaa Belysning, der ligesom strømmed ud fra alle Kroge. Doktoren var bleg af Sindsbevægelse, og Digterens Øine udvided sig. Han aanded tungt, ligesom forpint. Af og til kom der noget som et skjælvende Suk fra hans Bryst, og endelig sagde han: «Lad os komme ud herfra. Det er saa tungt, det kvæler mig!» Hans stille Ord gav et forunderligt Ekko under den dryppende Hvælving.

De smaa Bølger skvulped muntert mod Baadens Stavn, mens vi gled ud; nogle Fugle var vækket op og fløi skrigende udover. Og Doktorens Tunge løsned paany.

Han følte ikke længer Tid eller Sted; dette var en Forsmag paa Nirvana. Et med Naturen følte han sig, som en «Dugdraabe rundet ud i et Hav af Lys». Med straalende Øine sad han der mager og liden paa Toften, barhovedet og med Kikkerten krystet mellem Fingrene. Naar Luftdraget mellem Klipperne rusked i hans Haar, der stod om hans Hoved som en reist Manke, var han forunderlig at se til, saa rent selvforglemmt hensunken i sin Stemning. «Se,» raabte han, «se hele denne Sidevæg som af Smaragder og dybe violblaa Amethyster, og denne Kapitæl dækket af koralfarvet Mos! Og se denne Søjle med Striber af mat Lak! Hvor er det skjønt, hvor er det forunderligt! Og se Havet udenfor, blinkende og glimtende, hvidskinnende, dette ophøiede Billede paa den store Verdensvandring, den evige Kjæde af Aarsag og Virkning. Hvor kan Menneskene tænke saa styg en Tanke som at de skal dø! Nei, nei, evigt er alt, som lever! Atter og atter fødes vi paany, og høster atter og atter hvad vi har saaet, indtil vi lutrede i den store Erkjendelses Lys rene og hvide gaar ind til Hvilen, til den høieste

Klarhed. Buddha, Verdens store Lys, viser Vei gennem Mørket. – Se her; se denne Søile her! Aldrig har der i Hellas eller paa Jordens hele vide Kreds været en Kapitæl som denne. Og intet Akanthosblad, ingen jonisk Søilesnirkel kan sammenlignes med denne forunderlige Havplante. Se, hvor den har viklet sig om Pillaren derinde – halvt Dyr, halvt Plante, tusendgrenet, fantastisk, med Perler paa hvert Blad.»

Pludselig sprang vor Fanger op og kasted sig paa Knæ i Forstavnen med den lange Hovstang hævet, og raskt som et Lyn svinged han den over tre Fugle, som sad ham altfor fristende nær paa en liden Afsats lavt nede i den sortgrønne Kulp mellem Fjeldvæggen og Skjæret udenfor. Flaksende sad Fuglene i Nettets Masker; og med utrolig Færdighed tog Manden en efter en over Vingerne med venstre Haand, mens han med høire Haands Pege- og Langefinger i et Nu dreied Halsen om paa dem. Saa kasted han dem triumferende ned i Baaden. Den unge Digter stirred fuld af Beundring paa den smidige Skikkelse. Men Doktoren slog Haanden for Øinene, og skjælvende af Sindsbevægelse begyndte han en skjøn Præken over Buddhismens første Bud: lad det levende leve. Hans Ord om den store Barmhertighed og Vestens bloddampende «Sarkofagi» fik Fangstmændene til at lytte. Men tilslut saa de smilende paa hverandre. Jasaa, skulde de ikke dræbe? Hvordan skulde de saa leve paa sin Ø? Manden maatte være gal. Skulde kanske Torsk, Sei, Hval og fede Kveiter opfylde Havet til det stod tæt som Grød i et Fad, og de maatte æde af hverandre til de revnede, for at faa Pusterum? Og skulde de ikke fange Fugl og salte til Vinterbrug, og sælge Fjær til at klare sine Udgifter med! Og Digteren vred sig utaalmodig paa Toften og sagde: «Jo, jo, Manden skal dræbe. Gjør det igjen; kast Dem fremover og sving Hoven saadan lydløst, høit over Deres Hoved. Det var deiligt!»

Elis Øine hang ved hans Ansigt, mens han talte. Han saa ned paa hende, der hun sad sammenkrøben paa et Skind ved mine Fødder; og hans Øine fik med en Gang et usigelig ømt og vakkert Udtryk. Og til min Forbauselse lagde han pludselig Haanden paa Brystet med den samme Bevægelse som Eli pleied gjøre, naar hun var glad over noget. Det havde han opdaget. Eli blev dryppende rød og bøied sig ned over de døde Fugle og klapped dem atter og atter. –

Da vi rodde hjemover, stod Solen lavt nede, og nu tog vi den snarest Vei. Jeg saa, at Elis Øine atter som hypnotiseret var fæstet paa Digteren, og uvilkaarlig

tog jeg hendes Hoved mellem mine Hænder og vendte hendes Ansigt mod den synkende Sol. Da bæved der frem fra det smale Barnebryst et Suk, der ligned en stille Jamren, og alt blev saa stille i Baaden.

Alle sad vi betagne af Solnedgangens glødende Pragt derude i Vesthavet.

Men Doktoren vendte sine Øine bort og sagde stille: «Blod, Blod i Vesten. Fra Østen kommer Lyset!»

*

[21]

Om Kvælden sad vi foran Torv-Ilden i min Stue og talte sammen, vi tre Fremmede paa Øén. Digteren var blit mere meddelsom, og fandt sig i, at jeg var her i min egen Stue. Doktoren havde simpelthen «tat ham», sagde han; og nu havde han da overvundet sin Uvilje mod denne fremmede Kvinde saavidt, at han gik ind af hendes Dør og talte til hende.

Doktoren havde bragt mig en af den unge Mands Bøger, en Kunstnerhistorie, og jeg havde saavidt bladet i den før de kom. Og jeg læste paa en af de første Sider følgende: – «Hun malte selvfølgelig. Alle Kvinder maler; thi der skal ingen Fantasi til at male. Det er fladt, fladt; derfor kan alle Kvinder male.» Jeg smilte ved mig selv og læste videre: «Ingen Kvinde aner hvad Kunst er; de fatter ikke den høie, rene Luft, som bølger over al Kunst. Hvorledes kan en Kvinde naa indenfor Porten til Kunstens Himmel, hun som er Jord, Jord, Jord! Hvor kan der i en Kunstners Liv være Plads for en Kvinde, som tar Ordet Kunst i sin Mund! Nei, i den skabende Mands Liv er der kun Plads for «Kvinden», den umælende, oprindelige, som ikke engang kjender Ordet Kunst, det Væsen, som kjender sin Naturmagts Styrke, men foragter Mænds Tanker, naar de gaar udenfor og ovenover hendes – –.»

Hm. Det klang jo noksaa kjendt.

Da han kom ind til mig, saa han sig omkring, og ulykkeligvis stod der henne i Vinduet en Papplade, paa hvilken jeg for Eli havde malt nogle Soleier. Og straks sagde han, mens han saa bort: «Fruen maler selvfølgelig.» Jeg maatte le lidt.

«Hvorfor selvfølgelig?»

«Jo, for alle Damer maler.»

«Nei vel? Jeg ikke. Jeg kan forsikre Dem.»

Han saa atter paa Pappladen, og jeg tilføied straks: «Det er bare Farveskrinleg for Eli. Det morer hende saa. Tag Dem nu ikke nær af det, er De snil!» Jeg snudde den bemalte Side mod Vinduet, og vi satte os hen til Doktoren. Eli kom stille ind og satte sig som altid paa Gulvet foran mig.

Doktoren begyndte straks at tale om Turen til Fuglebjergene, og om de tre Fugle, som maatte lade sit Liv. Det havde ødelagt alt for ham, at der skulde dræbes derude i al Herligheden. Og han fortalte om sin Religions store Medlidenhed med alt levende, og anklagede det kristne Europa for dets Grusomhed mod Dyr, som her kun er en «Vare» og ikke behandles som følende Væsener. «Skal da Mennesket, «Guds udtrykte Billede», bruge sin Magt til at pine og martre de svagere, værgeløse Skabninger? Vore første Bud har I optaget som «Sager» i eders Nød. I har Dyrebeskyttelsessag, Sædelighedssag og Afholdssag. Ak, hvor hjælpeløst! Det er altsammen Bud i vor Katekismus. De første og vigtigste Bud. Hvad maa man f. Eks. sige om en Religion, som tolererer det forfærdeligste af alle Dyrplagerier, den barbariske og modbydelige Vivisektion! Af Mennesker, som bedriver slige Grusomheder, kan man vente alt, og følgerigtigt er de da ogsaa i Stilhed begyndt med Forsøg paa levende Mennesker. Afskyelige Ting er afsløret. Det er Sammenhængen med Vivisektionen. Følelserne afstumpes, og ingen ved, hvor det ender. Menneskenes Egoisme og Overmod døver Samvittighedens Røst, og de blir Bøddler og Slagtere tilhobe! O ja, naar Europa engang faar Øie paa sin egen Uhumskhed, da vil det tale saa sagte om «Østens Hedninger», og tage sine Missionærer hjem. Som Lærere kommer de til os, som Elever vender de tilbage.»

Han var skjøn at se til, som han sad der i Stuens Halvmørke med det svage Skjær af Ilden over det blege Ansigt. Og hans Ord var for mig som svære, personlige Anklager. Hvad hjælper det os, at vi prøver forstandsmæssig at undskylde vor Sløvhed; vi hører jo alle i vaagne Nætter, hvor det skriger imod os fra Krogene af vort udmærkede Samfund, skriger efter Barmhjertighed og efter Hevn. Der staar en Damp af rygende Blod, Angstsved og salte Hungerstaarer op om os fra alle dem, som lider. Intet hjælper for den, som engang er blit lydhør. Vi kan glemme det i korte Øieblikke, naar Livet danser rundt med os, og vi beruser os i alt, som beruse kan. Men i ensomme Nætter falder det over os. Hvor skal man gjemme sig, naar ikke engang Mørket længer gjemmer!

– Doktorens Øine lyste, og han fortsatte: «Ja ja, uudgrundelig har Vestens Visdom været. I er hovmodige af eders Oplysning og eders Fremskridt, og smiler af Østens Folk, naar de mener, at I kunde lære noget hos dem. Ja, I sender os Missionærer! I, som fraadser i Lig! Er det ikke bare en Gradsforskjel mellem eders Sarkofagi og den hedenske Kannibalisme!»

Og atter begyndte han at tale om Vivisektionen, «den største Skamplet paa Menneskeheden», fordi den øves med koldt Blod og er mere raffineret grusom end alt andet. Barmhjertighed og Humanitet er tomme Ord, som skal dække Barbariet.

Jeg vrider mig under hans Ord; thi han har rørt ved Ting, som jeg ikke taaler at tænke paa. Jeg blir syg af det, og det ligger som et Mareridt og en ond Drøm over alt Liv.

Jeg ved, at man ikke skal tilstaa det, og at man altid blir forhaanet og knibset væk som et besværligt «hysterisk Fruentimmer», naar man nævner Vivisektionen og andet Dyrplageri ved sit rette Navn; og jeg ved, at man altid snakker for døve Øren. Derfor tier man jo ogsaa som oftest i Følelsen af sin Vanmagt. Men det er der som et Saar i Samvittigheden alligevel; og hvergang man tvinges til at tænke paa det, skammer man sig over at være Menneske.

Og dog tror jeg ikke, at jeg er sentimental. Jeg synes ikke det er nogen slem Lod at dø for en ærlig Kugle eller lade Livet paa et Sekund mellem raske, kraftige Fingre, som Fuglene idag. Tvertimod. Jeg synes Menneskene kunde være glade, om de slap saa let ud af Verden. Ja, jeg tror endog, at en Smule Prygl er baade nyttigt og sundt, saavel for uskikkelige Mennesker som for uskikkelige Dyr, istedetfor lange Moralprækener; men – hvormange Dyr dør for en ærlig Kugle?

Tilhængere af Østens Religioner maa jo oprøres og forfærdes ved hvad de ser i kristne Land. Aldrig vilde de dræbe Kalve ved langsom Forblødning for at faa hvidt Kjød, skrabe levende Fisk, ribbe levende Høns eller flaa levende Aal eller kaste levende Hummer og Krebs i kogende Vand. Og aldrig vilde de spænde levende Gjæs paa Pinebænken for at faa en unaturlig stor og fed Lever. Og aldrig vilde deres Kvinder pynte sig med Fugle, eller med Fjær, som er revet ud af Strudsens Kjød med uhørt Grusomhed.

Og at de oprøres over Vivisektionen, er vel endnu naturligere. Denne hæslige og over al Beskrivelse modbydelige Grusomhed i egoistisk Øiemed. Og uden at

man engang ved, om det er til nogen afgjørende Nytte. Men lige ækkelt og barbarisk vilde det være, om det gjorde aldrig saa megen Nytte. Tænk om Menneskene vilde lægge ligesaa megen Iver i Arbeidet for at forebygge sine mange Sygdomme, som de gjør for at udfinde usikre Midler til at helbrede dem! Da slap vi denne sidste Uhyrlighed af koldblodigt Dyrplageri, for ikke at tale om Menneskeplageri af forskjellig Art.

Huh nei, jeg faar Blodsmag i Munden! Billeder fra Kulturens stinkende Slagterhuse danser foran mine Øine og gjør mig syg. Skal jeg ikke engang være fri herude i Havet.

Jeg bad Doktoren ikke snakke mere om disse oprivende stygge Ting. Og han sagde smilende, at han straks vilde forjage alt ondt ved at fortælle os om sin Læres Metafysik; thi «den er skøn og herlig».

Digteren smilte: «Ja, fortæl, snak,» sagde han, og derpaa henvendt til mig: «jeg liker Doktorens østerlandske Eventyr; de ligner mine Drømme. Og de ligner ogsaa min egen «Vantro», det er det rare. Og Lotusblomsten og den hvide, ensomme Elefant i Skogene, det er Symboler jeg forstaar. Plastiske. Deilige. Men de er ikke for Malere.» Og atter skeled han hen til min uskyldige Papplade med Soleierne. Saa gled hans Øine ned paa Eli, og om lidt sagde han i helt forandret Tone: «Det er vakkert, saan som dere tre sidder der mod Ilden!» Saa tied han igjen og sank hen.

Eli sad paa Gulvet foran mig med Fanget fuldt af smaa, blanke Skjæl, som hun stak Hul i med en Naal og trak paa en Traad. Jeg har lært hende at lave Halskjæder, som ligner dem man kjøber paa Gaden i Venedig for nogle faa Centimer. Men vi mangler de hvide Glasperler, som skal forbinde Skjællene. At plukke disse Skjæl, rense dem og træde dem paa Snoren er nu ved Siden af Arbeidet i Haven Elis Yndlingsfornøielse. Det er nyt og optager hende stærkt.

Jeg saa, at Digteren stirred paa hendes Arbeide, og jeg forklarte ham hvad det var, og sagde at vi mangled Perler.

Da sagde han livlig: «Jeg har en Pibesnor, netop af hvide Perler. Den skal De faa; den kan ikke bedre fare!»

Jeg takked; og han gik hurtig ud for at hente den.

– Doktoren havde tat et Udet Hefte op af Lommen og sagde: «Nu skal jeg læse lidt for Dem, mens han er borte – bare lidt. Vil De? Min Ven har hørt det

før.» – Og han læste: Den ophøiede Lama beder eder at høre! Med det indre Øie, det guddommelige, aabnede, overser han Jordklodens rullende Kugle, og hans Hjerte fyldes af Medlidenhed. Thi hinsides Himalayas snedækte Tinder og endnu længer ude, hvor Aftenens Sol synes at synke i Oceanets Vover, øiner han Hedningernes Land, Europa kaldet, indhyllet i Mørke, uden Sandhedserkjendelse og fyldt af det skuffende Skimmer fra en Verdensanskuelse bygget paa Vildfarelse. Han ser dette Land beboet af Millioner menneskelignende Væsener, som hengiver sig til allehaande Vrangforestillinger og Fantasier; de tror at vide meget, men kjender ikke engang deres eget Væsen eller deres Tilværelses Hensigt. Han ser et Folk, hvor én kjæmper mod alle, fordi de ikke er gennemglødet af Kjærlighedens Enhed, den som forbinder Menneskeheden til et udeleligt Hele. Deres Natur ligner de Dæmoners, om hvilke Bhagavad Gita siger: «De kjender hverken sit Udspring eller sin Ende, og der er hverken Renhed eller Retfærdighed eller Kjærlighed til Sandhed at finde i dem!

De glemmer, at hvad de saar, det skal de og høste, skjønt Ordene er gaat over i deres Religion fra vor gamle Visdomslære. De ved intet om Kanna, den store Verdensvandring –.»»

Og han læste videre, mer og mer indtrængende om sin Læres Mystik, om dens Symboler, om dens Haab og dens overvundne Pessimisme; og da han tilsidst lukked Bogen, saa hans Øine ud i Rummét, store og brændende, og hans Læber hvisket som i Bøn: Om Mani Padme Hum!¹ «I Lotusblomsten er en Juvel gjemt.» (Buddha afbildes ofte siddende paa et Lotusblad.) Det var som han ikke længer saa eller husked noget nærværende.

Mine Tanker drev paa Flugt. Summen af alle Religioner og Lærer blev tilslut den enkle Sætning: Vær gode! Og jeg tænkte paa Jesu Lære, paa Bjergprækenen og hans Bud. Hvor var der nu i Kristenheden blit af hans store Bud: «hvad I vil andre skal gjøre mod eder, det gjører I og mod dem»? Disse faa Ord, hvori ogsaa Buddha og Confucius^{Da Confucius af en af sine Disciple blev spurgt, om der ikke gaves en almengyldig, altomfattende Leveregel for hele Livet, svarte han med de samme Ord. / C. lærte, at Humanitet var en af Menneskenes tre Hoveddyder (Viden, Humanitet og Mod); og da en Discipel spurgte ham ud om Humanitet, svarte han: Naar du gaar ud af Huset, saa bete dig mod enhver som om du saa høie Gjæster for dig; og «hvad du selv ikke ønsker skal gjøres mod dig, det gjøre du heller ikke mod andre».} sammenfatted Hovedsummen af sin Lære. –

Billeder fra Livet kom og svandt for mit indre Øie, og mellem andet husked

jeg en Religionstime jeg engang overvar i en Skole for abnorme Børn. Det var den øverste Klasse, Børn, som snart skulde konfirmeres. Jeg spurgte Lærerinden, en sjelden intelligent Dame, hvormeget man nu forlangte at disse Stakler skulde forstaa af disse gennem mange Aar møisommelig indbankede Sætninger af den kristne Lære, naar de nu skulde aflægge Løftet. «Ja,» sagde hun smilende, men med et megetsigende Suk, jeg holder fast paa det ene, at hvad der forlanges af os, og hvad de lover, er, at de skal «prøve at være snille»; og det synes jeg de forstaa. For snille og tillidsfulde blir de ogsaa virkelig; det er det store vi opnaar.

»

Ja, vi faar prøve at være snille; det er jo bare det! Og det stræver vi ogsaa med, vi «Hedninger», efter fattig Leilighed.

– Mere oprømt end jeg endnu havde set vor Digter, kom han nu tilbage med en tung Perlesnor, og overrakte den triumferende til Eli. Hun tog forvirret imod den og saa spørgende paa mig, mens hun atter dyb-rødmed. «Jeg kan saa alligevel ikke røge her,» sagde han; «for Doktoren lider ved det. Tantaluskvaler,» lo han; «for De ved, at et af hans strenge Læres Bud er, at man ikke skal beruse sig!» Doktoren gik hen og slog ham elskværdig paa Skulderen: «Nu er De slem, unge Mand! Men at De ofrer Snoren, det var pent!»

Jeg tog en Saks; og om lidt sad vi alle tre paa Gulvet med Eli og stræved med Perlerne og Skjællene. Og Elis Glæde var stor, da jeg endelig fik hentet op af min Hjerne-kiste, hvordan vi skulde træde Perler og Skjæl rigtig for at faa det «ægte venetianske Halsbaand».

– Da de to Mænd lidt senere gik hjem til sit Telt, langsomt og hyggeligt, Arm i Arm, stod jeg i Vinduet og saa efter dem. De havde været saa snille iaften begge to.

Men Eli gik et Stykke efter dem og dreied paa sit blaa Perlehalsbaand. Saa satte hun sig stille ned paa en Sten og saa udover Havet med begge Hænder knyttet under sin Hage, og hendes Øine var saa store og spørgende.

Lille, kjære Eli min! laften gløder Korset paa din Pande.

*

Idag er det Regn og Taage. Eli har været sin vanlige Morgentur hos mig; ellers har jeg intet Menneske set. Jeg kan ikke se Grænden og ikke den lille, hvide Spids af Doktorens Telt under Hammeren ovenfor. Jeg er alene i Verden.

Og jeg tænker paa saa meget, og synes jeg har levet mange Liv. Mangt er glemmt; men der er Ting, som altid følger med gjennem Aarene.

Egentlig har jeg vist bare levet i Brudstykker; jeg ser saa liden Sammenhæng. I Billeder ser jeg mit Liv helt fra Barndommen af. I Billeder, hvert med sin bestemte Farve og med sit Lys over. Og mine Tanker søger saa ofte tilbage nu; thi det, som ligger nærmest, det skal jo glemmes.

– Det første Billede jeg ser af mit Liv, er fra Tunet paa en stor, deilig Gaard i den Bygd, hvor min Far var Læge. Jeg ser det hvide Hus med Arkvinduerne paa Taget, og de høie, gamle Rognetrær ved Indgangen. Og jeg ser den brede, koselige Trappe, som førte ind til den kølige, store Forstue med de lyseblaa Vægge, hvor Fars Tulup hang som et vældigt Skogens Dyr og skræmte mig i Mørkningen. Og Haven paa den anden Side af Huset med de krogede Æbletrær, og Buret med de to tamme Ræve staar saa levende for min Erindring. Og Stabburet med Klokketaarnet, Gaasedammen midt paa Tunet, og det lange, graa Fjøs med de uregelmæssige, smaa Vinduer, – det kjære, gamle Fjøs, hvor Budeien havde sin Seng i det koselige Hjørne under et lidet skjævt Vindu. Og fra Vinduet kom Solen paa skraa ind gjennem flaskegrønne Ruder og kastede gyldengrøn Glans over lodne Rygge og viftende Haler. Ja, jeg husker endog Farven paa de tre Kjør, som stod midt i Lyssøilen, hvor jeg mored mig med at hoppe omkring og «fange Støv».

Og ovenover alt ser jeg Lien med de hvidstammede Birke; og nedenunder Sjøen stille og blank.

Men ved Gaasedammen ser jeg en liden Pige med mange lyse Krøller om Hovedet, med blaa urolige Øine og hede Kinder. Hun har saa anstrengende et Arbeide, for hun skal passe og pleie et helt Kuld af smaa æggegule Gaasunger, som trues af tusend Farer i deres nye, store Verden. Snart er det Katten, snart Hunden, snart en utækkelig Gasse, som er slem mod dem. Og hun samler dem sammen i sit blaarudede Forklæde og sætter sig og bysser og bysser til hun selv blir søvnig. Og naar de vil krabbe ud, og slet ikke vil være lydige og ligge stille, skjænder hun og laver et lidet Ris af Græs og dasker dem med. Og Resultatet er

udmærket; for om en Stund finder Budeien Eva og Gaasungerne sovende i inderlig Forening. Tæt ind til sig klemmer hun de smaa i Forklædet, og Budeien roper: «Nei men Eva, ligger du der og sover midt i Solsteiken. Sveden siler jo af dig!» Og da hun faar se nærmere: «og mener jeg ikke – men Jessu Nam, Baan, du kvæler jo Gaasungerne! Stakkars Kræ!»

Og der var heller ikke meget Liv igjen i den vaade, dampende Klump i Evas Fang. Men resolut tar hun en for en og sætter i Dammen, hvor de snart friskner til.

Saa maa hun op i Hagen ovenfor Fjøset og passe Hjemmekalven en Stund. Den gaar saa alene deroppe. Og Eva føler saa vist, at den længter efter hende. Hun gaar alvorlig hen til den og spør, om den har været snil Gut, mens hun har været borte. Saa tar hun dens ene Forben og siger: «Gi Labben! Godmorgen; gi Labben – naa fy skamme dig, er du trodsig! Vil du bukke! Godmorgen!» Og hun neier dybt for den og tar Labben, atter og atter. Men Per, saa har hun døbt den, bare glor og slikker hende med sin vaade Tunge paa Haanden. «Fy, du er en Gris, Per! Kom og læg dig.» Men Per tænker ikke et Øieblik paa at lægge sig. Han bykser afsted i Hop og Kast saa fort hans lange Skrangleben vil bære ham; og Eva staar igjen og gjør lang Trut. Men lidt senere sidder hun paa en Sten med Forklædet fuldt af Harelab og binder Krans af dem. Og den Kransen skal Per ha paa Halsen, enten han vil eller ei. Naar saa Barnepigen kommer op i Hagen for at hente Eva til Middag, ligger ogsaa virkelig Per med en Krans om Halsen og strækker alle Lemmer fra sig, mens Eva sidder paa Huk foran den og putter Græs langt ind i Munden paa den. Og hvergang vil den beholde hendes Haand og delikater sig med den paa Kalves Vis; og hvergang faar den Skjænd og Regler for god Tone. Da var Eva fem Aar.

– Jeg husker ogsaa Mors Værelse, stort og lyst med mange hvide, klare Gardiner, og mange Blomster. Der lurte jeg mig om Morgenen hen foran Natbordspeilet, hvor Mors fine Bukkelkamme laa i Skuffen. Jeg tog Kammene op og forsøgte at faa mit Haar til at ligge glat og ordentlig over dem; for jeg vilde se, om jeg blev pen, naar jeg blev «gammel Kone» ligesom Mor. Stakkars Mor, hun var dengang neppe 25 Aar. Alle de smaa Ting jeg kan huske fra den Tid, staar for mig som noget fra en fjern Eventyrverden, det meste taaget og dunkelt; men saa pludselig saadanne smaa Billeder i klart, skarpt Lys. Jeg husker saaledes tydelig, at Far spillede Kort en Gang med tre store Mænd. Og jeg sad paa Gulvet ved Siden

af ham og lavede Fidibusser til hans Pibe. Det havde han lært mig. Men saa kom Mor og rev en Fidibus fra mig og sagde det var en «Seddel». Og Far og Mændene lo hørøstet; men Mor bar mig bort og græd.

Saa husker jeg bare, at jeg en Dag blev pakket i en Slæde og kjørt med Mor til nærmeste By. Og der begyndte et Liv saa fjernt fra alt Eventyr. Det blev sagt mig, at Far og mine to Brødre var reist til en stor By langt borte; og nu skulde Mor og jeg bo her saalænge. Jeg tænkte først, at det bare var en Dag, eller kanske to Dage; for jeg vilde saa gruelig gjerne hjem igjen. Men det blev mange og lange Dage. Og jeg kunde ikke fatte, hvorfor vi maatte være paa dette trange, mørke Rum i en styg, graa Gaard, uden Have, uden Tun, og uden alle mine Dyr. Og hvordan skulde Per greie sig uden mig, og Gaasungerne, og Katten, som jeg netop havde lært Maksis; han vilde sikkert glemme det igjen, naar jeg blev saa længe borte.

Jeg var nu over seks Aar; og Mor begyndte at fortælle mig om Paradiset og om Englene og alt det som vented snille smaa Piger engang, naar de bare var tilfredse med det de havde her, og ikke plaged Mor med saa mange Spørgsmaal.

Ja, jeg maatte tro, at det som vented mig i Paradis, det var uendelig meget morsommere og gjildere end alle Herligheder hjemme paa Vang. Jeg havde mine Tvil; og skjønt jeg altsaa vidste, at det var galt at spørge saa meget, saa maatte jeg faa vide den ene Ting, om der var Kalver og Gaasunger og Harelab og tyk Rømme i Paradis. Mor smilte: Ikke netop det; men meget, meget herligere Ting. Jeg turde ikke spørge mer; for jeg skjønte uklart, at det var noget jeg alligevel ikke vilde faa ordentlig Rede paa; men om Kvælden forsøgte jeg ganske spagt at gjøre forstaaeligt for «den kjære Gud i Himmelen», at han var forfærdelig snil, dersom jeg heller fik Lov at komme hjem til Vang igjen snart nu; og saa til Paradis om gruelig længe engang. Kanske naar Per var blit stor. Ja, for Gud maatte være snil og ikke tro, at jeg ikke vilde komme til Paradis. Jeg vilde nok svært gjerne det – siden. Men jeg længted saa efter Haven og alt der hjemme; jeg likte slet ikke denne leie Byen. Og Taarerne trilled; og det var rent tungt at være til.

Men lidt efter lidt gik det op for mig, at jeg aldrig skulde hjem igjen, men leve her alene med Mor altid. Og jeg saa, at Mor græd, og jeg skjønte, at der var ikke mere Tale om «tyk Rømme». Jeg blev sendt ned i smaa Butiker, med nogle

kjedelige Penge, hvis Nytte jeg før aldrig havde skjønnet, for at købe smaa Pakker med Mad. Rar Mad, som jeg ikke likte. Alt var blit saa smaat og saa anderledes. Jeg skjøjnte ogsaa lidt efter lidt, at Far og mine Brødre ikke skulde komme tilbage; og jeg gik ofte i saa vanskelige Spekulationer. Og oftere og oftere maatte jeg græde. Der var kommet noget nyt, mørkt og ondt ind i Livet for mig. Noget jeg ikke klart forstod, men følte som en Forurettelse og en Uretfærdighed.

Og naar jeg sad overfor Mors blege Ansigt ved det lille firkantede Bord og spiste Grød med tynd Melk til og saa den lille Smørklat paa en Assiet, da maatte jeg tænke paa det lange Spisebord paa Vang, hvor der altid var saa store Fad og saa gruelig meget Smør.

Men helt bevidst Sorg følte jeg først senere, da jeg en Dag fik vide, at Vang var solgt til en Familie fra Nabobygden, som alt var flyttet ind der. Da kasted jeg mig paa Gulvet og skreg, saa Mor blev ræd. Jeg som havde bedt saa til Gud om at faa komme did igjen, og saa skulde han narre mig saa! Først da jeg til min Forfærdelse saa Mor ligge paa Sengen og græde høilydt og jamre, tog jeg mig sammen, og fik en skamfuld Fornemmelse af, hvor jeg pinte Mor. Stakkars, stakkars Mor! Og saa krøb jeg op i Sengen og lagde mit Ansigt til hendes vaade Kind og hvisked: «Mor du skal ikke graate for Vang! Du og jeg skal være sammen i Himmelen siden vi – i Paradis!»

Men Mor blev liggende i en stor Sygdom, og der kom fremmede Folk, som stelte med alt. Vi havde bare én bred Seng; og nu kunde jeg ikke ligge med Mor, men maatte sove om Natten hos en anden Familie der i Gaarden. Heller ikke om Dagene fik jeg være inde hos Mor; for hun taalte ingen Forstyrrelse, og hun græd, naar hun fik se mig. Det var ligesom jeg begyndte et nyt Liv i den Tid. Jeg følte mig saa voksen med en Gang, og tænkte bare paa hvor jeg skulde hjælpe Mor og være snil, naar hun blev frisk igjen. Jeg vidste ikke dengang, at hun længe havde været ind i Døden.

En Dag fik jeg komme ind og sidde hos Mor en lang Stund. Hun var bedre, og der kom saa megen god Mad sendende fra snille Folk i Byen. Men hun kunde lidet spise, og jeg blev proppet med alt som godt var. Til min Fryd var der kommet et stort Spand Flødegrød fra Vang, og Mor smilte, da hun fortalte mig det, og saa lagde hun til: «Kanske du faar komme did en Stund. For jeg maa endnu hvile en lang Tid; og du er saa paa Vildstraa her, stakkar.»

Da glemte jeg Mor og alt og gav mig til at slaa Hænderne sammen og hoppe i rund Ring paa Gulvet og raabe 17de Mai! 17de Mai! i vilden Sky. Og det endte med, at jeg lempelig blev sat udenfor Døren af den gamle Kone, som passed Mor. Men jeg gik som i Drømme hele Dagen; og om Kvælden havde jeg bare én Aftenbøn: Kjære Gud, lad mig komme til Vang, kjære Gud, lad mig komme til Vang!

– Men jeg kom aldrig mere til Vang. Og siden bad jeg aldrig mere Gud om noget som laa mig særlig paa Hjertet. Jeg læste min lærte Aftenbøn, men uden synderlig Tro paa, at det var til nogen Nytte. Af de Ting jeg bad om i Fadervor, var det intet jeg havde nogen videre Længsel efter, det skulde da være det «daglige Brød»; men det fik jeg nu ihvertfald af Mor, om ikke altid i Overflod.

Men som Mors Beskytter følte jeg mig fra den Tid, saalænge hun leved.

Alle Mennesker var snille og hjælpsomme mod Mor i den lille By; hver gjorde sit for at vise sin Medfølelse. Saa fik jeg ogsaa Friplads paa Byens høiere Pigeskole. Men mit Skoleliv husker jeg ogsaa kun i Brudstykker og Billeder. Jeg tror ikke jeg var nogen god Elev. Jeg var ujevn og læste lidet. Forholdene i mit Hjem gjorde det heller ikke let for mig. Jeg blev saa ofte sendt bort til Fremmede; og ofte var jeg helt alene hjemme, og forfaldt da til alleslags Drømme og Fantasier. Klædte mig ud og legte Prinsesse og Dronning efter Eventyrene; lagde mig syg og var Døden nær «for at kjende hvordan det var»; eller jeg streifed paa lange Togter i Skogene ovenfor Byen og drømte jeg var i fremmede Land, hvor alleslags vidunderlige Oplevelser vented mig. Eller ogsaa maatte jeg hjælpe Mor. Gaa Ærinder og udrette mange Smaaarbejder i Huset. Men i alt følte jeg mit Liv i disse trange Omgivelser kun som noget Forbigaaende; og det faldt mig ikke ind, at det var det virkelige Liv. Derfor var det heller ikke værdt at fæste sig for stærkt ved det. Jeg førte i mine Drømme en ganske anderledes rig og lys og fornøielig Tilværelse, som jeg følte snart maatte bli Virkelighed. Alt det paa Skolen, som kjæded mig, tog jeg derfor let, altfor let; men min Raskhed til at tænke hjalp mig saa vidt, at jeg ikke rent blev umulig. Det som gjorde, at jeg ogsaa paa Skolen havde deilige Timer, var min Fryd over Botanik, og saa Tegnetimerne og

– de deilige Smørbrød jeg fik af Bestyrerens unge, blege Frue, hvem jeg dyrked som et overjordisk Væsen. Saa sikkert passed hun paa, naar jeg ikke havde Skolemad med som de andre, og saa blev jeg vinket op i

anden Etage, hvor Bestyreren havde sin Leilighed. Og saa vanded der Vorterkage med fin Gjedost paa. Det mindet om Vang og det smagte vidunderligt. Og Fruen var saa mild og blid og god, naar hun sagde: «Du

er da rigtig en liden Sumlekop, Eva; idag ser jeg du har glemt din Skolemad igjen!» Og saa klapped hun mig og saa saa godt paa mig. Og endnu ofte, naar jeg ser et Stykke Vorterkage med fin Gjedost paa, dukker

det flygtige Syn af en bleg, blond Kvinde op i mig. Og der følger ligesom svage Pust af Vemod med Billedet.

Og hendes Mand, den ranke, smidige Lærer, gjorde alt saa levende og menneskeligt for os, at vi elsked hans Timer. I Botaniktimerne førte han os altid om Sommeren udenfor Byen i Skog og Mark og fortalte om Blomster og Dyr og Jagt og Fisketure, om Vandringer i vilde Fjeldheimer og om Blomster og vidunderlige Frugter han havde set i fremmede Land. Det var herligt; og jeg glemmer ham aldrig, som han gik foran os med en liden blød Filthat skjævt paa Hovedet, og en Fjær kjækt paa den ene Side. Undertiden kaldte vi Smaapiger det en Duefjær og undertiden en Ørnefjær. Og hvad gjorde det, om det saa bare var en Hønsefjær – vidunderlig kjækt og ridderagtigt var det ihvertfald. Han var for os Indbegrebet af al Mandighed og Kjækhed. Hundrede Gange bestemte jeg mig til aldrig at bedrøve ham med daarlig lærte Lekser eller anden Forsømmelighed; men ak, jeg holdt det vist daarligt. Et Par Gange sagde han nogle strenge, misfornøiede Ord til mig; og det fik mig til at græde bitterlig. Vi stod i Ring omkring ham en Dag, medens han viste os et tørret Hugormskind med indstændigt Paalæg om ikke at røre det. Men uden at jeg vidste det, havde jeg pludselig i min altfor store Interesse revet Skindet i to Dele og stod usigelig flau og ulykkelig med den ene Halvdel i Haanden. Hvor ofte har ikke den Situation staat for mig senere i Livet. Han var vond; og jeg græd hele Dagen efter.

Ogsaa en anden Gang fik min Stolthed et uforglemmeligt Knæk. Det var i Tegning. Vi havde tre Mapper Fortegninger. En med kjedelige Streger og Firkanter og Figurer, uden Skygger, og en med Huse og Figurer som var lidt skyggelagt; men saa havde vi en Mappe med deilige Landskaber og Huse i «Schweizerstil», med Haver og store Trær; og denne Mappe var mit Maal. Længe før jeg egentlig skulde ha disse efterlængtede «helschatterte», tigged og plaged jeg min snille Lærer om at faa prøve mig paa en af dem. Han lo og sagde tilslut: «Ja ja, saa tag da en af dine evige «helschatterte», saa faarvi se». Og jeg tog glædestraalende fat og havde i en Fart smurt sammen et storartet Schweizerlandskab. Men da han fik se det, satte han en tyk Streg paa Skraa over hele Tegningen og lagde en simpel «halvschatert» foran mig igjen med de Ord: «Slurv; vær saa god; lad os foreløbig gaa tilbage til lidt enklere Sager!»

Jeg følte mig som slaat til Jorden af Skam. Og i lange Tider, ja i mange, mange Aar kunde jeg rødme for mig selv, naar det dukked op i min Erindring.

Men han er den eneste Lærer jeg husker, og den eneste som har lært mig

noget. Og hvad han lærte mig er stort; thi det var intet mindre end at se og elske Naturen og føle mig i Samfund med alt, som lever og vokser. Og hvor har ikke det været mig til Glæde og Hjælp i alle Aar!

Uendelig og rig er Naturen; altid har den nye Glæder for os, og naar alt andet brister, staar den rolig med sin aabne Favn og venter. Og en Dag kommer vi!

– Nu letter Taagen, og jeg ser Eli komme gaaende. Hun er pyntet i sin bedste Puds og med et nyt Halsbaand af Skjæl og Perler om Halsen ved Siden af det blaa. Stakkels lille unge Eli!

*

[23]

Da Eli og jeg igaarftes gik vor vanlige Aftentur, kom Digteren efter os alene og spurgte, om han maatte gaa med. Og han snakked, og lukked Døren paa Gløt til sit inderste Væsen, og jeg saa som i forbiglidende Lysskjær Glimt af en eiendommelig og ensom Sjæl.

Hans Drøm fra de tidligste Ungdomsaar om at bli Billedhugger var herude dukket op igjen, sagde han. Men ogsaa nu kun som Drøm. Hvergang den mindste Tanke om virkelig at realisere Drømmen streifed hans Sind, blev han ræd og følte sig som lammet. Der var ligesom noget som mangled; men han var ikke altid vis paa, at det var Evner. Undertiden kjendtes det som om det kunde være den pure Dovenskab, at han ikke forsøgte. Og nu herude – ja her vilde han ha Arbeide for mange Liv, om han bare skulde gjøre nogle faa af de Vidunderværker i Ler, som han havde lavet i sit Hoved disse Dagene. Han lo og sagde som for sig: «Man føler sig saa genial, naar man gaar saadan oppe i Høiden og ligesom ser sin egen Skygge paa Himmelen, ikke sandt? – Her vilde jeg som Fidias trække mig tilbage i Ensomhed og modellere Guder. Kan man tænke sig et herligere Olympia. Og her har jeg ligesom set ind til Livets Marv! Havet har saa mange Røster, Sang, Nynnen og Drøn som dybe Orgeltoner; og Fjeldene her har aabenbaret for mig «den rene Forms deilige Ro». Og det sukker og stønner og brøler og vaander sig som døende Kjæmpedyr under Stupene her. Og saa har jeg set Eli. Hun er hvid som den nyfødte Dag. Ren og hvid og som et lidet aabent skjælvende Hjerte i selve Naturens Bryst. Ja, da jeg saa Eli, da saa jeg Kvinden, ren og ny fra Skaberens Haand. Det at hun er taus, det gjør, at hun siger mig saa uendelig

meget mer end andre Kvinder. – Ja,» smilte han, «nu gaar jeg her og snakker med Dem, som om De slet ikke var Kvinde. Jeg ved ikke, hvordan jeg pludselig kan det. Men jeg kan det. Det er saa rart. De er vel ikke vond for det?» Jeg lo: «Herregud, en gammel Kone som jeg, med store Børn – nei, jeg er svært glad, fordi De snakker frit til mig.»

Men jeg løi; thi i mit Hjerte følte jeg et Sting som af Angst eller Smerte eller Bitterhed: er jeg da virkelig ikke længer «Kvinde» for en Mand!.

Og er det sandt, at jeg følte en vis Glæde ved hans tillidsfulde, kameratslige Snak, saa er det ogsaa sandt, at den var blandet.

Han blev med et grætten. «Huf,» sagde han, «det der vilde jeg helst De ikke skulde sagt, det om at De er gammel. Det er banalt at sige sligt. Jeg ved ikke hvordan det er; jeg liker næsten aldrig det Kvinder siger. Men jeg har ligesom ikke ærgret mig saa over Dem.» Jeg svarte ikke, men vendte mig bort, fordi et Anfald af gammel Svaghed holdt paa at overvælde mig; jeg kjendte Taarerne hede og brændende under mine Øienlaag. Jeg følte mig saaret; men det var ligesom ikke af ham, som gik der ved Siden af mig. Medlidenhed følte jeg med os begge; men mest med mig selv, fordi jeg ikke var større.

En Stund gik vi tause, og jeg saa, at han bed Tænderne sammen og ligesom lukked sig. Men saa smilte han pludselig og sagde:» Og saa Fangeren da! Da han slog ned som en stor Fugl i Baaden, og da han hæved Hoven for at dræbe!» Jeg bare nikked taus, og der blev atter en Pause. En Gang saa han hurtig hen paa mig og vendte sig saa atter bort og saa udover Havet. Saa kom det igjen pludselig: «Sig mig, lever De ogsaa bare paa Ærter? Det er forfærdeligt! Ved De, idag havde jeg saan Rovdyrsult paa Kjød, at jeg kunde stjaalet! Et Øieblik tænkte jeg paa at ty til Dem. Kanske hun har Bif, tænkte jeg. Og jeg blev drukken bare ved Tanken. Jeg vil ikke støde den snille, gode Doktor; for han er et Barn; han er næsten som Eli, uskyldig og troende; derfor tvinger jeg mig til at spise Ærter og Pandekager hele Dagen.»

– Jeg sagde, at hvis han blev for sulten, saa fik jeg overlade ham et Stykke Hvalbif, eller et delikat fyldt Lundebryst, dersom han foretrak det. Han grøssed.

«Nei tak,» sagde han, «men jeg har en forfærdelig Plan: jeg vil dræbe en Sau; der som De vil gjemme den for mig!»

Vi lo, og jeg bad om at slippe.

Da vi gik hjemover, sagde han, at han rimeligvis snart maatte reise, simpelthen af Sult. «Naar jeg ser paa Doktorens gjennemsigtige Legeme,» sagde han, «saa maa jeg ofte tænke paa, hvad den vise Græker sagde: der er større Fare for, at Menneskene skal forsømme sit Legeme end sin Aand. Til aandelig Virksomhed drives de nemlig af Nødvendigheden og en indre Trang.»

Saa blev vi dybsindige; og inden vi kom hjem, var vi blit enige om, at hvis man skulde holde ud at leve, maatte man lidt efter lidt dræbe alt det i sig, som kan lide, altsaa med andre Ord bli Buddhister, idet vi følger Buddhas Ord og overhugger alle Lænker, som binder os til Livet, og:

«bereder en Ø for os selv»

og «skynder os at blive vise.»

Sikkert vilde Doktoren været fornøiet med os, om han havde hørt os.

– Til min Forfærdelse kom Digteren og Elis Bror sent inat vandrende hjem fra Heien med en død Sau. Jeg stod i Vinduet og saa dem komme i ivrig Samtale nedover. Naturligvis besattes jeg af Tanken paa Vanskeligheden ved at bevare dette ferske Kjød nu i Sommertiden. Og desuden Doktoren, da!

Nei, skal jeg nu ovenikjøbet faa Husholdningsbekymringer midt i Ferien! Det skal vi ikke ha noget af.

Hvad kommer den Sau mig ved?

*

[24]

Digteren har været her idag og betrod mig noget. Jakob og han har bygget sig et «Kjøkken» langt borte fra Grænden, i en liden lun Krog mellem to Bergknauser. Og da han havde forstaat, at jeg ikke paa længe havde smagt andet Kjød end Sjøfugl og fjorgammelt, tørt Faarekjød, vilde han sige, at iaften, efterat Doktoren havde lagt sig, skulde Røgen af et stort Offerbaal til Gudernes Ære stige til Himmelen fra det skjulte Tempel mellem Fjeldene.

Han var i straalende Humør. Det var gaat op for ham, sagde han, at Menneskene var slagne med Blindhed tilhobe. Naturligvis var vi skabt til at bo i Skogene og i Fjeldene og paa Havet. Huse var en Djævelens Opfindelse. Han var saa stærk som en Løve i disse Dage, og havde en Appetit som en Ulv. Han maatte

ha Kjød. Nu følte han, at i Grunden var det kanske hans Lykke, at han intet Hjem havde havt, og at han havde «irret omkring» som en altid søgende, misfornøiet Fyr, der ærgred Livet af sig mange Gange om Dagen. «De kan ikke tro,» sagde han, «hvilke vanvittige Ting vi unge Mænd kan komme opi! Hvorfor Pokker gjør aldrig dere Kvinder Dumheder? Det er snart det aller betænkeligste ved eder. Dere gaar altid nøgterne og vaagne ved Siden af alting – selv naar dere laver Komedie og lader som om dere er berusede og dumme. Det er forargeligt! Og hvordan klarer dere alt Ungdommens Vrøvl? Det vilde jeg gjerne vide. Men dere lyver altid.»

– Jeg lo. «Ja,» sagde han og saa pludselig forlegen og barnlig oprigtig ud; «eller tar jeg fejl? Er der nogen, som ikke lyver?»

«Ja, jeg ved virkelig ikke!»

Saa sagde han utrolig alvorlig: «Vilde De nogensinde fortælle sandt om *Deres* Ungdom? – Aldrig!» tilføied han hurtig og tog sin Hat. «Men nu ved De om Sauestegen!»

Saa gik han.

Hvor rar og troskyldig han var. Det er sandt hvad han sagde om at vi er nøgterne og vaagne; – d. v. s. naar vi ikke er forelsket, saa er vi det. Jeg har saa ofte ligeoverfor Mænd følt mig saa kjedsommelig fornuftig og nøgtern, og jeg har mange, mange Gange været rørt over deres barnlige Trohjertighed. Hvordan er det Nietzsche siger: «Bedre end en Mand forstaar Kvinden Børnene; men Manden er barnligere end Kvinden. I den ægte Mand er et Barn gjemt: det vil lege. Op, I Kvinder, saa find mig dog frem Barnet i Manden!»

Det er sandt. Og det er vakkert.

*

[25]

Jeg sidder her idag og tænker tilbage. Det er Digterens Skyld. Men jeg er glad, fordi jeg tænker tilbage – langt tilbage fra det, som ikke skal tænkes paa – –.

– I Billeder ser jeg min Ungdom for mig; og mange pinlige Minder stiger op.

Det er saa vanskeligt at være ung. Saa ondt i Grunden. Og Kvinderne slipper nok ligesaa lidt som Mændene fra Vrøvl og Dumheder. Men det er vel paa en anden Maade.

Ikke mindst vanskeligt blir det for en ung Pige, der, som jeg, blir «Forsørger» i 15 Aars Alderen, og af Forholdene tvinges til at forandre hele sit Væsen. Drømmersken i mig maatte ved alle Midler undertvinges, og jeg maatte bruge al min Kunst og Flid paa at bli en «selvstændig og praktisk Pige».

Det blev et haardt Kursus i Selvtugt. Min Far, som var en sjelden dygtig Læge, dristig og foretagsom, havde paa kort Tid tjent en Formue. Men han eied en vidunderlig Evne til at se Menneskenes Svagheder og Latterligheder, og varmlodig og hensynsløs, som han var, fik han snart Fiender.

Lidt efter lidt blev han saa lempeligt sat udenfor af den udmærkede Kreds af udmærkede Borgere, der nys havde levet høit paa hans Gjæstfrihed. Han knytted Næverne og bygged sig sin egen Borg, og leved saa sit eget Liv, rigt og stærkt. Men han bygged i Vrede og bygged for høit, og en Dag laa det hele i Grus. Og selv blev han borte under Ruinerne.

Fars mange Mundheld og Paradokser leved længe som Ordsprog i hans Bygd; senere i Barndommen hørte jeg ofte Folk citere dem, idet de tilføied: som Doktoren altid sagde. Jeg forstod aldrig noget videre af det. Men efterhvert fik jeg af alt jeg hørte om ham et stærkt Indtryk af, at han havde været noget forferdelig noget, som kaldtes Fritænker, og at det var derfor han maatte reise fra Vang og kom i Ulykke. Blandt andet husker jeg, at da der i vor By engang var megen Tale om en svensk Pige, som havde forgiftet sit Herskab, saa satte jeg i mit stille Sind hendes Forbrydelse i Forbindelse med Ordet Fritænker. Og om Kvældene, naar Mor var borte, og jeg var overladt til mine egne Fantasier, satte jeg mig paa Gulvet foran Ovnsdøren og stirred gennem Trækhullet og søgte at forestille mig den vældige Helvedes Ild, hvori «Fritænkere og Mordere skulde brænde evig», som jeg havde hørt en Lægprædikant sige. Og jeg blev vild af Rædsel og kasted mig paa Gulvet og raabte paa Mor og paa Gud og paa Far.

Men Erindringen om Far gled efterhvert bort, og først da jeg gik til Konfirmation og blev stærkt religiøst paavirket, begyndte jeg atter at beskæftige mig med hans Fritænkeri. Jeg var sværmerisk forelsket i den unge, blege Præst, der ligned en Helgen, og til hans Ære gjorde jeg mig selv det Løfte, at jeg vilde leve et Klosterliv til min Dødsdag; og da vilde jeg ogsaa bede for min Fars Synder.

Men Livet stilled andre Krav til mig. Der blev foreløbig liden Tid til Drømme

og Sværmerier. Jeg maatte finde et Arbeide, som straks kunde lette Byrden for Mor. Hun havde begyndt en liden Syskole for Smaapiger; men den indbragte ikke meget, og det var vanskeligt for os.

Af lutter Velvilje tog saa en af min Fars tidligere Venner mig paa sit Kontor, og gav mig lidt Løn, skjønt jeg intet andet kunde, end det lille jeg havde beholdt af min Skolekundskaab.

Det gik dog ganske bra, og det var med en vidunderlig stolt Følelse jeg modtog den første Maanedsgage. Triumferende bragte jeg den hjem til Mor og døbte hende samtidig «min Kone», og jeg følte mig uhyre storartet ved at være «Kontormand».

Det var i den Tid en hel Begivenhed i vor lille By, at en ung Pige arbeided paa et Kontor, saa jeg ansaa mig ogsaa for næsten lidt af en Banebryder. Men alligevel – noget forbigaaende var selvfølgelig dette Kontorliv; derom var jeg ikke i Tvil. Og jeg drømte store Drømme i al Hemmelighed.

Jeg var ogsaa ganske sikker paa, at jeg meget snart vilde bli gift; og det hændte ofte, naar jeg saa en rigtig pen og kjæk ung Mand, at det uvilkaarlig for mig gjennem Hovedet: kanske det er *ham*! I Barndommen havde jeg været forelsket hele to Gange, rent frygteligt; men nu var jeg ikke længer forelsket i nogen bestemt. Selv Præsten var nu glemmt. Jeg gik bare omkring med en Masse Sværmeri og Forelskelse, som søgte et Objekt. Og det samme gjorde mine jevnaldrende Veninder. Og vi betrodde hverandre det i sentimentale Stunder, og vi var vis paa, at «vi maatte dø», naar en Dag «den rette» kom, og Kjærligheden, den store til Døden, som et Lyn skulde slaa ned i os.

I mine Fritimer læste jeg Sprog med en af Lærerne ved Byens Gutteskole. Jeg vilde saa snart som muligt «ud i Verden», og min Lyst stod til alt andet end at skrive Breve om Fisk og Trælast. Men efterhvert forstod jeg, at Udsigterne til at komme ud var smaa. Jeg kunde jo ikke reise fra Mor. Saa gjaldt det da at gjøre mest muligt ud af Livet, som det nu engang foreløbig maatte være. Og saasnart jeg kunde anvende min Fritid noget mere efter egen Lyst, købte jeg mig en Guitar og lærte lidt hos en gammel, sværmerisk Dame, som altid sang de samme smaa sentimentale Sange med sin lille sprukne Stemme, og altid fortalte om dengang hun kom med Seilskib herop fra Danmark som ung Skipperfrue. «Skade, Skade, at Rosernes Tid er saa kort,» hørte jeg, naar jeg kom; og naar jeg

gik, fulgte de vemodige Ord mig ud paa Gaden. Var da Rosernes Tid saa kort? Jeg trodde ikke rigtig paa det. Naar den først kom, hvorfor skulde den saa ikke vare – længe, længe? Deilig og længe? Og jeg sad paa mit Kvistkammer om Sommerkvældene og drømte om en rosenrød Fremtid, mens den svale Sjøbris stod ind af det aabne Vindu. Og udenfor laa Havet, det blaa Hav, og bagom det laa det forjættede Land, «den store Verden». En Dag købte jeg et langt, blaat Slør og hængte op i Vinduet for at faa «Skyerne lige ind, naar Vinden blæste». Naturligvis fik jeg Skjænd for dette Paafund lige som for Guitaren. Og heller ikke likte Mor, at jeg trak mit Værelse fuldt af Blomster, Kvister, Mos og andet «Skrab». Men det hun taalte mindst var Bøger. Havde jeg ikke mit Tøi, som uden Skade kunde holdes lidt bedre i Orden? Og skulde jeg først være borte hele Dagen, og saa, naar jeg kom hjem om Aftenen, «sidde og hænge over en Bog»; – det blev et morsomt Liv for hende paa den Maade! Og jeg indrømmed, at hun havde Ret. Jeg var slurvet med mit Tøi; og det var kjedeligt for Mor, stakkar. Men skulde jeg da ingen, ingen Glæde ha? Og lidt efter lidt blev det mig en uendelig Lettelse, naar Mor gik ud, saa jeg kunde synge og læse og være sentimental og dum og drømme for mig selv hele Kvældene udover. Men naar Mor kom, rev jeg min blaa Sky ned og gjemte Bogen og Guitaren. Og det er latterligt, men sandt, at da jeg blev gift, varte det længe, før jeg trygt kunde sidde og læse i en Bog. Jeg havde ond Samvittighed; og mer end en Gang gjemte jeg Bogen for min Husbond og Herre. Ja, saa modig en Dame var jeg. Jeg tænkte jo, at jeg som Husmor dog vist neppe burde ha Tid til sligt midt paa blanke Arbejdsdagen, hvis jeg vilde være samvittighedsfuld. Og det vilde jeg saa gjerne. Og jeg vilde ogsaa umaadelig gjerne tiltvinge mig Herrens Beundring og Ros.

*

[26]

Jeg fik snart større Løn, og der var dengang i vor lille By ingen ung Pige, der tjente saa mange Penge som jeg, og Folk sagde, at jeg ligned min Far i Energi. Da var jeg kry, skjønt jeg smilte for mig selv; – de skulde nok med Tiden faa se, at jeg kunde mer end dette

Jeg havde en Verden for mig selv, som ingen ante uden han, den unge Doktorsøn, der længted som jeg, og sang sentimentale Sange til sin Guitar som

jeg, og hvis Hu var ligesaa langt fra hans juridiske Lærebøger som min fra de tunge Protokoller paa Kontoret.

Ja, han sang som en Engel, den kjække, unge Student; og i Drømme saa jeg os sammen, syngende Verden i Knæ for os – han og jeg, i straalende Lys paa store, deilige Scener. Eller i Paladser og Eventyrslotte, frie og jublende som to unge Fugle paa Flugt mod sollyse Land.

Et omreisende Skuespillerselskab havde engang i min Barndom gjæstet vor By og straks gjort mig scenegal. De spillede «Reisen til Kina» og «Den svage Side», og aldrig glemmer jeg, hvor himmelsk deilig det var. Der spildtes paa en fæl Sal i Byens ældste Gade, i en skjæv, mørk Trægaard; men fra den Dag tilbad jeg Huset, og det blev den stadige Skueplads for mine drømte Eventyr og Oplevelser. Jeg gjennemsøgte senere de faa Bøger, som stod igjen efter Far; og der fandt jeg et Bind af Andreas Munch med de to Stykker «Donna Clara» og «Lord William Russell». Da fik jeg det i lange Tider saa travlt, at jeg egentlig slet ikke havde Tid til at gaa paa Skolen. Jeg samlede en «Trup» af mine Klassekamerater, og vi spillede og prøvede paa Lofter og i Vedskur og overalt, hvor vi kunde være uforstyrret. Selv i Frikvartererne paa Skolen holdt vi Prøver. Og jeg samlede paa Sølvpapir og Baandstumper og Silkelapper og alt som kunde tænkes at komme til Nytte paa mit fremtidige Theater. Ak ja –.

Lidt efter lidt blev de korte Ferieuger, som Studenten tilbragte hjemme i vor lille By, det egentlige Liv for mig; og vi tilbragte Stunder sammen, der var en Forsmag paa Himmeriges Lyksalighed. I Baad paa Fjorden, eller paa lange Spadserture langs Stranden sværmed vi de lyse Sommeraftener og snakkede om Fremtiden og meddelte hverandre vore Haab og vore Planer. Min Forelskelse var sværmerisk og ganske ujordisk. Og naar han var borte, sang jeg og sang, og jeg drømte saa deilige Drømme.

Han sendte mig Bøger, som jeg læste, Bøger fulde af Sol og Lys og ung Lykke, om Helte og Riddere, om Kunst og herlige fremmede Lande. Og jeg leved og led, lo og græd med mangan bold og fribaaren Sanger, som drog Jorden rundt med sin Lyre, og med mangan ung Jomfru, hvis Kjærlighed var trofast til Døden.

Og saa gik Ugerne; og snart skulde han igjen gaa ved Siden af mig paa de deilige Veie langs Sjøen; og jeg skulde høre hans mandige og dog saa fløielsbløde Stemme synge: «Hytten er lukket» og «Elskte, jeg er bunden!» Hvad gjorde det

saa, om protokollerne var lidt kjedelige; der var rosenrødt Skjær over alle Ting.

Men en Dag stod jeg pludselig overfor en Afgrund, saa sort og dyb at alle mine Sanser forvirredes. Han kom hjem forlovet med en rig Pige fra Hovedstaden.

Der havde aldrig været talt om Kjærlighed mellem os; men alligevel! Jeg fattede og begreb ikke dette. Var det muligt at Øine, at Stemme og Sange kunde lyve slig. Jeg trodde jeg maatte dø af Sorg; men fik bare en Nervefeber, som i lang Tid gjorde mig udygtig til Arbeide. Stakkars Mor! Det var værst for hende. Jeg havde det ikke længer ondt, da jeg var blit syg. Jeg laa og klædte mig til Bal, om igjen og om igjen, i hvide, lette Stoffe, og med Sommerfugle i Haaret. Og det var saa deiligt og lyst og drømmelet. Det var mit første Bal; og jeg skulde danse med *ham*. Og det var min første hvide Kjole, den jeg helt fra Barndommen af havde ønsket mig og drømt om; men aldrig endnu faat. Jeg havde jo aldrig Raad til andet end det, som var praktisk og nyttigt; mine Kjoler havde altid været af graa Cord eller andet «Slideto», og de blev syet «til at vokse i». Aa, hvor jeg hadede disse tunge, graa Klær, og hvor inderlig jeg lovede mig selv, at «naar jeg kom ud i Verden» som den feirede Skuespillerinde, saa skulde der aldrig komme andet end lysrøde og hvide Silkekjoler paa min Krop. Og nu var den hvide pludselig kommet, og min syge Hjerne tumlede med denne lyse, lette Drøm i ugevis.

Men da jeg kom ud igjen efter min Sygdom, var jeg forandret. Jeg sørgede egentlig ikke; men jeg var træt og med en Gang saa voksen og alvorlig; og alt var ligesom blit mig saa ligegyldigt. Jeg arbeidede og gjorde min Pligt, og Guitar og blaa Slør og andet Vrøvl blev lagt til Side.

Aldrig havde Mor været bedre fornøiet med mig. Men af og til sagde hun: «Du blir lidt bleg af dette Kontorlivet; og der er jo ogsaa Stillinger, som passer bedre for unge Damer.» Og hun smilte betydningsfuldt. Jeg forstod godt hvad hun sigtede til; men jeg lo bittert. Trodde Mor, at jeg nogensinde vilde gifte mig, saa tog hun fejl. Kjærlighed og alle denslags Tanker var ganske udslettet af mit Sind. Jeg følte mig slet ikke mere noget videre som «Kvinde», og jeg kunde herefter godt tænke mig et Liv som «min Kones Mand». Jeg følte, at jeg havde Evner til at gjøre dygtigt Arbeide, og jeg skulde bevise at det var Sludder naar man mente, at en Kvinde ikke kunde arbeide som en Mand.

Jeg forhandlede med min «Kone» om forskellige Fremtidsplaner; og mine Sanser sov.

Men i Hemmelighed tænkte jeg ofte paa ham med Bitterhed i mit Hjerte.

*

Da hændte der en Dag noget, som gjorde Mor fuld af Iver og Haab. Der kom en noget ældre, formuende Beiler af udmærket Familie tilgaards. Han gjorde, saa vidt jeg forstod, Kur til Mor; men pludselig fridde han til mig gennem hende. Jeg blev ganske stiv af Skræk. Han kunde jo magelig været min Far. Og desuden – der var ingenting i Verden jeg bedre kunde undvære, end en Mand. Jeg var Mand god nok selv, tak. Nu havde jeg drevet det til en noksaa pen Gage, siden jeg havde lært udenlandsk Korrespondence; og jeg stod fremdeles paa «stigende». Hvad saa. Og jeg vred mig og vred mig.

Men Mor pressed haardt paa. Var det nogen Fremtid for en ung Pige at sidde paa Kontor? Andet end Slid vilde det aldrig bli for nogen af os; og jeg maatte ogsaa tænke lidt paa hende. Hun havde gennemgaaet meget i Verden, og at se mig vel forsørget var hendes sidste Haab. Ja, for vores begges Fremtids Skyld var det ligefrem min Pligt at ta imod et saa udmærket Tilbud.

Og inderst inde var jeg ogsaa saa træt af Fattigdom og af Mors stadige Bekymringer og Tristhed, at jeg tilsidst tænkte: Herregud, lad mig da gjøre hende den Glæde. Det skal bli en uendelig Lettelse i alle Maader engang at se hende glad igjen. Og inderlig undte jeg hende dette. Men jeg begreb ikke, hvorfor han ikke kunde tage hende selv istedet. De passed i Alder, og hun var flink og huslig og alt; mens jeg! – Huh, for en Husmor! Sidste Gang vi var sammen havde han spurgt mig, om jeg kunde koge Torsk – det var nemlig hans Yndlingsmad –; da svarte jeg nei; jeg kunde ikke, og agted heller aldrig at lære det. «Men Mor kan,» tilføied jeg.

Mit Svar afskrækked ham imidlertid ikke i mindste Maade. Tvertimod. Han lod til at finde det yderst fornøieligt, og gjentog det leende for de øvrige Gjæster.

– Saa endte det med, at jeg en Dag efter Mors Diktat skrev til ham, at jeg «med Taknemmelighed» modtog hans Tilbud. Men da jeg havde lagt Brevet i Postkassen, sprang jeg uvilkaarlig hurtig rundt næste Hjørne, som om jeg maatte gemme mig for nogen. Siden sad jeg ved mit Arbeide ganske rolig og resigneret hele Dagen. Det kjendtes som om jeg var gammel og færdig med Livet. Men da jeg gik hjemover om Aftenen, banked mit Hjerte i Angst, og mine Kinder brændte. Tænk om han var der.

Mine Knær skalv under mig, da jeg gik op af Trappen. Hvad vilde der ske,

hvis han var der? Var vi nu forlovet? Vilde han røre mig, sige noget om Kjærlighed? Og Mor vilde staa der. Ja, Mor vilde staa der.

Jeg maatte vente en god Stund, før jeg gik ind. Jeg maatte bli lidt rolig. Mit Bryst arbeided saa voldsomt, og jeg var brændende tør i Munden. Men jeg *maatte* jo tilslut gaa ind. Saa lukked jeg Døren halvt op, og der sad han i Sofaen foran mig. Han reiste sig og kom mig imøde, og hans Ansigt var gult og rynket i Lampeskjæret. Da var det som om stærke Arme tog og bar mig ud og nedover alle Trapper; og før jeg sansed mig, var jeg igjen paa Gaden – langt borte fra vort Hus. Jeg sprang, sprang som en Tyv; og jeg kunde ikke tænke. Bare væk, saa han ikke kunde naa mig. Og som for Livet sprang jeg videre i den mørke Kvæld, gennem Gader og trange Smug og ud af Byen.

Der følte jeg mig udenfor Rækkevidde. Jeg satte mig udmattet i Sneen og græd og ønsked mig Døden. Hvad skulde jeg gjøre? Hvor skulde det bli af mig? Hjem turde jeg ikke gaa. Tænk om han var der. Og Mor! Aa, jeg vidste jo, hvor Mor vilde være oprørt og fortvilet over min Opførsel. Saa reiste jeg mig igjen og gik videre. Uden Maal og Med. Mere og mere træt og sulten. Herregud, hvor Verden dog var øde, og hvor det var forfærdelig vanskeligt at være til. Hvor var nu alle mine stolte Drømme?

Jeg gik langsomt videre i Mørket; og Taarerne randt ustanselig nedover mine Kinder, saa de blev saare og smerted i Kulden. Jeg var saa træt, saa træt. Og saa forfærdelig bedrøvet. Mor vilde aldrig tilgi mig. Men jeg kunde ikke handle anderledes. Og jeg saa ham atter og atter komme mig imøde med udstrakte Hænder, gusten og gul i Skjæret fra Lampen. Og om igjen og om igjen følte jeg gennem mit Blod den pludselige Rædsel for at han skulde røre ved mig, – ta mig høitidelig ind til sig, kanske kysse mig. Og Mor skulde staa der og se paa min Skjændsel. Hun, som var forstenet i store Sorger. Aa nei, nei, jeg *maatte, maatte* gjøre som jeg gjorde. Skjønt jeg vidste, hvor ondt alt nu vilde bli.

Atter satte jeg mig træt og udmattet paa Veikanten og bad sansesløst til Gud. Kunde jeg ikke paa en eller anden Maade slippe at gaa hjem. Jeg var saa ræd; jeg turde ikke. Og jeg græd og jeg græd. Men da jeg begyndte at fryse og maatte reise mig igjen, gik jeg viljeløs og træt indover mod Byen, og ved Midnatstid banked jeg skjælvende paa Mors Dør.

Stille hulkende krøb jeg i min Seng; mens Mors haarde, bitre Ord sved mig i

Sjælen. Ja, Verden var ikke lys for mig den Nat; og det blev ingen lystig Tid, som fulgte. –

*

[28]

Under alt dette havde jeg en stille Tilbeder i en Kollega, en ung, brav og ærlig Gut, som jeg har Synd paa mig for. Han var saa rørende og god mod mig, overøste mig med Tjenester, og vi var gode Venner og Kamerater. Af Naturen var jeg livlig, og blev gjerne tillagt Adjektivet kjæk, maaske fordi jeg mellem mine mandlige Kolleger havde lagt mig til et Væsen, som ikke netop var saa særlig «kvindeligt». Vi omgikkes alle utvungent og kameratsligt, og ligeoverfor min unge Tilbeder var det mig umuligt andet end at vise mig fra min aller bedste Side, skjønt jeg vidste, at jeg aldrig vilde «ha ham». Med andre Ord, jeg tror nok, at mit Væsen ligeoverfor ham egentlig maatte kaldes koket, skjønt det var Koketteri af en anden Art end Damers vanlige paa den Tid. Jeg var naturlig, tillidsfuld, hjælpsom og en Smule sentimental. Det sidste saa jeg gjorde særlig Indtryk paa ham; hans Øine blev vaade og fik et rørende ømt Udtryk. Og saa havde han den Vane uvilkaarlig at folde Hænderne, naar han saa paa mig; og det var saa altfor morsomt at bli tilbedt slig. Og saa en Dag kom et Frieri saa vakkert og uskyldigt, at jeg blir varm om Hjertet, naar jeg mindes det. Og jeg føler mig sort i min Samvittighed; thi jeg *kunde* have forhindret det.

*

[29]

Kvinder har ofte en utrolig Evne til at lære af Livet, saa de «ved næsten alt, uden at ha lært næsten noget», som en Mand engang sagde. Ogsaa jeg saa altid opmærksomt paa smaat og stort omkring mig, husked og lagde sammen, og vidste med utrolig Lethed ved given Leilighed at nyttiggjøre mig, hvad jeg havde set og hørt. Paa Landet forbausedes man ofte over, hvor meget jeg vidste om Bondestel, og min Principal roste mig for mit «praktiske Forretningskjøn», skjønt jeg naturligvis egentlig bare havde en «Teft» af begge Dele. Jeg var blit gruelig alvorlig og «fornuftig», læste Stuart Mill, og begyndte efterhvert at

anlægge en Smule Uniform. Klipped mit lange Haar af «for Tidens Skyld» og brugte «kjække» Hatter, som passed til den kjække Frisure. Og jeg negted mig heller ikke en Smule stivt Skjorte bryst med «Flip», der virkelig ovenikjøbet var yderst klædeligt. Og jeg foragted Snørliv og Kø og andre specielt kvindelige Latterligheder, og stifted en kvindelig Klub, hvor vi øved os i at holde Taler, og lod som om vi var født med en altfor længe undertrykt Trang til at røge Cigaretter. Det hele var forøvrigt meget uskyldigt, og ofte virkelig morsomt. Og Venner for Livet har jeg beholdt fra dengang.

Vi havde ogsaa mandlige Kamerater, som delte vor Begeistring for «Kvindernes Frigjørelse» og i det hele var prægtige. Der blev i den Tid snakket saa meget om Mændenes Brutalitet og Daarlighed; men dersom vi skulde dømt efter vor egen Erfaring, saa maatte vi visselig tilstaat, at Mændene mindst var ligesaa storartede som vi.

Og naar jeg nu tænker paa de greie og trofaste Venner jeg havde i min Ungdom, saa er det med inderlig Taknemmelighed; og ofte synes jeg, at vi i vor Tid behandler Venskab saa altfor uærbødigt og slurvet.

*

[30]

Mange af mine bedste Ungdomsaar gik nu i ensformigt Arbeide, og jeg begyndte efterhvert at se Livet for mig uden Drømmenes Rosenskjær over. Kanske var Livet alligevel bare dette! Kanske skulde jeg leve saadan Aar efter Aar, til min Alderdom kom. Efterhvert faa større og større Løn og tilslut kunne bo standsmæssigt som en anden Familieforsørger og bli en agtet Borger i Smaabyen. Og saa vilde Mor dø fra mig, og saa vidle jeg gaa der i mine Stuer alene; spise og sove, staa op igjen og gaa paa Kontoret, mens Aarene gik. Men mine mandlige Kolleger, de leied Leilighed, og fik en ung Kone derind, og smaa Barn, og skyndte sig straalende hjem om Kvælden til aabne Favne og glade Velkomsthilsener. Ja, det var vist alligevel morsommere.

– Men saa kom han, som blev mine Børns Far. Gjennem en anden ulykkelig Ven, som ogsaa led for min Skyld, men for hvem jeg aldrig kunde være andet end Kamerat, blev jeg ført sammen med ham.

Den nævnte Ven havde netop i den Tid skaffet mig Shakespeares Tragedier; og de havde tændt en voldsom Længsel i mig efter at bryde ud og prøve at realisere min gamle Ungdomsdrøm om Theatret, skjønt jeg da var over tyve Aar. I en Ferie reiste jeg til Hovedstaden og gik til en gammel Gentleman af en Skuespiller; og han tilbød sig at læse med mig. Jeg kjendte ikke Jorden under mine Fødder, da jeg gik fra ham. Jeg gik lige til den Ven, som havde laant mig Shakespeare, for at fortælle om min Lykke. Men der var *han*, og alt blev med en eneste Gang saa vidunderlig anderledes. «Kvinden» i mig vaagned som ved et Trylleslag af sin lange Søvn; og Latter og Graad løsned, og jeg blev ung igjen.

Det begyndte ellers slet ikke saa svært storartet med os. *Han* var endog Kvindehader, fortalte min Ven Kandidaten. Og vi snakked først sammen som fornuftige, en Smule pessimistiske ældre Mandfolk. Men dette med Shakespeare og den prægtige gamle Skuespiller havde ogsaa gjort sit; og jeg var blit saa blød om Hjertet og saa fuld af Tak og Glæde, at jeg ikke godt kunde finde igjen min rolige Tone. Vi talte om meget, og kom ogsaa – rent tilfældig – ind paa Emnet Kjærlighed. Men da sagde jeg leende: «At Smørogbrød er ikke Mad og Kjærlighed er ikke Had, det er hvad jeg for Tiden ved om Smørogbrød og Kjærlighed!»

Ja iligemaade, lo Kvindehaderen.

Og saa – ja saa opdaged jeg, at vi rømte for hverandre og undgik hverandre. Og det var da ikke det mindste storartet. Min Ven Kandidaten sagde: «Han liker vist ikke at træffe dig.» Og jeg sagde: «Tak iligemaade.» Og saa traf vi hverandre ustanselig.

Men saa udløb min Ferie; og ganske forvirret reiste jeg tilbage til mit Arbeide og til Mor, som endnu intet vidste hverken om Shakespeare eller om Kvindehaderen; men netop gik og grued for at fortælle mig en Hemmelighed *hun* havde. Hun var dengang langt oppe i Firtiaarene, men endnu en rigtig pen Dame; og hendes Hemmelighed var, at en Borger af Byen, en brav Enkemand med voksne Børn, havde friet til hende, og at hun vilde gifte sig med ham. Han havde altid været hjælpsom og udsøgt venlig mod os; og han var i det hele en sjelden koselig og vindende jevn Mand. Jeg blev kold med det samme; ikke fordi jeg egentlig misbilliged det, men det var alligevel som om der var noget trist ved det. Og jeg var ligesom en Smule flau. Men hun sagde roligt: «jeg kan ikke vente altid at faa beholde dig; og det er en sørgelig Lod at bli alene.» Da græd jeg. Og jeg sagde til Mor, at jeg syntes det var godt, – for os begge. Og det var sandt. Da jeg først havde gjort mig fortrolig med Tanken, følte jeg det som en Befrielse og

en uventet heldig Løsning paa de Floker jeg i disse Tider gik og stræved med at greie. Og da Mor var gift, reiste jeg – til ham. Og Shakespearestudier og Sceneliv glemtes gladeligt, skjønt det fremdeles slet ikke var saa storartet med os. Vi fandt ud, at vi var to gamle, vantro Ungkarle, som rimeligvis slet ikke passed for den hellige Ægtestand, og han havde jo ovenikjøbet den specielle Bekymring, at han var 10 Aar ældre end mig og vel saa det. Men – det var altfor upraktisk at bo i hver sin By, eller overhovedet holde to Logier, naar man hver eneste Dag bare studerte paa, hvordan man skulde faa se hinanden. Desuden maatte Mennesker, som vilde frem i Verden, finde ud den mest økonomiske Maade at leve paa; og to kunde selvfølgelig leve langt billigere end en, naar de slog sig sammen.

Derfor tog vi en Dag en kraftig Beslutning og gik til Borgermesteren; og samme Dag reiste vi til Tyrol med et lidet videnskabeligt Stipendium han havde været saa heldig at opnaa.

Men før vi reiste, begravet vi den Ven, som havde ført os sammen.

*

[31]

I den lille Hytte i Alperne begyndte vi et Liv, som var strævsomt nok i mange Maader. Men vi var glade; for vi var to. Før mig var ialfald alt godt, naar bare han var glad og haabefuld. Af Penge havde vi et Minimum, og af Udstyr til mit Bryllup havde jeg faat en Reisehat til 2 Kroner og intet mer. Men hvad skulde jeg ogsaa med «Udstyr» dernede i Ensomheden og det daglige Arbeide, som optog mig.

Jeg laved vist forfærdelig meget vond Mad; og tilsidst, en Dag da et vanskeligt Arbeide havde gjort min Mand nervøs, sagde han: «Dette blir Sultekur.» Da gik jeg i mit Lønkammer og var der længe. Han havde faat en raastegt Høne til Middag; men jeg svor, at han skulde iknæ. Jeg tænkte og drømte ikke om andet end Mad Dag og Nat, og tilsidst kunde jeg sætte en Høne for ham, som indgød ham Respekt. Og jeg sagde til ham: «Min Herre, skjønt De visselig ikke havde fortjent en stegt Høne i Deres Liv, saa har jeg herved den Ære at servere Dem en, som De maaske naadigst vil indrømme er antagelig!»

Og han maatte iknæ. Men rigtignok jeg først altsaa.

Mod Vinteren drog vi ned til den lille Universitetsby, hvor vort første Barn

blev født. Og saa kom der nogle meget fattige og noksaa vanskelige Aar. Min Mand sled med sit Arbeide, og der blev mindre og mindre Tid til Glæde for ham.

Men i de Aar var jeg Barnepige, Kokke og «Mädchen für alles». Og Tiden gik. Ja, Tiden gik. Naar jeg nu tænker tilbage paa det alt, saa er det som om det var i en anden Tilværelse. –

*

[32]

«Naar jeg betragter Tingenes
Forgjængelighed, da føler jeg mig
tilmode som en Døgnflue, der
svæver mellem Væren og Ikke-
Væren; derfor kalder jeg denne
Bog en Døgnflues Dagbog.»
(Japansk Forfatterinde i det 10de Aarh.).

– August Maaned er kommet, og Nætterne begynder at mørkne. Undertiden ryger det op med hidsige Storme ude i Havet, og en tyk, brun Taagevæg reiser sig mellem Himmel og Jord.

Uveiret har ligesom faat en anden Karakter nu; det er mørkere og mere truende; og Brændingen kan pludselig bryde ind gjennem «Hullet» oppe i Bakken med for færdelig Voldsomhed. «Hullet» er forresten nu, takket være Doktoren, døbt om til «Krateret», skjønt det ikke netop gir den rigtige Forestilling.

Det er saa underligt at ligge om Natten og høre hvor det brøler og tordner deroppe. Af og til gaar der et Stød af Rædsel gjennem mig, og jeg blir ganske kold der jeg ligger. Maaske er Tiden nu kommet, da Havet vil «ta os». Og som i et Syn ser jeg pludselig mine Børn foran mig. Hjælpeløs strækker jeg Armene imod dem, og det er som om mit Hjertes Slag stanser, og min brændende Sjæl bæres over Havet mod dem. –

Med næste Dampskib maa jeg bort.

– Ikke paa længe har jeg skrevet i min Dagbog; bare streifet om paa alle de

kjære Steder, og siddet i Stuerne hos mine Venner. Jeg har set paa deres Arbeide, hørt paa deres Sange og paa Fortællinger fra deres Liv herude. Men mit Sind er uroligt, og jeg synes ikke jeg har naad hvad jeg skulde. Jeg er ræd for at reise; men kan ikke, tør ikke bli.

Ja, jeg er ræd for at reise; og alligevel er jeg syg af Længsel.

*

[33]

Idag har jeg siddet mellem Bjerge af snehvid Dun og hørt Jakob synge Glædesviser mens hans rappe Fingre ribbede Mængder af silkebløde Fuglebryster. Med egen Haand fanged han igaar 500 Fugle ude i Storbjerget, og idag ribber han dem, sammen med Eli og sin Mor. «Drengen» og Gjæterpigen kom ogsaa snart til, og imellem os vokste der op store, flygtige Dunhauge, som skjælved og løfted sig faretruende hvergang nogen gik forbi. Et hvidt Lagen var hængt for Døren, og Lagener var bredt paa Røgstuens Gulv. Men ret som det var klang Jakobs glade Latter høit under Taget, og Dunene hvirvledes op i hvide Skyer ved hans Aandedræt og selv forglemmende Bevægelser. Jeg var den eneste, som ikke havde dækket mit Haar, og til alles Fryd var jeg snart snehvid og vistnok underlig at skue.

Jakob var rent vild idag; thi det er bestemt, at han allerede i Høst skal føre sin Brud hjem fra Storø. Derude sidder hun nu og spinder og væver og strikker den fine bløde Uld til et Udstyr, der andetsteds vilde koste noksaa store Summer, dersom det overhovedet var muligt at faa noget lignende. Ingen Stoffe er varmere, finere og blødere end de Kvinderne her virker til Klæder for sig og sine Mænd. Her er ingen Mellemmænd, som skal tjene paa hver Ting; de laves for at bruges. Ulden er ikke udpint og udvasket, som den blir i Fabrikerne, hvor den skal gjøres om i flest mulige Penge; den er uforfalsket og ren, og ikke mere «behandlet», end at den endnu ligesom har noget af den animalske Varme i sig. Man blir aldrig ordentlig vaad i disse Klær, fordi ikke alt Fedtstof er pint ud af Ulden, og fordi Arbeidet er saa omhyggeligt og fint. De har mange mørke Sauer, sorte og brune, og Ulden bruges ofte ufarvet. Da er den allervarmest og bedst. De har f. Eks. nogen Strømper af ufarvet Uld, som jeg hver Dag misunder dem, naar jeg sidder og stopper mine kolde, dumme «Kjøbestrømper», som er ganske

ubrøgelige herude. «Huller paa Strømperne» tror jeg simpelthen ikke forekommer her; og man blir hverken ubehagelig vaad eller frossen i disse bløde, dei lige Strømper. Overhovedet har jeg ikke noget Sted set mere velklædte Mennesker; og jeg er blit saa kjed af mine dumme Beklædningsgjenstande, som slet ikke duer her. Altid maa jeg laane Tøi, for ikke at fryse eller bli altfor vaad; og endda havde jeg tat mig voldsomt sammen for at skaffe mig praktiske og gode Klær til Reisen.

Jakob skal spinde Vævegarn til en god Reisekjole for mig før jeg reiser, siger han. Det glæder jeg mig umaadelig til, for Jakob er formelig berømt for sit fine Spind. Det er meget almindeligt, at Mændene spinder her, naar de er hjemme. I det hele hjælpes man saa hyggeligt ad med alt. Konerne er dygtige og driver altid Gaarden, naar Manden er borte; men til Gjengjæld hjælper Manden til i Fjøsset, spinder, spoler, ribber Fugl osv., naar han er hjemme.

I Spinde- og Vævestuen er Doktoren ofte tilstede, og han fryder sig over det muntre, virksomme Liv, og over den store Kunstfærdighed, hvormed Kvinder og Mænd udfører sit Arbeide. Men Fugleribningen holder han sig borte fra, og Digteren og jeg nyder alene dette Billede fra Livet herude. Men vi beklager Doktoren, som ikke faar se, hvor vakkert det er med de farverigt klædte Mennesker i det svulmende Hav af hvid Dun i den halvmørke Røgstue. Rent eventyrligt er Billedet i det røde, skiftende Lys fra Torvilden, som snart flammer op, saa Menneskenes Figurer tegner sig sorte og spøgelsesagtige paa de røgblanke Tømmervægge og tøier sig som Trold og Riser opunder Taget, og snart trækker sig sammen, naar Ilden synker og Torvgløderne bare ligger og skinner rødt derborte i Gruen. Da ligger Stuen pludselig i et underligt violet Tusmørke med en svag rødlig Glans over de nærmeste Ansigter og Dunhauge.

Og hele Tiden er der en eller anden som synger og fortæller, og Stemningen veksler alt efter Indholdet af det sungne og fortalte, og Ansigterne skifter Udtryk ligesaa ofte som Rummet skifter Lys. Det er betagende og fuldkommen deilig at se fra min Krog. Jeg er glad, at jeg ikke er Maler, ellers vilde jeg rimeligvis bli syg af Begjærlighed; men ingen kan male dette Billede; det skifter hvert Øieblik; og hver Gang er det aller deiligst. Vor Digter var ganske betagen idag. Han sad der saa stille og lytted og saa; og da vi skiltes for at gaa, sagde han uendelig trist: «Hvor vi er fattige vi to, og hvor de er rige derinde! Hvor harmonisk og vakkert

det var altsammen. Saa De, hvor Jakob ligned en ung Gud, saa seirsikker og fuld af Kraft og ung Elskov? Og hvor han var skjøn der han sad!» Han smilte: «Legemet er dog en noksaa vigtig «liden Del» af Mennesket. Ja, derinde er Harmonien. Men vi fra de store Daarehuse, vi er udestængt for evige Tider. Vi eier ikke Evne til Lykke, ikke Kraft til Elskov, og der er ikke Harmoni i vor Sjæl, Gud hjælpe os saa sandt!»

Og vi gik ensomme og trætte til vore Ørkener, mens Jakobs mandige Røst klang efter os i Natten:

Freia fride, Valhals Stjerne,
Æser kunde glade ride
ud at stride,
Freias Øie fulgte dem.
Vivet vene, Hjemmets Stjerne,
glade ride
Mænd at stride,
Kvindeøie følger dem.

*

[34]

– Doktoren har ikke været frisk i den sidste Tid. Han ser mig ud som en Mand, der sulter. Hans Madbeholdning minker naturligvis, og kan herude ikke fornyes. Bare han ikke er nærmere ved at «overvinde Legemet» end han selv tror. Han er saa gulbleg og uendelig mager; men han er i jevnt godt Humør, og han taler om sin Sygdom som om en personlig Synd. Sikkert har han engang saad, hvad han nu maa høste i Form af Sygdom. Og et gennemført Liv efter sine Theorier og Principer er den eneste Kur han vil høre Tale om.

For Tiden er her paa hele Øen ikke andre Syge end Doktoren. Det er rent utroligt at leve paa et Sted, hvor der ingen Syge og ingen Fattige er. Det eneste man her kan gjøre til Hjælp for sine Medmennesker er at ta et Tag med i deres daglige Arbeide. Hjemme lo mine Veninder ofte af min Trang til at «ta i» og bruge mine legemlige Kræfter til Arbeide, som ikke «hørte Fruen til»; de sagde,

at jeg «koketterte» med mine stærke Arme. Men her ude er disse Arme ofte kommet vel med, Det har været mig en Svir at være med «i Torvet», og at prøve mine Kræfter paa den store, tunge Væv, og mangt andet morsomt Arbeide.

Folket her liker ogsaa, at man fortæller dem fra fremmede Lande og læser for dem under Arbeidet; og deres Opfatning er saa intelligent og deres Dømmekraft saa sund og klog, at det er en stor Fornøielse at efterkomme deres Ønsker. Men de har i Grunden altid selv mere at fortælle end vi, som kommer fra «den store Verden».

– Ikke alene det nødvendigste til Livets Ophold har hvert Menneske her; men de har ofte Penge i Storøs lille Bank. Og de følger med Tiden, tiltrods for sin Isolerthed. De bygger Baade og køber nye Fangstredskaber; i deres Madboder bugner det af tørret Kjød og Fisk; og Faar og Høns og Gjæs og Sjøfugl skaffer ferske Delikatesser. Fersk Fisk til Husbrug drager Smaagutterne nede i Fjæren og ude omkring Holmerne. Endnu findes ingen Tandlæge paa Øerne, og bare for 10 Aar siden vidste ingen hvad Tandpine var. Men Kaffen er nu blit Nationaldrik, og den nye Bager paa Storø har lært Folket at bruge «blødt Brød», saa Tandlægen kommer vel snart han ogsaa.

*

[35]

Digteren taler om at bli endnu en Stund herude. Han vil flytte ind i min Stue, naar jeg er reist; for med Telt nytter det ikke her, naar Høststormene for Alvor begynder.

Jakob og han og jeg har havt nogle vidunderlige Aftener sammen ude i deres Friluftskjøkken. Doktoren lever i den lykkelige Tro, at hans Ven er meget nær ved at være vundet for den «Naturlevemaade», som efter hans Overbevisning er Menneskehedens eneste Redning. Og dette er altsaa Bedrageri af Digteren; thi han fraadser i Kjød og Fisk; han mener, at hvad Doktoren ikke ser, kan heller ikke gjøre ham ondt. Han har en dyb, ærbødig Respekt for Doktorens Tro og Principer; «men,» siger han, «mig kan det ikke hjælpe.» Og smilende citerer han Begyndelsen af et japansk Vers, som han har fundet i en af Doktorens Bøger: «Jeg spiser vistnok Ris; men det smager mig ikke!» – lumskelig fortier han Versets Slutning, som forklarer, hvorfor «selv ikke Ris» smager den japanske Yngling, og hvorfor «selv Kirsebærblomsternes Duft ikke fryder hans Sjæl».

Inat har Jakob været med Drengen paa Sauetælling i Fjeldet; og vi maatte igaaraftes undvære hans muntre Selskab.

Latterlig nok var vi begge lidt tvungne i Begyndelsen, ligesom lidt generte over at være alene. Herregud, vi to gamle Mennesker! Han er nemlig bare et Par Aar yngre end jeg. Hvad vi sagde var til at begynde med mest Gjentagelse af hvad vi saa ofte før har talt om. Naturen, det moderne Samfund, som mer og mer vokser sig selv over Hovedet, Livet herude, o. s. v. Og der var lange Pauser, hvor vi begge sad og stirred ind i de rygende Torvgløder mellem Stenene.

Det blev mer og mer overskyet; en Væg af Taage stængte for Havet, og Tusmørket bredte sig omkring os. Kvældene er allerede bitterlig kolde, og vi er helt vinterklædte, i Pelsjakker og store Støvler, naar vi gaar ud efter Solnedgang.

Men i det trange Skar, hvor vi har vort Kjøkken, er der Ly for alle Vinde. Kun mod Syd aabner det sig med herlig Udsigt over Havet. Mod Nord danner et nedstyrtet Fjeldstykke Væg og et meterbredt fremspringende Tag, under hvilket man kan sidde lunt og tørt endog i Regnveir. Det vil sige, naar Vinden ikke netop staar paa fra Syd.

Tre flade Stenheller er væltet sammen til et Ildsted, som har Aabningen ind mod Siddepladsene under det naturlige Tag.

Dybest inde under Hammeren er «Madkjælderen», hvor vort Forraad ligger gjemt i Sælskindsbalger. Det er ganske trygt derinde; her findes ikke Rovdyr af nogen Art paa Øen, ikke engang en Rotte eller en Mus, og altsaa heller ikke en Kat. Ligesaa lidt som Orm eller andet leit Kryb. Med andre Ord: her er ganske og aldeles paradisisk. De eneste Dyr jeg undertiden savner, er Sangfuglene. Men da her ikke findes den mindste Busk, som de kan bygge i, maa vi nøie os med Havfuglenes mange haande Lyd.

Gulvet i vort Kjøkken er af Jord og nedtrampet Græs; og de naturlige Bænke er dækket af et tykt Moselag i grønne og røde Farver.

Men fra en Sprække i den ene Sidevæg springer en liden krystalklar Kilde frem, og paa de smale Kanter og Hylder rundt Væggene vokser langt, fedt Græs og en og anden yppig Kvannebusk. Af disse skjærer Jakob sig altid en Stilk til Dessert; det er hans «Tobak», siger han, og han tilføier leende, at paa hans Ø vokser alt hvad Menneskene behøver, selv de fineste «Nydelsesmidler».

Lykkelige Jakob!

– Da vi havde drukket vor vanlige Aftenkaffe, tændte Digteren sin Pibe, en Nydelse, der ligesom det forbudne Kjød er forbeholdt Kvældene herude i det Fri. Men saa begyndte han pludselig, som for sig selv, at snakke om sit Liv. Det var saa underligt at føle, hvor han ligesom søgte Klarhed for sig selv, mens han fortalte, hvor han var løst fra alt, og hvor han var uendelig ensom.

Han havde kjendt mange Mennesker; han havde havt Venner og Veninder. «Men,» sagde han,» jeg kunde ikke bruge dem. De hefted mig alle. Og der var saa megen Jargon; alt var Jargon; og jeg hader Jargon. Kan det ikke. Jeg er saa latterlig alvorlig og ligefrem; og det passer ligesom ikke noget Sted. Man blir saa kjedelig – saant daarligt Selskabsmenneske. Og saa blir man alene. Overhovedet blir man altid alene i vore store Menneskesamfund. Man tyr til «Pensionater» og «Foreninger»; men blir bare dobbelt ensom, og flygter igjen. Her derimod synes jeg vi fraadser i Selskab, og om Ensomhed er der ikke Tale. Det er for underligt.»

Han saa ned for sig længe; men pludselig kasted han Hovedet bagover og saa strengt paa mig: «De tier undertiden saa demonstrativt. Kjeder jeg Dem?»

Jeg lo: «Nei, jeg sidder bare her og tænker paa, hvor underligt det er, at De nu sidder her saa langt fra Deres egen Verden og snakker om Deres Liv til en Dame, om hvem De intet ved, – De som har saadan Mistro til Kvinder; og jeg tænker paa, hvor rart det er, at jeg nu pludselig sidder her og hører paa Dem.»

Han blev ivrig: «Ja, hvorfor sidder vi her, og hvorfor spør vi ikke hinanden hvorfor.»

«Man spør da ikke saan uden videre?»

«Jo,» raabte han i pludseligt Udbrud og knytted Haanden, som om han vilde «slaa i Bordet»; «jo nu spør jeg Dem alligevel: hvorfor sidder De her, som en Skibbrudnen paa et Vrag? Hvorfor?»

«Jeg? – aa bare for . . .»

«Nei, det er ikke «bare» for noget! Deres Stemme siger noget andet. De har Børn, De har Hjem; og saa gaar De herude alene! – det gjør De ikke «bare» for noget! De kan jo negte at svare mig; men det vilde være stygt af Dem. Jeg vilde rent ud sagt bli bedrøvet.» Han saa bort, lige som med en Gang forlegen over sine egne Ord.

Men atter svarte jeg undvigende. Kunde det slet ikke tænkes, at ogsaa en Kvinde af og til trængte Ensomhed? – Men da fór han op:

«Nei, aldrig! Kvinden hader Ensomhed, flygter for den; kan ikke bruge den! Hun maa altid ha Publikum, selv for sin Sorg. Ja, hun kan den beundringsværdige Taskenspillerkunst at holde paa sine Taarer til det beleilige Øieblik, da de kan udgydes for et taknemmeligt Publikum. Og Publikum er altid taknemmeligt for Taarer og Tragedie. Det hungrer og tørster efter at stimuleres, og der findes ikke herligere Stimulans end Kvindetaarer! Nei, ingen Kvinde søger Ensomhed for dens egen Skyld. Jeg har kjendt Kvinder, oh! Og hvorfor skulde De være anderledes?»

Som en Løve i Bur rased han op og ned i den trange Bjergkløft.

«Ja, jeg har kjendt dem, disse Kvinder med det kolde Blod og den lille dresserede Hjerne, disse moderne Aspasia'er, som snakker om Kunst; denne kjedsommeligste af alle Kokottetyper. Men jeg har især kjendt én af disse «intelligente Veninder», som saa kunstfærdigt forfører Mænd med Fraser og fingeret Elskov. Aa, hvor hun kunde lukke Øinene halvt til, som om hun var blændet af Manden, betaget, beruset; men hendes Hjerne laa klar og vaagen – paa Lur, og hendes Blod var Is. Og vi troskyldige Mænd, vi lar os besnære; og vi krør os stolte og selvbevidste: se, hvor jeg dog er uimodstaaelig i mit Manddoms Vælde! Hvilken Komædie!»

Jeg saa ikke paa ham; men sagde bare: «De har bitre Erfaringer. Det er forfærdelig Synd paa Dem – paa os alle.»

Han svarte mig ikke; men fortsatte: «Der har været Tider selv i Østens Lande, da Kvinderne har hersket i Litteratur og Kunst og Videnskab, Tider, da Mændenes Race var herjet af Laster og Skabningens Herrer bar Kvindesmykker og malte sine Øienbryn. Og Kvinderne overlod sine Børn til Ammer og Pleiemødre og skrev bindstærke Bøger. O, de lærer os meget disse Bøger, af Kvinder fra Dekadencetiderne! Meget om de altid periodisk tilbagevendende Overklassesygdomme, og Menneskenes Hjælpeløshed.

Atter havde han som saa ofte snakket sig ud paa Vidderne, ligesom lettet sig for opsamlet Bitterhed. Han gik jo og tænkte saa meget alene. Til Doktoren kunde han sige meget, maaske alt; men det var som om han netop trængte til at snakke ud for en Kvinde; ja jeg havde endog en Følelse af, at han i sin inderste Sjæl ligesom havde et stille Haab om, at jeg vilde være istand til at gjendrive hans hensynsløse Beskyldninger og Paastande; at han med Vilje søgte at hidse mig til Modstand.

Han ante jo ikke, at jeg selv var op fyldt af Tvil, af ængsteligt Mismod.

Hvad skulde jeg sige? Hvad hjalp det overhovedet at snakke? Vi kan jo saa

alligevel ikke snakke os ud af den Irgang vi tumler omkring i, vi «moderne Mennesker».

Og jeg sagde bare, at han maatte tro det var ikke saa let at være Kvinde i vor Tid, og at ialfald jeg for min Del ofte følte mig som det bekjendte Amfibium, «der dør paa Landet, og ikke kan leve i Vandet».

Da stansed han pludselig foran mig og smilte paa den godmodige Maade, der var ham egen, og som saa lidet passed til hans morske Tale.

«Overhovedet,» lagde jeg til, er det skrækkelig indviklet altsammen. Vi tar Tingene enten saa bundløst høitideligt, eller saa bundløst letsindigt. Naar Livet er sundt, «er det meget enklere. Hvor vilde ikke Jakob f. Eks. le af mig, dersom han vidste, at jeg ofte sidder og svælger det Kjød han triumferende bringer os, med ligefrem daarlig Samvittighed, ja, at det undertiden er mig ganske og aldeles modbydeligt, nemlig naar jeg tilfældigvis kommer til at tænke ved det. Og hvor vilde ikke paa den anden Side Doktoren foragte mig, dersom han vidste, hvad jeg føler ved det, men alligevel af Vane, af Magelighed og alt muligt andet ikke siger nei tak!»

Han smilte igjen, og paastod, at jeg vist nok i fremtrædende Grad mangled den for Livet absolut nødvendige Letsindighed, hvad jeg inderlig indrømmed.

«Det er jo egentlig for galt, at man ikke engang længer skal faa spise i Fred. Man faar formelig Trang til at flygte fra altsam men. Gaar ikke nu vor udmærkede Doktor omkring her som en sort Samvittighed. Bare jeg ser ham, sidder Maden mig i Halsen. Huh, det er fælt, at man maa tænke i det hele.»

Vi lo; og han sagde: «Nei, nei, bare ikke forfalde til Sentimentalitet. Da er vi fortabte. Uden at blunke maa man opføre sig som Jordens Herre; hvorledes skulde man ellers kunne leve en eneste Dag!»

«Ak ja, man maa vel det; men god og altid ny er dog den gamle Visdom, som siger, at lykkelig er kun den, som intet mer begjærer. Og alligevel, – forfærdelig staar den Tid for mig, da jeg ikke længer begjærer, – begjærer og forlanger alt af Livet. Ser De, igjen Amfibiet.»

«Det er da en Fandens Moral den, at man intet skal begjære,» fór han op. «De gjemmer Dem altid bag Deres Ord! Der er noget mistænkeligt ved Dem!»

Jeg maatte smile.

«Jo, der er,» gjentog han. «For De maler jo ikke engang; og hvorfor er De saa her; og hvorfor graater

det bag Deres lystige Ord?» – han satte sig stille ved Siden af mig, og hans Stemme var saa blød, ja næsten øm, som naar han talte om Eli; «for det gjør det, Fru Eva! Ja, nu nævner jeg Dem pludselig ved Navn, som alle andre her. Er De vond for det?» Hans Blik søgte mit; men jeg vendte mig bort. Der var saa meget i hans hele Maade, som gjorde mig ondt; og jeg kunde ikke svare. Da reiste han sig atter og gik frem og tilbage:

«Dere er saa feige,» sagde han foragtelig, «saa rædde for ikke altid at ha Succes. Aldrig tør en Kvinde vove sig udenfor den trygge Ring af det hellige, aimindelige Hykleri! Hvorfor skulde De være anderledes?»

Nu var der virkelig «Graad bag mine Ord», og jeg opgav den vanlige Sport, at dække over Alvoret med Munterhed eller Spidsfindigheder. «Hvorfor tror De mig ikke?» sagde jeg ligefrem, «og hvorfor lægger De an paa at saare mig? Der er Kvinder, som har Brug for Ensomhed; maaske næsten ligesaa mange Kvinder som Mænd. Det er jo nemlig heller ikke saa svært mange Mænd, som søger Ensomhed. Er det vel? Det var dog altid de faa, trodde jeg?» Han svarte ikke, og om lidt fortsatte jeg: «En gang saa jeg et Værk af en stor Kunstner, dejligt og dybt alvorligt. Det bragte mig til at tænke paa saa meget. Mand og Kvinde var det. Han sad opreist paa Leiet, grublende, stirrende ind i Gaader; Sønnen var flygtet fra hans søgende Sjæl. Men ved hans Side laa Kvinden, roligt og trygt sovende, som Blomsten, der har lukket sin Kalk mod Natten, for atter at aabne den ved Solens første varmende Straaler.

Men ingen Kunstner har set den vaagende Kvinde ved den sovende Mands Side. Ingen har git Udtryk for *hendes* Angst i de lange Nætter, og *hendes* Grublen over Gaaderne i alt Liv. Tror De ikke ogsaa vi mangen Gang føler os uendelig ensomme og skjælver overfor alt det vi ikke forstaar; skjælver i Angst for at gi Liv til Væsener, som atter skal dø, og for den ufattelige Magt og Vilje, som tvinger os i Knæ og gjør os Manden underdanig?»

Det var saa meget jeg syntes jeg havde at sige, nu, naar han først havde faat mig til at tale; men jeg tied, fordi det var saa vanskeligt at finde Ord.

Da kom han hen til mig: «Tilgiv mig,» sagde han stille, «Jeg har gjort Dem ondt, og det vilde jeg ikke. Men hvorfor lukked De Dem saa haardnakket. Jeg har jo gaat her og ligefrem længtet efter, at De skulde vise mig lidt af Dem selv, lade mig se lidt indenfor dette kolde Verdensdamevæsen, som slet ikke virker naturligt, slet ikke klæder Dem. Jeg ante, at der var et Menneske indenfor; og jeg har været saa tilbøielig til at røres over Dem. Jeg er jo saa latterlig sentimental, men saa frygtelig ræd, at nogen skal mærke det. Det er en hel Kamp. Latterligt, men det er sandt!»

Han sænkede uvilkaarlig Stemmen, som om han var ræd nogen skulde høre ham.

Jeg maatte atter smile af hans Barnslighed, og jeg sagde, at det skulde dog ingen tro om ham. Forresten havde vi jo hvert vort. «Vi gaar saamænd alle omkring med store og smaa Latterligheder. Ihvertfald kan nu jeg tie. For jeg skal sige Dem, at jeg har været en umaadelig latterlig gammel Kone, og derfor sidder jeg nu her. Og det fryder mig at høre om andres Sentimentalitet; for jeg er selv en græsselig Taareperse. Ja, hvem skulde nu tro det! Og der stemmer jeg rigtignok heller ikke ganske med Deres Erfaring; for jeg hader at vise mine Taarer. Jeg er for kry til det nemlig. Som De forstaar, er jeg altsaa frygtelig storartet saan. Ja, De smiler, men det er sandt; jeg føler mig saa nedværdiget, naar nogen ser mig græde. I det hele er man latterlig; og det er det værste af alt. Skjønt Herregud, der er jo endog Mænd, som har været latterlige undertiden. Endog meget store og kloge Mænd, som har baaret Narrekaaben stolte lig paa sine Skuldre, naar Kjærligheden drev sit Spil med dem, og trod, at det var en høifornem og alvorlig Ridderkappe.» Han saa hurtig paa mig: «Kjærligheden?» – «Ja», sagde jeg let, – «endog meget store Mænd, og skulde saa ikke en ganske almindelig liden Kone kunne overleve at ha været en Smule komisk Heroine.» Jeg lo forceret og reiste mig hurtig. Det var bitterlig koldt. Jeg frøs og sagde hurtig: «Nei, det er Nat, og Taagen kommer. Det er paa Tide at komme i Hus.»

Han reiste sig ogsaa, først uden at sige noget; men saa kom han lige hen til mig, tog min Haand og sagde: «Tak!» Saa gik vi ned ad Skraaningen og begyndte den besværlige Klatring i Halvmørket. Ned og op, over Tuer og Stene, i Lyng og vaadt Græs; men ingen af os talte mer. Under den sidste Terrasse sagde vi hinanden God nat. Han var ganske graableg af Kulde, og hans Haar klæbede mod Tindingerne, dyvaadt af Natteduggen. Rimeligvis saa jeg akkurat ligedan ud. Det er ikke flatterende at være vaad og blaa-frossen!

*

[36]

Doktoren har atter lagt ind til mig Bøger om gammel Visdom. Og jeg læser og læser. Men ak, noget nyt er der jo egentlig aldrig.

Vi faar «prøve at være snille» – det er fremdeles og altid Summen. Ingen har endnu sagt mig noget bedre.

Eli maa ha været her, efterat jeg var gaat iaften. Der ligger en liden Tue med den forunderligste rødbrune Mos paa mit Bord.

Tak, snille Eli! –

Det er nu Tale om, at vi skal ha Eli med, naar vi reiser. Paa en Skole.

*

[37]

«Saasnart man har fundet Livets
Nøgle, aabner den Dødens Port.»

– Tiden nærmer sig. Om nogle faa Dage drager vi herfra og blir i Storhavn til Dampskibet kommer.

Imorgen Aften skal Jakob holde Afskedslag for os med Dans omkring en Tjæretønde i den mørke Kvæld. Det glæder vi os alle til. Men i Eftermiddag har jeg havt Afskedslag. Traktingen bestod af Pandekage og Kaffe; men vi sang og dansed og alle var glade – undtagen Eli. Det er det værste nu, at hun gaar omkring saa stille og bleg med vaade Øine, og forstaar, at vi skal reise. Vi søger alle at opmuntre hende saa godt vi kan; men det smale, fine Ansigt blir for hver Dag hvidere; og hun sidder undertiden nede paa Stranden og glemmer sig bort, saa hun maa hentes hjem. Da er hun rød og forgrædt og ligesom skamfuld. Og hun gjemmer sig, saasnart hun kommer ind. Ogsaa oppe i Heiene blir hun ofte saa længe, at hendes Mor blir ængstelig, og vi maa gaa hende imøde om Kvældene.

Jeg har idag overgit i hendes Eie forskjellige Smaating, som hun skal arve efter mig, og som jeg trodde vilde glæde hende. Hun smilte og tog imod; men straks efter sad hun i en Krog og stirred med rædde Øine frem for sig, mens Sang og Dans gik paa det livligste i Stuen. Jeg gik hen og tog hende ved Haanden og trak hende med frem paa Gulvet, hvor vi alle slog Ring og begyndte en Barneleg, som hun havde været med i fra hun var liden og kunde godt. Og vi to var inde i Ringen. Paa givet Tegn skulde vi ta en Mand ud af Ringen og binde et Baand om hans Arm, for siden at danse med ham. Uden et Øieblinks Betænkning gik Eli hen

til Digteren, løste sit blaa Perlebaand af Halsen og knytted det om hans Arm i to Slyngninger, mens han rødmande som en Skolegut stod foran hende. Saa lagde hun sig ind til ham med et fjernt, underligt Smil, og de dansed de Par enkle Dansetakter sammen. Rolig som hun var kommet gik hun derpaa ud af Ringen og satte sig igjen.

Da jeg havde sat mig, kom Digteren hen og bad mig løse Perlebaandet for ham; hun havde knyttet det saa kunstigt. Saa tog han det og vilde gi Eli det tilbage; men da var hun gaat. Min første Tanke var, at jeg straks vilde gaa efter hende og faa hende tilbage; men syntes saa det var bedre ikke at gjøre det. Kan hælde hun var taknemmelig for at faa være alene undertiden hun ogsaa.

Og vi satte os om Gruven, mens Jakob sang og fortalte fra sine Færder. Og hans Mor fortalte om Forberedelserne til Brylluppet. 25 Sauer skal slagtes, og der skal danses og festes i mange Dage. Gjæster kommer fra de andre Øer og blir her Dag og Nat; og hun glæder sig til at træffe Slægt og Venner, som hun ikke paa mange Aar har været sammen med. Digteren og Jakob er blit saa gode Venner; og Jakob siger muntert til ham, at før han har turet hans Bryllup, faar han paa ingen Maade Lov at reise. En Maanedes Tid kortere eller længere, naar han nu først skal bli igjen, er det jo ikke saa nøie med, mener han. Men Digteren, som har siddet taus henne i Mørket siden Legen, siger kort, at han reiser med os. Maa reise med os alligevel. Det er Ting, som venter paa ham, Ting han ikke har husket. Doktoren og jeg ser paa hinanden, men siger intet.

Og efter ivrige Overtalelsesforsøg fra Jakob, og almindelige Udbrud af Skuffelse over den forandrede Bestemmelse, fortsættes Samtalen om Bryllup og Fest, om

Vor Verden og deres Verden herude. Og lidt efter lidt blir Doktoren pratsom og ivrig. Han vil aldrig mere bo i de store Byer, hvor Menneskene mister Livsglæden og blir lyssky Muldvarper, og hvor alt underjordisk trives. Thi hvad er det, som vindes saa dyrekjæbt? Er det ikke ene og alene Rigdom for de faa, Armod for de mange og Sygdom for alle?

Han har levet i Amerikas og Europas Byer, til han blev fuld af Rædsel. I Maaneder saa han ikke Sol eller Himmel; fuld af Røg, Sod og skidden Taage var den Luft han indaanded. Engang havde han i Amerika bod i et Hus, hvor 1500 Mennesker var stuvet sammen, hver i sin «Boks» med Nummer paa. En hel liden By under ét Tag. Og alle disse Mennesker var hverandre ligegyldige som Stenene under deres Fødder, og alle havde samme Farve og samme Snit og samme rastløse, nervøse Væsen. At bruge sine Ben havde de glemt; thi Elevatorer førte dem op og ned; og skulde de over i næste Kvartal, saa rased de afsted paa Cykler

og elektriske Sporvogne. Og skulde de lidt længere Ture, saa var det
Automobiler. Det var en Myretue af underjordiske, spøgelsesagtige Væsener fordelt i
Bokser, Fabrikhelveder og Kjældere. En Malstrøm, hvor Tusender af Liv daglig gik tilbunds, en Molok, i hvis glødende Gab
Ofre fra hele det øvrige Land fortæredes. Dette troskyldige «Land», som ikke mere rækker end at producere Mad for
Molokens bundløse Bug! Hvilken Visdom i et Samfund, hvor Millioner Væsener gaar omkring i Skyggernes Helvede for at
skaffe Luksus til de Hundreder, som skummer Fløden af deres Slid. Disse misundte Hundreder, som kan flygte ud af
Stygheden og købe Luft og Sol for sit Guld.

Og al denne Visdom er Vesten saa venlig at skjænke «Østens Hedninger», de
naive, som mener, at Jordens Lys er for alle!

Men ved Siden af hans Hus var Nutidens store Udvikling og Fremskridt i
Retning af Menneskehedens Forbedring fremstillet. For gode Dollars kunde man
faa bevæge sine Arme og sine Ben i et Medicomekanisk Institut, og i en stor Sal
ved Siden af dette kunde man faa kjøbt smaa Portioner frisk Luft i en
Inhalationsanstalt. Og ret over Gaden fabrikeredes en vidunderlig Livselixir, som
ved flittig at kjøbes og indtages uvægerlig vilde tilføre de blodløse Væsener de
Stoffe, som Muldvarplivet tog fra dem. Maatte saa ikke Menneskene være fulde af
Beundring for vor Tids mangehaande «Errungenschaften»!

Han fik mig til at bli ganske fælen; og det endte med, at vi gav hinanden
Haanden paa at mødes igjen herude i den store, billige Inhalationsanstalt paa
Vestø. Og da vilde jeg vise ham mine Børn, som nok skulde aftvinge ham
Beundring, stærke og sunde som de var trods alt og ikke mærkede af «By», men
af et sundt Liv under fri Himmel.

Ak ja, hvor jeg glæder mig til engang at føre dem herud!

– Da alle var gaat hjem til sit, sad jeg endnu en Stund oppe, og tænkte paa
disse Mennesker, som netop havde forladt mig. Jeg tænkte paa disse to
omflakkende fremmede Mænd, begge saa ude af Stand til at faa Fodfæste i det
virkelige Liv; og jeg tænkte paa Eli, den lille, hvide Fugl, som strækker sig mod
Solen i ung, bævende Længsel herude fra sit vilde Skjær i Havet. Aa, hvor brutale
Svar Livet vil gi paa dine tause Spørgsmaal, Eli!

*

Jeg sidder her i en forunderlig Stemning. Digteren kom herind i Formiddag, bleg og nervøs, og talte om Eli.

Mens han urolig gik op og ned paa Gulvet, fortalte han, at hun havde været oppe i Teltet hos ham i Formiddag med Melk, og havde været saa underlig, at han blev ræd. Han vilde levere hende Perlebaandet, som han gik med i Lommen fra igaar; men hun vilde ikke ta imod det; hun forlangte energisk igjen at faa knytte det om hans Arm som igaaraftes. Da han spøgende værged sig mod dette, og betyded hende, at hun maatte sætte det om sin Hals igjen, begyndte hun at græde som et skuffet Barn og sprang, uden at han fik git hende Baandet. Han var fortvilet. Havde han Skyld ligeoverfor hende? Aldrig vilde han tilgi sig selv, om saa var. Hun havde for ham været som en Aabenbaring af noget rent og uberørt vakkert, noget overjordisk, som han kunde falde ned for og tilbede i Andagt, han, som kom fra «Skyggernes Helvede». Kunde jeg ikke forstaa det? Han var saa rørt over hende; og han følte selv, at hans Blik blev ømt, naar han saa paa hende. Det var jo ligesom hun var saa meget af alt det han halvt ubevidst havde længtet efter og drømt om. Han gik jo altsaa der saa fuld af ufatteligt sentimentalt Sludder. Men hvad tænkte *hun*, hvad følte *hun*, dette arme Naturbarn i al sin Uskyld. Han følte sig saa pinlig forvirret, saa nervøs over dette, jeg maatte undskylde, at han kom til mig og talte om det; men han syntes det var ligesom han havde en vis Ret siden igaar. Var det saa? Var vi ikke to Mennesker, som pludselig et Øieblik havde staaet overfor hinanden – uden Maske, Ansigt til Ansigt – Sjæl mod Sjæl. Var det ikke saa?

Han var saa forfærdelig ophidset; og hvad skulde jeg sige andet, end at jeg var glad, fordi han viste mig Tillid; men at jeg trodde han lagde for meget i Elis Opførsel. Hun forstod naturligvis, at vi skulde reise, og hun var bedrøvet over det. Og han skulde nok faa se, at Doktoren og jeg ogsaa fik et Afskedsperlebaand.

«Tror De? – men dette var det blaa.»

Jeg maatte smile: «Det var det altsaa ja; men sikkert har det været tilfældigt. Igaar havde hun jo ingen af de andre paa.»

Da blev han helt fornøiet og sagde: «Nei det er rigtigt.» Saa lo han: «Der kan De se, hvor indbildske vi Mænd er. Straks gjør vi os Tanker, og tror os at være nogen smaa uimodstaaelige Guder!»

Saa tog han pludselig sin Hue og sagde, at han vilde gaa en lang Tur – for

sidste Gang rundt Øen. Kravle op i alle Høider og se udover Havet, plukke Sten i Fjæren, samle Mose og sige Farvel til hvert Straa og hver Blomst, og til Fuglene – til alle vore Fugle, og takke det altsammen. Jeg fulgte ham ud, og han sprang opover, lige som saa uendelig lettet og glad. Men fra den første Afsats raabte han ned til mig: «Og saa i Eftermiddag gaar vi til vort Tusculum i Fjeldet, og takker for sidst og for alle Dagene! Vil De?» Jeg nikked og han svinged Huen høit over sit Hoved og sprang som en Gut fra Sten til Sten og fra Tue til Tue, indtil han oppe i Høiden forsvandt i en Taagebanke, som var drevet sammen deroppe.

Jeg stod og saa efter ham, og tænkte med Uro paa Eli. Men jeg søgte at trøste mig med mine egne Ord fra isted. Hun var jo et Barn, saa ganske og aldeles, og hun havde ogsaa grædt om min Hals, fordi hun forstod, at jeg forberedte mig til at reise.

Jeg gik ud paa Pynnten foran mit Hus; steg op paa den store, flade Sten og saa ud over dette forunderlige Hav derude, som snart skulde bære mig hjem, hjem til mine Børn!

Og en varm Bølge af Glæde gennemstrømmed mig pludselig. Nu skulde jeg snart igjen holde dem i mine Arme, le med dem, danse med dem, fortælle for dem; og jeg følte mig med en Gang saa stærk og glad! Sund var jeg blit alligevel her ude, nu følte jeg det, sund og livsmodig; og i et pludseligt Anfald af Overmod tænkte jeg, idet jeg lo for mig selv: «– og du, min brave Alvorsmand dernede mellem Bøgerne, du skal nu lære at danse!» Engang sagde han nemlig med sit vemodige Smil, at den Dag jeg fik ham til at danse, var han reddet.

Før jeg vidste Ord af det, stod jeg der og sang af mine Lungers fulde Kraft udover Havet; det var ligesom Livet var vendt tilbage. Ak, den som turde tro!

Saa gik jeg opover igjen. Jeg vilde bort til Eli. Jeg maatte forvise mig om, at hun var som ellers, at alt hans Snak var overdreven Følsomhed, Nervøsitet. – Men hvor det trak sammen oppe i Fjeldet. Nu maatte han vel forstaa, at han burde vende om.

– Eli var ikke inde. Hun var netop sprunget opover Heien, sagde hendes Mor. Men sikkert vilde hun snart være nede igjen, siden det trak op til Uveir. Denslags Ting havde Eli bedre Rede paa end nogen anden.

Jeg satte mig til at snakke med hende; men mine Tanker var andetsteds. Hvorfor kom ikke Eli; havde hun set ham gaa tilfjelds og vilde efter for at advare

ham mod Uveiret? Og hvor mon han havde tumlet sig hen, tankeløs som han var?

Det blev mørkere og mørkere derude. Vi saa ud af Vinduet, og Elis Mor blev urolig. Taagen pakked sig sammen og vælted sig om alle Høider, og det suste og sang op ude i Havet. Jeg maatte gaa hjem før det brød løs.

Fra mit Vindu saa jeg Elis Mor gaa hen i Nabohuset; men straks efter var hele Grænden indhyllet i tætte Taagebanker og Regntykke.

Elis Høns var kommet ind i min Have, hvor de klemte sig tæt sammen i Ly af Torvmuren, og gjemte Hovedet i Fjærene.

Nu kunde jeg ikke se længer end til den store Sten udenfor; jeg var afstænget fra Verden.

Af og til kom hvasse Vindstød og lige som løfted Huset fra Jorden; saa brød Regnet løs. Jeg tog en haandfuld Gryn og lokked Hønsene ind i Gangen, hvor de blev staaende fortabte og taalmodige, ventende paa bedre Tider.

Men jeg gik frem og tilbage i min Stue, og mit Hjerte banked i Angst.

Var de kommet? Jeg lytted med alle Nerver spændt; det blev mørkere og mørkere, og det raste forfærdeligt oppe i Krateret. Stort og vældigt er Uveiret her; og jeg ønsked, at jeg i det Øieblik kunde set Brændingen mod Vestvæggens Pynter. Frygteligt og herligt maatte det være der ude nu. –

Men de to deroppe i Fjeldet, hvor er de? Skal jeg ingenting faa vide om dem, før Natten kommer?

*

[39]

– Jeg er syg efter en Nat i Angst og Spænding og efter en forfærdelig Dag. Og nu slutter min Dagbog fra Elis Ø, for nu er Eli borte. *Han* kom tilbage sent igaar; men Eli har ingen set. Og nu leder de deroppe alle; men jeg gaar her og vrider mine Hænder. –

Vil de finde dig nu, som dengang for mange Aar siden, Eli, halvdød og mærket af Ravnene, eller er du derude, hvor ingen mer vil finde dig? Kjære, kjære Eli ----

*

[40]

I tre Dage har de nu ledt; men intet Spor fundet.

Digteren var herinde i Eftermiddag, bleg og forvaaget, og vi sagde ikke mange Ord. Han knuged Hænderne om en liden Pakke, som han tog op af sin Brystlomme. Det var Elis Halsbaand. Da han havde fortalt om Dagens forskellige Streiftog, gik han igjen opover til de andre, som ledte. Alle tror nu, at hun har traadt feil i Mørket og er styrtet i Krateret. –

*

[41]

Storhavn.

Idag sidder jeg atter paa det lille Kvist kammer hos mine Venner i Storhavn, og udenfor ligger Dampskibet, som skal føre os tilbage til Verden. Men intet Spor var fundet af Eli, da vi reiste.

Doktoren er meget syg efter de sidste Dages Sindsbevægelser; og vi er alle som rammet af et Slag vi ikke kan overvinde. Moderens hvide Ansigt med de store, trætte Øine staar for mig Nat og Dag. Aldrig kan jeg forvinde disse Dage.–

– Nu piber Dampskibet anden Gang, og vi maa i Baaden.

Farvel da alt herude!

*

[42]

Ombord i Dampskibet udenfor
Skotland.

Saa er jeg igjen alene. I den lille skotske Havneby skiltes jeg idag fra mine to Venner, med gjensidigt Løfte om at mødes igjen. Og nu seiler vi mod hver vor Kant af Verden.

Før de gik fra Borde, var jeg et Øieblik alene med ham, for hvis Skyld Eli døde. Han tog en liden

Pakke op af Lommen, og varsomt vikled han ud Elis blaa Perlebaand. «Tag det,» sagde han, «og ber det, naar vi mødes neste Vaar. Vi De!»

Men før jeg kunde svare, var han borte. Fuld af usigeligt Vemod stod jeg alene tilbage og saa paa de blaa Perler i min Haand. Næste Vaar –!

– Var der nogen, som lo bagved mig? Ja, en lang, klingende Latter lød fra Skibets Dæk, og udover det grønne Hav, og Bølge efter Bølge kasted Ekkoet tilbage—

Men imorgen skal jeg se blaa Kyster stige op af Havet; der er Sne paa de høie Tinder, og over Sneen er der Sol og blaa Himmel. Men i Solskinnet under de hvide Fønner leger mine Børn!

Hulda Garborgs *Fru Evas Dagbog* er lastet ned gratis fra bokselskap.no